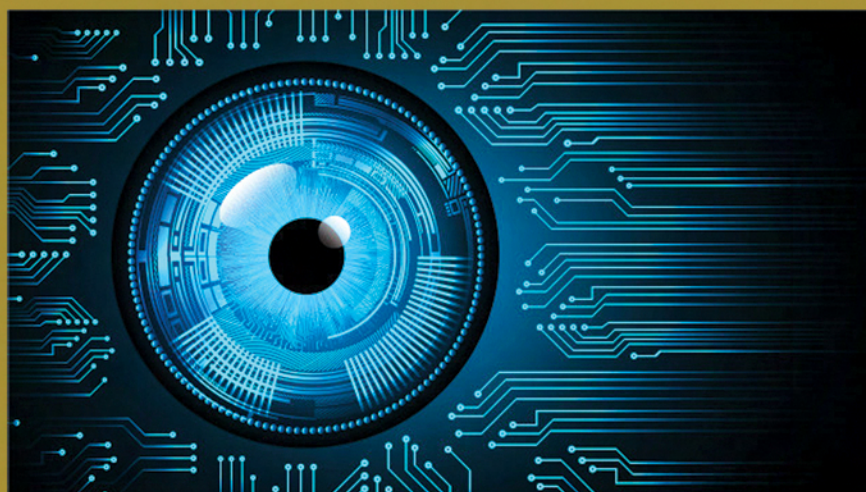
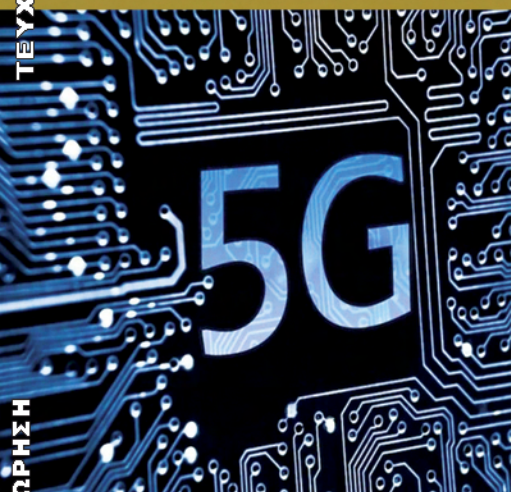

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

Επιθεώρηση

ΑΔΙΣΠΟ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ Επιθεώρηση

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Διοικητής ΑΔΙΣΠΟ
Υπτιος Δημήτριος Κούκκος

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Σμχος (Ι) Μιχαήλ Γιαννόπουλος
Σμχος (Ι) Γεώργιος Γερμτσιώτης
Σμχος (Ι) Αθανάσιος Τζατζάς
Σμχος (Ι) Στυλιανός Ζαγκουμίδης
Σμχος (Ι) Αντώνιος Καλμουρτζής
Σμχος (Ι) Ιωάννης Καλαϊτζής
Σμχος (Ι) Μάριος Βλάχος
ΜΥ Α' ΠΑ Ελευθερία Καρατσίν

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΜΥ Α' ΠΑ Ελευθερία Καρατσίν

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Ανθστής (ΠΖ) Ελένη Κισκίνη

ΕΠΙΛΟΓΗ - ΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΚΟΝΑΣ

ΜΥ Α' ΠΑ Ελευθερία Καρατσίν

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Σμχος (Ι) Γεώργιος Γερμτσιώτης

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Ηλίας Κουσκουβέλης
Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων
Διευθυντής Ινστιτούτου Διεθνών
Ευρωπαϊκών και Αμυντικών Αναλύσεων,
Dirk DUBOIS

Head of the ESDC,

Τχης (ΠΖ) Κωνσταντίνος Κόκκινος,
Ανχης (ΜΧ) Ευριπίδης Χανιάς,
Σμχος (Ι) Χαρίτων Χαρούσης
Εκπαιδευτής της ΑΔΙΣΠΟ,

Άννα Κωνσταντινίδου

Ιστορικός-Διεθνολόγος

Διδάκτωρ Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής
Επιστήμης της Νομικής Σχολής ΑΠΘ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στη Διακλαδική Επιθεώρηση δημοσιεύονται:

α. Επιστημονικές εργασίες και διαλέξεις των Σπουδαστών της Σχολής, ομιλίες της Ηγεσίας του ΥΕΘΑ, που αφορούν τις ΕΔ, Καθηγητών Πανεπιστημίων και γενικά Πνευματικών Προσωποκοτήτων, για θέματα Διακλαδικού ενδιαφέροντος, Στρατηγικής, Γεωπολιτικής και Διεθνών Σχέσεων.

β. Συμπεράσματα ή αποσπάσματα από σεμινάρια, ημερίδες και διημερίδες, που διοργανώνει η Σχολή.

γ. Εκπαιδευτικές και λοιπές δραστηριότητες της Σχολής.

Οι ενδιαφερόμενοι να δημοσιεύσουν άρθρο τους στο περιοδικό πρέπει να γνωρίζουν ότι:

α. Οι εργασίες πρέπει να περιλαμβάνουν πλήρη επιστημονική τεκμηρίωση - βιβλιογραφία, να αναφέρουν πλήρως τα στοιχεία του συγγραφέα και να μην υπερβαίνουν τις 4000 λέξεις.

β. Δε δημοσιεύονται εργασίες που περιέχουν διαβαθμισμένες πληροφορίες, εργασίες που δεν τεκμηριώνεται το περιεχόμενό τους και έχουν αιχμές πολιτικής φύσεως ή μη ευπρεπείς εκφράσεις.

γ. Δημοσίευση εργασίας δε σημαίνει αποδοχή απόψεων του συγγραφέα της από την ΑΔΙΣΠΟ.

δ. Οι βιβλιογραφικές σημειώσεις πρέπει να έχουν ενιαία αρίθμηση, να βρίσκονται στο τέλος του άρθρου και να δίνονται ως εξής: Ονοματεπώνυμο συγγραφέα, Τίτλος βιβλίου και υπότιτλος, Εκδοτικός οίκος, Έτος έκδοσης, Σελίδα.

ε. Οι μελέτες στρατηγικού και γεωπολιτικού περιεχομένου πρέπει να συνοδεύονται και από σχετικούς χάρτες και σχεδιαγράμματα.

στ. Η οποιαδήποτε εργασία πρέπει να παραδίδεται σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή.

ζ. Δεν επιστρέφεται το υλικό, ανεξάρτητα αν δημοσιευθεί ή όχι.

Το περιοδικό "Διακλαδική Επιθεώρηση"
δημοσιεύεται και στο διαδίκτυο
www.adispo.gr

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Τυπογραφείο Ελληνικού Στρατού (ΤΥΕΣ)

ΔΙΑΝΟΜΗ

Υπουργεία, Πρεσβείες, Προξενεία, Μουσεία, Γενικά Επιτελεία,
Στρατιωτικοί Σχηματισμοί, ΓΕΕΦ, ΣΕΘΑ,
Στρατιωτικές Σχολές,
Σπουδαστές ΑΔΙΣΠΟ,
ΑΕΙ, Ινστιτούτα και Ερευνητικά Ιδρύματα

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Γεωργικής Σχολής 29, ΤΚ 55535 Θεσσαλονίκη

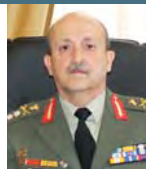
Τηλ. 2310 472603, FAX 2310 471710

e-mail: info@adispo.gr

tme@adispo.gr

Διανέμεται Δωρεάν

Πρόλογος

του Υποστράτηγου Δημήτριου Κούκκου
Διοικητού Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου

Αγαπητοί αναγνώστες

Με αφορμή την Ημερίδα που διοργάνωσε η Σχολή σε συνεργασία με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, με θέμα: «Η Επίδραση της Τεχνολογίας στις Σύγχρονες Μορφές Επιχειρήσεων», παραθέτω κάποιες σκέψεις πάνω στο υπόψη θέμα, το οποίο συμπεριλαμβάνεται στο ευρύτερο πλαίσιο των σύγχρονων πολυχωρικών επιχειρήσεων.

Κάθε βιομηχανική επανάσταση με τα τεχνολογικά επιτεύγματά της επέδρασε καταλυτικά και στην στρατιωτική στρατηγική, αναδιαμορφώνοντας τον μέχρι τότε χαρακτήρα του πολέμου σε παγκόσμια κλίμακα και τελικά, αναδιατάσσοντας την ισορροπία ισχύος στο διεθνές σύστημα.

Όπως εύστοχα παρατηρεί ο Colin Gray, η τεχνολογία από μόνη της προφανώς και δεν είναι σε θέση να καθορίσει το τελικό αποτέλεσμα μιας σύγκρουσης, αλλά σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να αγνοηθεί σαν ένας δευτερεύοντας παράγοντας Στρατηγικής. Σήμερα, στην 4η βιομηχανική επανάσταση, η βάση βρίσκεται στα κυβερνοφυσικά συστήματα, που αφορούν συστήματα ελεγχόμενα από τεχνολογίες διαδικτύου, αλλά και αντίστοιχα που επιδρούν ή ελέγχουν το φυσικό περιβάλλον.

Η ρεαλιστική αντίληψη της τεχνολογικής πραγματικότητας καθώς και η συνεχής-έγκυρη ενημέρωση του προσωπικού, θα πρέπει να είναι στοιχεία τα οποία θα ενσωματωθούν στις εκπαιδευτικές διαδικασίες των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων. Παράλληλα, θα πρέπει να υπάρξει μία συντονισμένη και διαρκής επιδίωξη προκειμένου να επιτευχθεί η καθόλα υποσχόμενη αναβάθμιση του ρόλου των Ενόπλων Δυνάμεων, από απλούς χρήστες σε δημιουργικούς χρήστες της σχετικής τεχνολογίας. Το παραπάνω είναι καθόλα εφικτό εάν αναλογιστούμε και αξιοποιήσουμε με ορθολογικό τρόπο τις ήδη υπάρχουσες υποδομές, πολύ δε περισσότερο το πλείστο ικανότατο και εξειδικευμένο προσωπικό που διαθέτουμε.

Εν κατακλείδι, οι Ελληνικές ΕΔ μπορούν είτε να επιλέξουν να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία, είτε να παραμερίσουν την ώρα που κάποιοι άλλοι θα την εκμεταλλεύονται προσαρμοζόμενοι στις μελλοντικές μορφές των επιχειρήσεων.

Η επιλογή είναι δική μας...

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Υποστράτηγος Δημήτριος Κούκκος γεννήθηκε στις Σέρρες το 1963 και είναι απόφοιτος της ΣΣΕ (1981-1985). Υπηρέτησε από το 1986 σε διάφορες θέσεις των Μονάδων Πεζικού αλλά και ως εκπαιδευτής στην ΣΣΑΣ. Στην 31 Μ/Κ ΤΑΞ ως επιτελής (1998) και ως Υποδιοικητής (2000-2001) σε Μηχανοκίνητο Τάγμα της Ταξιαρχίας. Στο ΓΕΣ (2001-2005) ως Τχης Τρεχουσών Επιχειρήσεων και ως Επιτελής του Τμήματος Διεθνών - Διασυμμαχικών Υποχρεώσεων του Στρατού συμμετέχοντας σε ομάδες εργασίας για την δημιουργία του NRDC-GR του ελληνικού ευρωπαϊκού Στρατηγείου EU-OHQ στη Λάρισα και στην αναδιοργάνωση της 71 Α/Μ ΤΑΞ σε δύναμη ταχείας αντίδρασης της ΕΕ (EU-Battlegroup HEKBROC) ως επικεφαλής Αξκός Σχεδίασης. Ως Διοικητής του 644 Μ/Κ ΤΠ (2005) το οποίο το ίδιο διάστημα αναπτύχθηκε και συμμετείχε στην δύναμη της KFOR στη Μιτρόβιτσα του Κοσσυφοπεδίου. Στο NRDC-GR (2007) όπου συμμετείχε και στην αξιολόγηση του Στρατηγείου. Στο Στρατηγείο του NATO (JFC Brunssum) στην Ολλανδία (2008) ως Τχης συλλογής πληροφοριών. Επιστρέφοντας στην Ελλάδα στο NRDC-GR (2011) όπου συμμετείχε στην προετοιμασία και αξιολόγηση του για συμμετοχή στην NRF του NATO ως σύνδεσμος των Διοικητών NRDC και JFC Brunssum και το 2012 ως Δντής της Δνσης Σχεδίων (ACOS G5). Ως Υποδιοικητής το 2014 στην 98 ΑΔΤΕ στη Λέσβο και το 2015 στην XII Μ/Κ ΜΠ Έβρου. Το 2016 Δκτής της 34 Μ/Κ ΤΑΞ και το 2017 Δκτής της XII Μ/Κ ΜΠ. Από το Μάρτιο του 2019 είναι Διοικητής της ΑΔΙΣΠΟ.

Είναι απόφοιτος της Ανωτάτης Σχολής Πολέμου (1998), της Διακλαδικής Σχολής Επιτελών Άμυνας (2003) και της ΣΕΘΑ (2012) και κατέχει μεταπτυχιακό τίτλο στην Εφαρμοσμένη Στρατηγική του Πανεπιστημίου Plymouth. Είναι παντρεμένος και έχει τρεις κόρες.

Περιεχόμενα

Άρθρα Εξωτερικών Συνεργατών, Εκπαιδευτών & Σπουδαστών της Σχολής

"Η «γαλάζια πατρίδα»... του Ερντογάν. Ένα νέο όχημα διεκδικήσεων;"
του Ηλία Κουσκουβέλη, Καθηγητή Διεθνών Σχέσεων
Διευθυντή Ινστιτούτου Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Αμυντικών Αναλύσεων
πρώην Πρύτανη Πανεπιστημίου Μακεδονίας

1

"Hellenic Supreme Joint Warfare Centre An essential member of the European Security and Defence College"
By Dirk DUBOIS, Head of the ESDC

3

"Ο Γεωπολιτικός ρόλος του ISIS στην ευρύτερη Μ. Ανατολή και στην Ευρώπη. Εμπειρίες-διδάγματα για τη γεωπολιτική του εικόνα"
του Τχη (ΠΖ) Κωνσταντίνου Κόκκινου

6

Ένοπλες Δυνάμεις και Προστασία του Περιβάλλοντος
"Διακλαδική προσέγγιση της περιβαλλοντικής πολιτικής στις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις μέσα από συνοπτική παρουσίαση του ΔΚ 9-1/ΓΕΕΘΑ"
Προτεινόμενες λύσεις για την εφαρμογή καλών πρακτικών στη καθημερινότητα
του Ανχη (ΜΧ) Ευριπίδη Χανιά

15

"Η δράση της Ελληνικής Στρατιωτικής και Ναυτικής Αεροπορίας στη Μικρά Ασία (1919-1922)"
του Σμχου (Ι) Χαρίτων Χαρούση, Εκπαιδευτή της ΑΔΙΣΠΟ

25

"Πτυχές και γεγονότα της Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας μέσα από το αρχείο του στρατηγού Σπ. Σπυρομήλιου και τη βιογραφία του στρατηγού Ν. Πλαστήρα (μέρος Β΄)"
της Άννας Κωνσταντινίδου, Ιστορικού-Διεθνολόγου, Διδάκτωρ Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης της Νομικής Σχολής ΑΠΘ

38

Πολιτιστικά Μονοπάτια

"80 Χρόνια Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών" 58

Δραστηριότητες της ΑΔΙΣΠΟ

65 Ημερίδα ΑΔΙΣΠΟ:
Η Επίδραση της Τεχνολογίας στις
Σύγχρονες Μορφές Επιχειρήσεων

69 Ημερίδα ΑΔΙΣΠΟ:
Μετανάστευση και προσφυγικές ροές υπό
το Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο:
Από τη θεωρία στην πρακτική

72 Σχολείο Προσανατολισμού Κοινής Πολιτικής
Άμυνας και Ασφάλειας (Common Security
and Defense Policy Orientation Course)

74 Τελετή Ορκωμοσίας 5ης Σειράς
Διατμηματικού Προγράμματος
Μεταπτυχιακών Σπουδών

75 *Επισκέψεις στην ΑΔΙΣΠΟ*

84 *Επισκέψεις της ΑΔΙΣΠΟ - Αιμοδοσία*

86 *Η Βιβλιοθήκη μας*

88 *Απάνθισμα Σοφίας*

89 *Καλλιτεχνική Ματιά*

90 *...για τον ελεύθερο χρόνο*

92 *...για την ενημέρωσή σας...
Εκδόσεις Ιστορικών Τόμων ΓΕΣ
Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού*

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΔΙΣΠΟ

Ίδρυση της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ)

Με απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Άμυνας (Φ.022/27/158782/Σ.4405/25 Ιουλ 2003/ΥΕΘΑ/ΓΕΕΘΑ/ΔΙΔΥΠ&ΟΡΓ.) συγκροτήθηκε η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ). Την 1 Οκτ 2003 εκδόθηκε ο Νόμος υπ' αριθ. 3186 (ΦΕΚ230/Τεύχος Πρώτο) για την ίδρυση της Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ.

Ως ημερομηνία έναρξης λειτουργίας της Σχολής καθορίστηκε η 9η Σεπ 2003, ημερομηνία κατά την οποία εκλήθη να φοιτήσει η 1η Εκπαιδευτική Σειρά (Ε.Σ)

Στις 27 Οκτ 2003 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια της Σχολής με την παρουσία της Πολιτικής και Στρατιωτικής Ηγεσίας του ΥΕΘΑ.

Έδρα της Σχολής

Η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου έχει την έδρα της στο στρατόπεδο "Ταξιάρχου Λασκαρίδη Κωνσταντίνου" στη Θεσσαλονίκη, όπου μέχρι το έτος 2003 λειτουργούσε η Ανωτέρα Σχολή Πολέμου του Στρατού Ξηράς (ΑΣΠ).

Έμβλημα της Σχολής

Το έμβλημα της Σχολής αποτελείται από το έμβλημα του ΓΕΕΘΑ με τα σύμβολα των 3 Κλάδων, με την προσθήκη ενός βιβλίου και ενός ξίφους που κόβει το "Γόρδιο Δεσμό", που συμβολίζουν τη δύναμη και την αποφασιστικότητα που δίδει η γνώση για την επίλυση παντός προβλήματος. Στο επάνω μέρος του εμβλήματος φέρεται η επιγραφή "ΕΝ ΤΗ ΕΝΩΣΕΙ Η ΙΣΧΥΣ" για να τονίσει το διακλαδικό χαρακτήρα της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου.

Άρθρα Εξωτερικών Συνεργατών, Εκπαιδευτών & Σπουδαστών της Σχολής

"Η «γαλάζια πατρίδα»... του Ερντογάν. Ένα νέο όχημα διεκδικήσεων;"

του Ηλία Κουσκουβέλη
Καθηγητή Διεθνών Σχέσεων
Διευθυντή Ινστιτούτου Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Αμυντικών Αναλύσεων
πρώην Πρύτανη Πανεπιστημίου Μακεδονίας
www.kouskouvelis.gr
t: @kouskouvelis

Μήπως είναι καιρός να ζητηθούν κάποιες εξηγήσεις;

Τον τελευταίο χρόνο οι Ερντογάν, Ακάρ και Τσαβούσογλου έχουν εισάγει και επαναλαμβάνουν κάθε φορά που βρίσκουν σχετική ευκαιρία την έκφραση «γαλάζια πατρίδα». **Άραγε ποια να είναι αυτή η «γαλάζια πατρίδα» της Τουρκίας, η οποία ξαφνικά εμφανίστηκε στη ρητορική τους;**

Όταν την άκουσα για πρώτη φορά, προσέγγισα την έκφραση με χιούμορ. Πώς ένας λαός, αρχικά κτηνοτρόφων, με καταγωγή από την Κεντρική Ασία, του οποίου μάλιστα ο ναύαρχος δεν μπορούσε να βρει τη Μάλτα, μπορεί να έχει «γαλάζια πατρίδα»;

Όμως μετά από τις πολλές επαναλήψεις, σκέφτομαι ότι δεν το λένε τυχαία και ότι με αυτόν τον τρόπο επιχειρούν να θεμελιώσουν ή να «νομιμοποιήσουν» διεκδικήσεις σε θέματα της ΑΟΖ, όπως συνήθως κάνουν στα ζητήματα της θάλασσας, καθώς δεν έχουν το διεθνές δίκαιο με το μέρος τους.

Σε τούτο άλλωστε οδηγούν τα παρακάτω στοιχεία:

Η Τουρκία διεκδικεί, αντίθετα με το διεθνές δίκαιο, υφαλοκρηπίδα μέχρι τη μέση του Αιγαίου, επειδή τα μικρά στο μέγεθος νησιά μας 'κάθονται' γεωλογικά πάνω στην υφαλοκρηπίδα της Μικράς Ασίας, η οποία, ούσα αυτή ογκώδης, προεκτείνεται κάτω από τα νερά του αρχιπελάγους μας.

Η συγκεκριμένη λογική στηρίζεται στην αντίληψη του 19ου αιώνα περί «ζωτικού χώρου» (lebensraum), την οποία υιοθέτησαν για τις επεκτατικές τους βλέψεις και οι Ναζί. Η Γερμανία, δηλαδή, χρειαζόταν, ως μεγάλη χώρα, «ζωτικό χώρο» για να μπορεί να αναπνέει. Τούτη η άποψη μεταλαμπαδεύτηκε στην Τουρκία από τους Γερμανούς εκπαιδευτές του Τούρκων αξιωματικών, που αποτέλεσαν την μετέπειτα ηγεσία της χώρας. Δυστυχώς, έκφανση αυτής της λογικής ήταν και η διατύπωση περί «ζωτικών συμφερόντων» της γείτονος στη Συμφωνία της Μαδρίτης, που υπεγράφη το 1997 από τους Σημίτη και Ντεμιρέλ..

Το ίδιο σκεπτικό χρησιμοποιείται από την Τουρκία και στην περίπτωση του Καστελόριζου. Η Τουρκία υποστηρίζει ότι δεν μπορεί ένα τόσο μικρό νησί να στερεί στην ίδια, με τον όγκο που διαθέτει, το δικαίωμα να έχει ΑΟΖ. Πρόκειται για μία πολιτική λογική, του όγκου και της ισχύος, που προφανώς δεν στηρίζεται στο Διεθνές Δίκαιο.

Η νέο-οθωμανική εξωτερική πολιτική εμπνέεται σε μεγάλο βαθμό στο κείμενο του Νταβούτογλου Το Στρατηγικό Βάθος (Εκδόσεις Ποιότητα). Σε αυτό ο συγγραφέας, πρώην Υπουργός Εξωτερικών και πρώην Πρωθυπουργός, αφιερώνει υποκεφάλαιο (6.3.3.1) με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Ο θαλάσσιος ζωτικός χώρος και το Αιγαίο». Θεωρώ ότι τα σχόλια περιττεύουν...

Πέρα όμως από τα περί ζωτικού χώρου και στρατηγικού βάθους, ένα άλλο στοιχείο που μπορεί να προστεθεί στον προβληματισμό μας είναι η ιστορία του θεσμού της ΑΟΖ. Αυτή δεν αποκαλούνταν έτσι εξ αρχής. Ξεκίνησε ως διεκδίκηση των κρατών της δυτικής ακτής της Νότιας Αμερικής, τα οποία, μη διαθέτοντας γεωλογικά υφαλοκρηπίδα, επιχείρησαν να διασφαλίσουν τα πέραν των χωρικών τους υδάτων πλούσια σε αλιεία ύδατά τους, διαμορφώνοντας μία νέα ζώνη, που τότε αποκάλεσαν «πατρογονική» θάλασσα ("patrimonial sea"). Με άλλα λόγια, καθώς δεν υπήρχε στο τότε Διεθνές Δίκαιο κάποια τέτοια ζώνη ή δικαίωμα, αυτά προσπάθησαν να την δημιουργήσουν πολιτικά, επικαλούμενα την έννοια μιας κάποιας κληρονομιάς που προέκυπτε από τα βάθη του χρόνου. Μήπως αυτό το ιστορικό προηγούμενο στην ιστορία του Δικαίου της Θάλασσας θυμίζει κάτι από «γαλάζια πατρίδα»;

Τα παραπάνω στοιχεία εκτιμώ ότι πρέπει να μας προβληματίσουν. Από την πλευρά μας πάντως, μέχρι στιγμής δεν έχω καταγράψει κάποια αντίδραση. Ωστόσο, επειδή στα εθνικά ζητήματα και ειδικά στις σχέσεις μας με την γείτονα πρέπει να είμαστε προσεκτικοί, μήπως είναι καιρός να ζητηθούν κάποιες εξηγήσεις;

**αναδημοσίευση από το HUFFPOST (31/01/2019 11:03 EET)*

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Ηλίας Κουσκούβελης είναι Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων, Κοσμήτορας της Σχολής ΚΑΕΤ του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και κάτοχος της «Επώνυμης Έδρας ΓΕΕΘΑ στις Στρατηγικές Σπουδές "Θουκυδίδης"». Επίσης είναι ο συγγραφέας των βιβλίων Λήψη αποφάσεων, κρίση, διαπραγμάτευση (1996) και Θεωρία απόφασης στον Θουκυδίδη (2015)

"Hellenic Supreme Joint War College An essential member of the European Security and Defence College"

By Dirk DUBOIS, Head of the ESDC

Πριν την παράθεση του άρθρου, δύο λόγια για την ίδρυση και τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Κολλεγίου Ασφάλειας και Άμυνας - ΕΚΑΑ (European Security and Defence College - ESDC)

Το 2020 σηματοδοτεί τα 15 χρόνια από την ίδρυση και λειτουργία του Ευρωπαϊκού Κολλεγίου Ασφάλειας και Άμυνας - ΕΚΑΑ (European Security and Defence College - ESDC). Η ιδέα της δημιουργίας του Κολλεγίου έχει ρίζες στο 2002 όταν η Ελληνική προεδρία έθεσε την «κοινή εκπαίδευση» ως μία από τις προτεραιότητές της.

Το ΕΚΑΑ είναι ένας ιδιότυπος οργανισμός - φορέας που εντάσσεται στην Υπηρεσία Εξωτερικών Υποθέσεων και Δράσεων της ΕΕ (European External Actions Services - EEAS). Παρέχει Ευρωπαϊκού επιπέδου εκπαίδευση στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας - ΚΠΑΑ (Common Security and Defence Policy - CSDP) της ΕΕ με σκοπό την ανάπτυξη και προώθηση μιας «κοινής» κατανόησης και κουλτούρας της ΚΠΑΑ ανάμεσα στο πολιτικό και στρατιωτικό προσωπικό τόσο σε οργανισμούς, υπηρεσίες, αποστολές και επιχειρήσεις της Ένωσης, όσο και στα κράτη μέλη της.

Αποτελείται από ένα συντονιστικό όργανο με έδρα στις Βρυξέλλες και ένα δίκτυο που απαριθμεί 165 εκπαιδευτικούς φορείς από όλα τα Κ-Μ της ΕΕ, που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα ιδρυμάτων, από πανεπιστήμια, στρατιωτικές ακαδημίες, σχολές πολέμου, διπλωματικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, κ.α. (η Ελλάδα συμμετέχει με 15 εκπαιδευτικούς φορείς). Τα σχολεία και οι εκπαιδεύσεις που διοργανώνονται υπό την αιγίδα του Κολλεγίου, μόνο για το 2018-19 εκπαίδευσαν συνολικά 5.999 συμμετέχοντες σε 136 εκπαιδευτικές δράσεις που έλαβαν χώρα σε 31 τοποθεσίες στην ΕΕ.

Πλεονεκτήματα που διακρίνουν το ΕΚΑΑ σε σχέση με άλλους αντίστοιχους εκπαιδευτικούς παρόχους, είναι ότι λειτουργεί ενσωματωμένο στις Ευρωπαϊκές δομές, το δίκτυό του παρέχει υψηλής ποιότητας εκπαίδευση που ανταποκρίνεται στις τελευταίες ανάγκες εκπαίδευσης στον τομέα της ΚΠΑΑ και ότι τα πιστοποιητικά εκπαίδευσης που παρέχει, έχουν την υπογραφή του/της Υψιστου Αντιπροσώπου και Αντιπροέδρου της ΕΕ και αναγνωρίζονται σε όλες της χώρες της Ένωσης.

Η ΑΔΙΣΠΟ στη συνεχή προσπάθεια εξωστρέφειας και προβολής των δυνατοτήτων των Ελληνικών Ε.Δ., αλλά και της διαρκής βελτίωσης της παρεχόμενης εκπαίδευσης στους Έλληνες Αξιωματικούς και των τριών κλάδων, συμμετέχει ενεργά στις εξελίξεις όσον αφορά την εκπαίδευση των Ευρωπαϊκών Αξιωματούχων. Επίσης αποτελεί μέλος του δικτύου του ΕΚΑΑ από το 2016 και έκτοτε έχει καταφέρει να συγκαταλέγεται στα πιο ενεργά μέλη του Κολλεγίου, τόσο όσον αφορά τον αριθμό, αλλά και το είδος των εκπαιδεύσεων και των σχολείων, που έχει διοργανώσει και διεξάγει, τόσο στις εγκαταστάσεις της όσο και στις Βρυξέλλες, αλλά και την ποιότητα και τον αριθμό των συμμετεχόντων σε αυτά από χώρες Κ-Μ της ΕΕ.

Το άρθρο που ακολουθεί είναι του κ. Dirk DUBOIS, ο οποίος είναι επικεφαλής του ΕΚΑΑ, Βέλγος Απόστρατος Συνταγματάρχης του Βελγικού Πυροβολικού, με μακρά θητεία και εμπειρία σε επιχειρήσεις και στον τομέα της εκπαίδευσης.

Περισσότερες πληροφορίες για το ΕΚΑΑ μπορείτε να δείτε στη σελίδα: <https://esdc.europa.eu>

Ενώ για τις παρεχόμενες εκπαιδεύσεις: <https://goalkeeper.eeas.europa.eu>

του Ανχη (ΠΒ) Μπλέτσα Αναστάσιου

The European Security and Defence College (ESDC) is a sui-generis entity within the wide spectrum of EU bodies. It is so because it has no educational infrastructure and no faculty or teaching staff of its own - normal elements of a training and education institution. We like to say that the ESDC is the expression of the Member States' (MS) civilian and military training activities, for if MS did not offer training and education in the field of Common Security and Defence Policy (CSDP), there would be no ESDC. When a national training provider runs a course for which the curriculum is agreed by all ESDC members, that training provider represents the ESDC, it displays the common ESDC flag on all training materials and waves the ESDC flag.

This applies equally to the Hellenic Supreme Joint War College (HSJWC), which waves the ESDC flag in its premises in Thessaloniki many times each year, and I am very grateful for that impressive effort, because it organises all its ESDC activities on top of its regular business.

It has become a tradition that the HSJWC organises an annual CSDP orientation course, attracting a large and broad audience from Greece and other European countries. The CSDP orientation course is our bedrock, on which all other ESDC activities are built. It is not uncommon for this course to remain strongly fixed in the memory of course participants. In this one week of training, participants gain a broad understanding of CSDP and become members of a growing network of CSDP practitioners.

The HSJWC reached an important milestone in its ESDC membership when, in 2018, it volunteered to pilot a very complex ESDC course: Advanced Modular Training (AMT). The history of this course goes back to July 2016, when the Chairman of the EU Military Committee, General Michael Kostarakos asked the Head of the ESDC to establish a dedicated course to enable all new staff mem-

bers of the EUMS and officers working in the capitals and OHQs to work at the same level of proficiency. The idea for an advanced modular course was born, building on existing ESDC courses.

In the academic year 2017-2018, a first pilot edition was conducted with three modules: the first module consisted of a normal CSDP orientation course, the second module focused on the use of the different tools and instruments of the EU in an integrated approach, and the third module covered planning. The HSJWC organised two of these modules: the CSDP orientation course and the module on planning.

Following the first pilot course, it became clear that this course filled a training gap and was very much needed by the Member States. The first pilot course was very well received, although the need for modularity was not clearly identified. The AMT was therefore redesigned for the second edition, imposing mandatory attendance of all modules and reorganising it into two modules (AMT Module 1 - Integrated Approach and AMT Module 2 - CSDP Operations Planning, with two options: AMT2a - political-strategic level and AMT2b - military strategic level). The CSDP orientation course became a prerequisite for attendance of the AMT. The second pilot AMT was co-organised on two iterations (March-April and May-July) by the EUMS and ESDC together with the voluntary Member States Ireland, Greece, Italy and Sweden.

Again, the HSJWC bore the major burden and organised the first iteration of the second pilot AMT. Under the excellent leadership of Lt Col Anastasios Bletsas, the HSJWC organised module 1 in Brussels (12-14 March 2019), and module 2a (1-5 April 2019) and 2b (8-12 April 2019) in Thessaloniki. It was a huge investment, but it paid off.

For the upcoming training programme (2019-2020), the ESDC will tackle new challenges. Within this context, in addition to its regular commitments (CSDP orientation course and AMT), the HSJWC will get involved, in partnership with other ESDC members, in two new programmes: PM2 EU Project Management Methodology Course and the CSDP training programme dedicated to the Middle East North Africa (MENA) region.

I am fully confident that the HSJWC's membership in the ESDC will continue to be a win-win relationship for both Greece and the EU. By organising courses under the ESDC umbrella, the HSJWC is directly involved in acquiring and then sharing relevant expertise at national level. Since most CSDP practitioners work in institutions based in Brussels, bringing them to Thessaloniki is a good basis for the further dissemination of the European security and defence culture at national level.

"Ο Γεωπολιτικός ρόλος του ISIS στην ευρύτερη Μ. Ανατολή και στην Ευρώπη. Εμπειρίες-διδάγματα για τη γεωπολιτική του εικόνα"

του Τχη (ΠΖ) Κωνσταντίνου Κόκκινου

Το ΙΚ την περίοδο 2013-2017, κατάφερε να επεκταθεί γεωγραφικά από την καρδιά του Ιράκ έως τις Μεσογειακές ακτές της Συρίας, φτάνοντας έως την ανακήρυξη Χαλιφάτου στις 29 Ιουνίου 2014. Η δράση του επηρέασε όχι μόνο την Ευρύτερη Μέση Ανατολή αλλά και το Ευρωπαϊκό υπερσύστημα, λόγω της εκεί εξέχουσας τρομοκρατικής του δράσης. Στις αρχές του 2018, το ΙΚ βρίσκεται περιορισμένο σε έναν εδαφικό θύλακα στα ανατολικά σύνορα της Συρίας και του Ιράκ χωρίς όμως να έχει συντριβεί ολοκληρωτικά. Το γεγονός όμως αυτό δεν αναιρεί τα αποτελέσματα της δράσης του στην Κεντρική Μέση Ανατολή, καθώς και την πιθανή του μετάλλαξη, μέσω της μεταφοράς των φορτίων ισχύος του σε άλλο γεωγραφικό υποσύστημα. Εκτιμάται ότι θα συνεχίσει να αποτελεί δυνητική απειλή για την εσωτερική ασφάλεια των κρατών του Ευρωπαϊκού Υπερσυστήματος.

Στο πλαίσιο του προσδιορισμού των Γεωπολιτικών τάσεων και δυναμικών του ISIS, αναλύονται οι πυλώνες επιρροής του ISIS στο Υποσύστημα της Κεντρικής Μέσης Ανατολής, προκειμένου να εξαχθούν οι αντίστοιχες θετικές και μηδενικές υποσυνιστώσες, τάσεις ισχύος του εν λόγω Γεωπολιτικού παράγοντα. Ως πυλώνες μιας Γεωπολιτικής ανάλυσης νοούνται ο πολιτικός, ο οικονομικός, ο πολιτισμικός, ο στρατιωτικός και ο πυλώνας της πληροφορίας¹.

Ο πολιτικός πυλώνας ισχύος του Ισλαμικού κράτους εξετάζεται υπό το θρησκευτικό δόγμα της μουσουλμανικής θρησκείας. Το θρησκευτικό αφήγημα δια των κορανικών διδαχών χρησιμοποιήθηκε για την Ισλαμική αμφισβήτηση της νομιμότητας των φορέων εξουσίας των σύγχρονων κρατών της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής, με αποτέλεσμα να μετατραπεί σε πολιτικό. Η πολιτική τοποθέτηση του ΙΚ, αποτιμάται ως το τελευταίο αφήγημα του ισλαμистικού κινήματος και αμφισβήτησης στη Μέση Ανατολή.

Το Ισλαμικό κράτος ως απότοκο της Αλ Κάιντα του Ιράκ (AQI), εκμεταλλευόμενο πλήρως τις γεωστρατηγικές επιλογές των ΗΠΑ, την αδυναμία των σιιτικών κυβερνητικών σχημάτων να ελέγξουν την εσωτερική κατάσταση στο Ιράκ και την εμφύλια διαμάχη στη Συρία, πέτυχε να προβάλει ισχυρά φορτία στρατιωτικής ισχύος στην Κεντρική Μέση Ανατολή, με παράλληλη σχεδόν παγκόσμια τρομοκρατική δράση. Τις κατά συρροή νίκες στο συριακό έδαφος και την άκρατη βία που παρατηρήθηκε μετά την ανακήρυξη του χαλιφάτου το 2014, ακολούθησε η μεταφορά της πολεμικής συνθήκης στο έδαφος του Ευρωπαϊκού υπερσυστήματος, μέσω μίας εξέχουσας τρομοκρατικής δράσης. Τα Ευρωπαϊκά κράτη βρέθηκαν στο σύνολό τους να αντιμετωπίζουν μια

1. Η προτεινόμενη μεθοδολογία που προτείνει ο καθηγητής Ιωάννης, Μάξης Θ, βασίζεται στον καθορισμό γεωγραφικών συστημάτων και υπερσυστημάτων, τα οποία ορίζονται κατά περίπτωση μελέτης συγκεκριμένου γεωπολιτικού παράγοντα, σύμφωνα με τις δυναμικές των παραγόντων που συνθέτουν τη γεωπολιτική ανάλυση με τις αντίστοιχες γεωγραφικές οντότητες.

γενικευμένη κρίση εσωτερικής ασφαλείας, που προκλήθηκε από το τεράστιο ρεύμα προσφύγων από την Ευρύτερη Μέση Ανατολή, το οποίο είχε μια και μόνη κατεύθυνση προς την Κεντρική Ευρώπη και από την ένταση και τη φύση των τρομοκρατικών ενεργειών.

Η αντίδραση των λοιπών περιφερειακών και διεθνών δρώντων για την αναχαίτιση της επιθετικής ορμής του Ισλαμικού κράτους, σε σχέση με τις γεωστρατηγικές τους επιδιώξεις, κυρίως των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ρωσίας, επέτρεψε την αναχαίτιση του και την ανατροπή της γεωγραφικής του σταθεροποίησης με την περιοχή του υποσυστήματος της Κεντρικής Μέσης Ανατολής να βρίσκεται σε διαρκή κρίση.

Την ίδια στιγμή που το Ελληνικό κράτος καλείται να διαχειριστεί σημαντικό μέρος της προκαλούμενης πληθυσμιακής ισλαμικής διασποράς, η Τουρκία προβάλλει έντονα της διεκδικήσεις της στον Αιγαίο χώρο και στην Ν/Α Μεσόγειο, εντάσσοντας στον νέο-οθωμανικό της οραματισμό τον προσεταιρισμό μέρους του σουνιτικού Ισλάμ.

Ο Πολιτικός - Πολιτισμικός Πυλώνας Ισχύος του Ισλαμικού Κράτους υπό το Θρησκευτικό Δόγμα

Η Ισλαμική Οπτική της Γεωπολιτικής του Ισλάμ - Η Ισλαμική Αμφισβήτηση

Η Ισλαμική θρησκεία είναι το κέντρο της πολιτικής ταυτότητας του Ισλαμικού κράτους (IS). Στη βάση του Ισλαμικού θρησκευτικού δόγματος, κάθε συλλογική πράξη της οργάνωσης αιτιολογήθηκε μέσω των Ισλαμικών θρησκευτικών κειμένων. Αυτό συμβαίνει διότι, στο κοινωνικό υποσυνείδητο των μουσουλμάνων, η θρησκευτική και η πολιτική εξουσία ταυτίζονται. Τα καθεστώτα και το Ισλαμικό κίνημα που προάγουν την πολεμική στάση μέσω του Τζιχάντ, καταφεύγουν σε μαζική εκκοσμίκευση του θρησκευτικού στοιχείου για να πετύχουν κοινωνικές, πολιτικές επαναστάσεις και κινητοποιήσεις. Οι Ισλαμικές κοινωνίες μέσα στη δυναμική του χρόνου, χαρακτηρίστηκαν από τη δημιουργία ρηγμάτων στην πολιτική τους ενότητα. Ο όρος ισλαμιστής προσδιορίζεται από την κοινωνική προέλευση, που δε σχετίζεται με τους θεολογικούς κύκλους, ενώ αποτελεί απότοκο της αποτυχίας του λαϊκού εθνικισμού και Αραβισμού των δεκαετιών του 1950-1960. Η προσπάθεια των ισλαμιστών, συνίσταται στο να ανασύρουν από το Ισλάμ, ένα πολιτικό πρότυπο ικανό να ανταγωνισθεί τις σημαντικότερες δυτικές ιδεολογίες και στοχεύουν στην αναδόμηση της κοινωνίας μέσω της δημιουργίας ισλαμικού κράτους, διαφορετικού από το μοντέλο κράτους του δυτικού κόσμου.

Το ΙΚ συνεχίζοντας στη ρητορική των «Αδελφών Μουσουλμάνων», αντλεί την ιδεολογία του από το Σαλαφιστικό κίνημα του 19ου αιώνα. Ο σαλαφισμός είναι σήμερα και η κυρίαρχη ιδεολογία ανάμεσα σε όλα τα ισλαμιστικά κινήματα. Οι πρακτικές και οι μέθοδοι διοίκησης του ΙΚ στις περιοχές που κατακτήθηκαν, ανέδειξαν το σαλαφιστικό-τζιχαντιστικό δόγμα ως κυρίαρχη ιδεολογία. Το ΙΚ σε μία διαστρέβλωση του Ισλαμικού δόγματος, μετατρέπει το κοράνι σε πολιτικοκοινωνικό μανιφέστο και προβάλλει ως ορθολογική την προσπάθεια δημιουργίας συνθηκών που επικρατούσαν τον 7ο και 8ο αιώνα.

Η Εμφάνιση και οι Ρίζες του Ισλαμικού Κράτους έως την Ανακήρυξη του Χαλιφάτου

Το ΙΚ αρχικά εμφανίζεται στο Ιράκ, με ιδρυτή τον Ιορδανό Αμπού Μουσάμπ Αλ Ζαρκάουι. Από το 2003 ασκεί τρομοκρατική δράση και αποτελεί παράρτημα της Αλ Κάιντα στο Ιράκ και από το 2011 κατατάσσεται ως τρομοκρατική οργάνωση. Ο Συριακός Εμφύλιος δίνει τη δυνατότητα στο ΙΚ να ενορχηστρώσει τη συγχώνευση των τζιχαντιστικών ομάδων που δρουν στη Συρία. Μέσω του προσεταιρισμού και ένοπλου αγώνα, καταφέρνει έως τον Ιούνιο του 2014 να ελέγχει εδαφικά το 20% του Ιρακινού και το 50% του Συριακού εδάφους. Την 11 Ιουνίου 2014 ο Αμπού Μπάκρ Αλ Μπαγκαντί ανακηρύσσει από την κατεκτημένη Μοσούλη, τη δημιουργία του χαλιφάτου του Ισλαμικού κράτους - ΙΚ, πιστό στην υπόσχεση και στο σκοπό της δράσης του.

Το Εγχείρημα Οικοδόμησης Κράτους

Το ΙΚ επιχείρησε την ανάδυση ενός νέου Αραβικού έθνους-κράτους στα πρότυπα του Χαλιφάτου των μεσαιωνικών χρόνων. Η οικοδόμηση κράτους βασίστηκε σε τρεις πυλώνες, στη μονοπώληση χρήσης βίας, στη δημιουργία δομών διοίκησης και στην εγκαθίδρυση συστήματος δικαιοσύνης και τήρησης νομιμότητας. Με δεδομένη τη μονοπώληση της βίας, το ΙΚ προχώρησε στη δημιουργία «ηθικής» αστυνομίας για την αυστηρή επιβολή της Σαρία. Από το 2013 δημιούργησε μιας ομοιογενή στρατιωτική δύναμη, με συμβατικές δυνατότητες, προκειμένου να επιτευχθεί η εξωτερική κυριαρχία και να διατηρείται η τάξη στο εσωτερικό. Επιδίωξη του ΙΚ να δημιουργήσει δομές διοίκησης, αποτελεί επίσης ο ορισμός διοικητικών περιφερειών και επαρχιών. Ανέπτυξε οικονομική υπηρεσία για τη διαχείριση των χρημάτων που προερχόταν από παράνομες δραστηριότητες.

Το ΙΚ διοίκησε «de facto», υπό τη νομική έννοια τα κατεχόμενα εδάφη. Αυτό το γεγονός όμως είναι επίπλαστο όπως και ο ισχυρισμός κυριαρχίας επί των ελεγχόμενων εδαφών. Βασίστηκε σε μια κουλτούρα διακυβέρνησης, που είναι αποτελεσματική μόνο στο να παράγει και να προωθεί την ανταρσία. Η μονοπώληση της βίας είχε περιορισμούς στη δυναμική της συνέχεια, γεγονός που θα απέριπτε τη δημιουργία συνθηκών εσωτερικής νομιμοποίησης.

Η Στρατιωτική Δράση του Ισλαμικού Κράτους στο Σύστημα της Ευρύτερης Μέσης Ανατολής

Ο Στρατιωτικός Πυλώνας Ισχύος του Ισλαμικού Κράτους στο Υποσύστημα Κεντρικής Μέσης Ανατολής

Η στρατιωτική ισχύς του ΙΚ στο υποσύστημα της Κεντρικής Μέσης Ανατολής και συγκεκριμένα στα υπό αυτό κατεχόμενα εδάφη της Συρίας και του Ιράκ, συνίσταται από το δόγμα που χρησιμοποιήθηκε, τον εξοπλισμό, το ανθρώπινο δυναμικό, τη διοικητική οργάνωση, το σύστημα διοίκησης και ελέγχου και την εκπαίδευση.

Οι επιχειρησιακές δράσεις σχεδιάστηκαν και εκτελέστηκαν στη βάση του αποκαλούμενου δόγματος πρόκλησης δέους στον αντίπαλο και περιλάμβανε τρία στάδια που αφορούν στην εργαλειοποίηση και διαχείριση της άκρα-

της βίας. Το πρώτο στάδιο αφορά στην οριοθέτηση μέσω της εδαφικής κατάκτησης της περιοχής. Στο δεύτερο στάδιο, παρέχεται μια σειρά μέτρων προστασίας στον τρομοκρατούμενο πληθυσμό, ενώ στο τρίτο στάδιο οι περιοχές περνούν υπό τον απόλυτο κυβερνητικού χαρακτήρα έλεγχο του κινήματος. Χώρισε το Θέατρο πολέμου σε δύο θέατρα επιχειρήσεων αυτό της Συρίας και αυτό του Ιράκ.

Στις επιθετικές επιχειρήσεις στο έδαφος του Ιράκ όρισε ως αποφασιστικό σημείο, τον προσπορισμό σημαντικών ποσοτήτων σύγχρονου πολεμικού υλικού. Η διεξαγωγή ανταρτοπόλεμου και οι συνθήκες τριβής στις οποίες έθεσαν τον Ιρακινό στρατό, επέτρεψε την κατάληψη μεγάλων αστικών κέντρων, κρίσιμων υποδομών, ενεργειακών υποδομών, διυλιστηρίων και πετρελαιοπαραγωγών χώρων. Οι αμυντικές του επιχειρήσεις χαρακτηρίζονται από προσαρμοστικότητα αναφορικά με τις δυνατότητες να αντιτάξει αποτελεσματική άμυνα για τη διατήρηση του ελέγχου εντός των αστικών δομών και της παράλληλης δυνατότητας συγκέντρωσης μαχητικής ισχύος σε τόπο και χρόνο για την εκτόξευση αντεπιθέσεων.

Το σύστημα διοίκησης και ελέγχου σχεδιάστηκε και ακολουθούσε το διαχωρισμό των διοικητικών περιφερειών και χαρακτηριζόταν από ευκαμψία στη λήψη αποφάσεων, χωρίς να στηρίζεται σε πολύπλοκες ιεραρχικές δομές.

Ο Στρατιωτικός Πυλώνας Ισχύος του Ισλαμικού Κράτους στο Υποσύστημα της Βορείου Αφρικής και στο Αφγανοπακιστανικό Υποσύστημα

Η τακτική προσεταιρισμού από το ΙΚ τζιχαντιστικών οργανώσεων, αναβάθμισε τη στρατιωτική του ισχύ, με τη δημιουργία σημαντικών γεωγραφικών στηριγμάτων σε Σομαλία, Αλγερία, Λιβύη, Νιγηρία, Αίγυπτο, Αφγανιστάν και Πακιστάν. Στη Λιβύη μαχητές της οργάνωσης κατάφεραν να αποκτήσουν το Φεβρουάριο του 2015 πλήρη έλεγχο της περιφέρειας της Σύρτης. Στην Αίγυπτο, η οργάνωση Ανσάρ Μπαίτ Αλ Μαγκντίς ανακήρυξε τη χερσόνησο του Σινά ως μέρος του χαλιφάτου καταφέροντας να εξαπολύει επιθέσεις στη γραμμή συνόρων με το Ισραήλ αλλά και την Αίγυπτο. Για το ΙΚ, το Αφγανοπακιστανικό υποσύστημα είναι μέρος του ιστορικού Χορασάν, το οποίο και ανακήρυξε ως «Βιλαέτι» το 2015. Με τη συνέργεια της οργάνωσης ΤΤΡ του Πακιστάν, κατάφερε έως και το τέλος του 2017 να διατηρήσει έναντι των Ταλιμπάν απομονωμένους εδαφικούς θύλακες.

Σε κάθε περίπτωση στις αρχές του 2018, εκτιμάται ότι το ΙΚ στο υποσύστημα της Κεντρικής Μέσης Ανατολής και στο Αφγανοπακιστανικό υποσύστημα, έχει απωλέσει το μεγαλύτερο μέρος των φορτίων στρατιωτικής ισχύος που προέβαλε από το 2013 έως και το 2017. Αυτό δεν ισχύει και στη συγκεκριμένη πολιτική κατάσταση στο Μάγκρεμπ και ειδικά στο Λιβυκό έδαφος, όπου διαφαίνεται να διατηρεί ακόμη υπολογίσιμη στρατιωτική δύναμη.

Ο Οικονομικός Πυλώνας Ισχύος του Ισλαμικού Κράτους στο Υποσύστημα της Κεντρικής Μέσης Ανατολής

Το κρατικό μόρφωμα του ΙΚ βρισκόμενο σε διαρκή πολεμική διαδικασία εν τη γένεση του, βασίστηκε για τη χρηματοδότησή του σε οικονομικές πρακτικές του οργανωμένου εγκλήματος. Στην εξέλιξη της κατάστασης, σε αντίθεση με άλλες τρομοκρατικές οργανώσεις, κατόρθωσε να είναι αυτοχρη-

ματοδοτούμενο και να διαχειρίζεται ιδίους πόρους που αποκτήθηκαν από την κατακτητική διαδικασία. Επέβαλε ένα σύστημα αναλογικής ετήσιας φορολόγησης και δασμούς σε εξαγωγίμα και εισαγωγίμα προϊόντα υπό καθεστώς λαθρεμπορίας. Μία από τις κυριότερες πηγές εσόδων ήταν το λαθρεμπόριο υδρογονανθράκων. Το ΙΚ εξασφάλισε εκτός από πετρελαϊκά αποθέματα και μεγάλο ποσοστό της συγκομιδής σίτου του Ιράκ, και της παραγωγής βάμβακος της Συρίας. Επίσης είχε τον έλεγχο μεγάλου μέρους των αποθεμάτων νερού και των υδροηλεκτρικών ηλεκτροπαραγωγικών εργοστασίων. Υπάρχουν στοιχεία χρηματοδότησης του ΙΚ από πηγές του εξωτερικού από ισλαμιστικά κέντρα και από πλήθος συμπαθούντων μουσουλμάνων της διασποράς. Επίσης μια σειρά εγκληματικών δράσεων επέφερε σημαντικά χρηματικά έσοδα στο ΙΚ. Η προσπάθεια ανάπτυξης οικονομικού πυλώνα ήταν καταδικασμένος, εφόσον στηριζόταν σε μία οικονομική θεώρηση, η οποία αγνοούσε τις πάγιες σταθερές των συνθηκών αλληλεξάρτησης του διεθνούς οικονομικού συστήματος.

Η Τρομοκρατική Δράση του Ισλαμικού Κράτους στο Ευρωπαϊκό Υπερσύστημα

Η Κρίση Ασφάλειας στο Ευρωπαϊκό Υπερσύστημα

Η επίθεση στη Γαλλία στο περιοδικό Σαρλί Χεμπό (Charlie Hebdo) με 12 νεκρούς τον Ιανουάριο 2015, σηματοδοτεί την έναρξη ενός κύκλου βίαιων τρομοκρατικών ενεργειών με χειρότερες αυτές του Παρισίου το Νοέμβριο του 2015, των Βρυξελλών στις 22 Μαρτίου του 2016, της Νίκαιας στις 14 Ιουλίου 2016 και σειρά άλλων επιθέσεων σε Γερμανία και Βρετανία το 2016 και 2017. Το ΙΚ αναλαμβάνει την ευθύνη των επιθέσεων ενώ παράλληλα στις Ελληνικές και Ιταλικές ακτές συγκεντρώνονται εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες και λαθρομετανάστες. Στρατηγική επιδίωξη του ΙΚ είναι η υποβολή των Ευρωπαϊκών κρατών σε καθεστώς τρόμου μεγάλης κλίμακας και η δημιουργία συνθηκών πολιτικού χάους. Πτυχαίνει και μετακινεί τεράστια φορτία ασύμμετρης ισχύος, μέσω του πολυεθνικού χαρακτήρα της τρομοκρατικής του δράσης στο Ευρωπαϊκό υπερσύστημα. Οι επιθέσεις οδηγούν στη στρατιωτική κινητοποίηση για την υποβοήθηση της εσωτερικής ασφάλειας. Οι Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις λαμβάνουν σειρά μέτρων χωρίς να εστιάζονται στην ουσία του προβλήματος το οποίο και αδυνατούν να το αναγνωρίσουν και συχνά απομειώνουν τη σημασία επιθέσεων στο Ευρωπαϊκό έδαφος. Παρά την ήττα του ΙΚ, η επικείμενη επιστροφή ευρωπαίων μαχητών της οργάνωσης, εντείνει τις ανησυχίες για έξαρση τρομοκρατικών ενεργειών στο μέλλον.

Οι Πληροφοριακές Επιχειρήσεις του Ισλαμικού Κράτους ως Πολλαπλασιαστής Ισχύος - Αξιοποίηση του Κυβερνοχώρου

Το ΙΚ δημιούργησε ένα πληροφοριακό πυλώνα ισχύος στη βάση του επιθετικού branding marketing, καταφέροντας να αποσπάσει την παγκόσμια προσοχή μετά το 2014. Αξιοποιώντας πλήρως τις σύγχρονες τεχνολογίες, οδήγησε πολλούς να αναφέρονται στο φαινόμενο της “Cyber Jihad”. Μέσω της ακολουθούμενης στρατηγικής χρησιμοποίησης των social media, η οργάνωση επιδόθηκε σε επικοινωνιακή επέλαση και διαδικτυακή στρατολόγηση. Εκεί που απέτυχαν θεαματικά οι δυτικές υπηρεσίες ασφαλείας, είναι ο περιορισμός της δράσης του ΙΚ στον κυβερνοχώρο. Η στρατηγική επικοινωνίας

ενταγμένη στη στρατηγική διαχείρισης της άκρατης βίας, αποτελεί την παγκόσμια ταυτότητα που θέλει να προβάλλει. Το ΙΚ δεν υπερέρχει διαδίκτυα στο επίπεδο των τεχνικών γνώσεων, αλλά υπερέρχει στην αντίληψη της κουλτούρας και των αναγκών των χρηστών του.

Οι Γεωστρατηγικές Επιδιώξεις των ΗΠΑ, Ρωσίας και άλλων Περιφερειακών Δρώντων στο Υποσύστημα της Κεντρικής Μέσης Ανατολής και η Αντίδραση στο Ισλαμικό Κράτος

Οι Γεωστρατηγικές Επιδιώξεις των ΗΠΑ και η Αντίδραση στο Ισλαμικό Κράτος

Οι αιτίες της επέλασης του ΙΚ θα πρέπει να αναζητηθούν κυρίως στις γεωπολιτικές επιδιώξεις των ισχυρών δρώντων του διεθνούς συστήματος στο υποσύστημα της Κεντρικής Μέσης Ανατολής.

Για τις ΗΠΑ η επιβίωση του κράτους του Ισραήλ στη Μέση Ανατολή, έχει τεθεί ως πρωταρχικός αντικειμενικός σκοπός της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ. Οι γεωστρατηγικές επιλογές των δύο κρατών έχουν ως κοινή βάση προσδιορισμού την εκτίμηση που κάνει το Ισραήλ, για οτιδήποτε απειλεί τα γεωπολιτικά του συμφέροντα.

Με τη στρατηγική του “Offshore Balancing”, ο πρόεδρος Ομπάμα επιδίωκε πολυμερείς παρεμβάσεις. Η εμμονή εκδημοκρατισμού των Αραβικών κρατών με όχημα την «Αραβική Άνοιξη» καταλήγει στο Συριακό Εμφύλιο. Από ενάρξεως του εμφυλίου, οι ΗΠΑ στοχοποιούν πολιτικά το καθεστώς Άσαντ και το Ιράν, που αποτελούν τους αιώνιους αντίπαλους του Ισραήλ. Μέσω μιας απλοϊκής συλλογιστικής διαδικασίας, οι ΗΠΑ και παρά το γεγονός του ορατού κινδύνου ανάδειξης ισλαμιστικών στοιχείων, επιτρέπουν τον εξοπλισμό όλων των αντιπολιτευόμενων ομάδων στη Συρία.

Ο Ομπάμα εκτιμά πως ο εξοπλισμός των ομάδων αυτών, θα αναδείξει ένα μετριοπαθές αντιπολιτευόμενο κύμα που θα ανατρέψει το καθεστώς. Η ανάγνωση του Συριακού εμφυλίου γίνεται εσφαλμένα και αυτό προκαλεί καθυστέρηση στην αποσαφήνιση των πραγματικών προθέσεων του ΙΚ, το οποίο εκείνη την περίοδο συμμετείχε στο Συριακό εμφύλιο με το μέρος της Συριακής αντιπολίτευσης που υποστηριζόταν από τις ΗΠΑ.

Το ΙΚ είχε όμως πιο ρεαλιστική προσέγγιση της πραγματικότητας του Συριακού εμφυλίου. Η εμφυλιακή κατάσταση λειτουργώντας σαν προκάλυμμα του επέτρεψε την υλοποίηση της δικής του ατζέντας. Αρχικά οι Αμερικανοί επέμεναν ότι η λαίλαπα του ΙΚ δεν αποτελούσε απειλή για τις ΗΠΑ. Η ανακήρυξη του Χαλιφάτου, η εκπληκτική δυναμική στο έδαφος, μια σειρά τρομοκρατικών δράσεων και κυρίως οι ευθείες απειλές κατά των μοναρχιών του Κόλπου και συμμάχων των ΗΠΑ, απέδειξαν ότι το ΙΚ ήταν άκρως επικίνδυνο. Οι ΗΠΑ ξεκινούν το καλοκαίρι του 2014 τους αεροπορικούς βομβαρδισμούς και επιλέγουν τη στρατηγική του Light Rollback, που επιτρέπει τη μη εμπλοκή όγκου χερσαίων δυνάμεων. Τις φίλιες χερσαίες δυνάμεις αποτέλεσαν οι Κούρδοι του Β. Ιράκ και ΒΑ. Συρίας, οι οποίοι δέχτηκαν να αποτελέσουν ουσιαστικά το χερσαίο βραχίονα των ΗΠΑ κατά του ΙΚ.

Οι Γεωστρατηγικές Επιδιώξεις της Ρωσίας και η Αντίδραση στο Ισλαμικό Κράτος

Η εθνική στρατηγική ασφαλείας του 2015 και το στρατιωτικό δόγμα της Ρωσίας, εξισώνουν την επιβίωση του Ρωσικού κράτους με την επιβίωση της κυβερνήσεως Πούτιν, ενώ οι ΗΠΑ καθορίζονται ως η κύρια απειλή για την ασφάλεια της Ρωσίας. Η βίαιη αλλαγή του καθεστώτος στη Λιβύη, η ουκρανική κρίση, η επέκταση του φαινομένου της Αραβικής «Ανοιξέως» στη Συρία, αλλά και οι ανακαλύψεις ενεργειακών κοιτασμάτων σε ολόκληρη τη Λεκάνη της Λεβαντίνης, ανάγκασαν τη Ρωσία να επέμβει το 2015 προς υπεράσπιση των δικών της στρατηγικών συμφερόντων στη Ν/Α Μεσόγειο. Από το 2011 η Ρωσία υποστηρίζει τη Συριακή κυβέρνηση, που την αναγνωρίζει ως τον μοναδικό αξιόπιστο σύμμαχο στη Μέση Ανατολή. Σε επιχειρησιακό επίπεδο η Ρωσία προέβαλε μια διακλαδική δύναμη η οποία είχε ως επιχειρησιακό ΑΝΣΚ, την επανάκτηση από το Συριακό Στρατό του μεγαλύτερου δυνατού μέρους των εδαφικών απωλειών.

Οι Γεωπολιτικές Επιδιώξεις των Κράτων του Υποσυστήματος της Μέσης Ανατολής και το Ισλαμικό Κράτος

Το υποσύστημα της Κεντρικής Μέσης Ανατολής, χαρακτηρίζεται από την υψηλή θέση στην ιεραρχία του σουνιτισμού της Σαουδικής Αραβίας και τη νεοεμφανιζόμενη στρατηγική του Ιράν. Στρατηγική επιδίωξη του Ιράν είναι η δημιουργία ενός βόρειου διαδρόμου προς την επαρχία Κιρκούκ και ενός νότιου διαδρόμου που θα διέρχεται από τις σιιτικές επαρχίες του Ιράκ και θα φτάνει στη Δαμασκό. Η ενίσχυση του καθεστώτος της Συρίας είναι ζωτικής σημασίας για το Ιράν το οποίο από ενάρξεως του εμφυλίου υποστήριξε τις επιχειρήσεις κατά του ΙΚ.

Στον αντίποδα η Σαουδική Αραβία, παρουσιάζεται ως ηγεμονική δύναμη του σουνιτικού Ισλάμ. Οι γεωστρατηγικές επιδιώξεις της, ταυτίζονται με αυτές των ΗΠΑ και του Ισραήλ και επιδιώκει την ανατροπή των σχεδίων του Ιράν. Ενίσχυσε και χρηματοδότησε σαλαφιστικές ένοπλες ομάδες στο Συριακό εμφύλιο. Μετά την ανακηρύξη το χαλιφάτου, η απειλή του ΙΚ ήταν άμεση και υπαρκτή. Η συμμετοχή στην ΟΙΡ ήταν η μόνη επιλογή περιορισμού του ΙΚ, όπως και για τις υπόλοιπες μοναρχίες του κόλπου.

Για το Ισραήλ είναι ζωικής σημασίας ο απρόσκοπτος έλεγχος των ενεργειακών διαδρόμων από φιλικά προσκείμενους σε αυτό δρώντες. Η προοπτική σύνδεσης της ενεργειακής αυτής διαδρομής με τα νέα κοιτάσματα στη Λεκάνη της Λεβαντίνης, θα σήμαινε την απόλυτη αναβάθμιση του Ισραήλ ως σημαντικότερου διεθνούς εμβελείας στρατηγικού ενεργειακού συντελεστή. Σε κάθε περίπτωση, η πιθανότητα σταθεροποίησης του ΙΚ στο κέντρο του υποσυστήματος θα αποτελούσε άμεση απειλή για το Ισραήλ και την Ιορδανία και θα απαιτούσε την αντίδρασή τους.

Η ανησυχία της Τουρκίας είναι έκδηλη στην πιθανότητα δημιουργίας ενός μεγάλου Κουρδιστάν που διαφαινόταν από την ήττα του ΙΚ. Συμμετείχε καθυστερημένα και με δυσπιστία στην ΟΙΡ, γεγονός που προκάλεσε μια σειρά τρομοκρατικών ενεργειών του ΙΚ στο έδαφός της. Ακολουθώντας μια ισλαμιστική ρητορική, υποθάλλει τζιχαντιστικές ομάδωσεις στη Συρία, παρακολουθώντας το δικό της στρατηγικό βάρος να μειώνεται σημαντικά.

Το ΙΚ αποτελεί το τελευταίο βήμα της εξέλιξης του τζιχαντιστικού κινήματος. Η τρομοκρατική δράση σε συνδυασμό με τακτικές ανταρτοπόλεμου, λαμβάνει χαρακτηριστικά συμβατικών επιχειρήσεων και η οργάνωση μεταλλάσσεται πλέον σε οργανισμό, ο οποίος πετυχαίνει μια ραγδαία εδαφική διεύρυνση. Το ΙΚ δημιούργησε «de facto» συνθήκες διακυβέρνησης κρατών. Έχοντας ως μοναδικό εργαλείο τη βία απεύθυνε ένα κάλεσμα για τη συγκρότηση μιας κοινωνίας, που θα υπερέβαινε εθνοτικούς διαχωρισμούς. Αρχικά εκμεταλλεύτηκε τις γεωπολιτικές επιλογές των ΗΠΑ και άλλων δρώντων, μετά την ανακήρυξη του χαλιφάτου δεν συμπεριφέρθηκε ορθολογικά για να διατηρήσει τα ισχυρά φορτία ισχύος που είχε αποκτήσει και να επιβιώσει ως κρατικό μόρφωμα. Ως αποτέλεσμα υπέστη από την πολεμική διαδικασία μεγάλη φθορά σε σύντομο χρονικό διάστημα, παρά το γεγονός ότι επιχειρούσε δυναμικά σε δύο θέατρα επιχειρήσεων.

Η επιτυχής δράση αυτόνομων τρομοκρατικών πυρήνων που συγκροτούνται κυρίως από Ευρωπαίους πολίτες μουσουλμανικού θρησκεύματος, καταδεικνύει την πολιτική ανεπάρκεια της ΕΕ να προάγει τη συλλογική ασφάλεια στον Ευρωπαϊκό χώρο. Η χρήση ενόπλων δυνάμεων για τη φύλαξη κρίσιμων υποδομών και δημόσιων χώρων, δεν εμπόδισε τη συνέχιση των χτυπημάτων, ενώ διαφαίνεται μια εν δυνάμει απειλή από την επιστροφή στις πατρογονικές εστίες σημαντικού αριθμού εθελοντών βετεράνων του ΙΚ στις πατρογονικές τους εστίες.

Ο γεωπολιτικός ρόλος του ΙΚ συνοψίζεται στο γεγονός ότι αποτέλεσε υπερκαταλύτη γεωπολιτικών εξελίξεων. Ανάγκασε ισχυρούς διεθνείς δρώντες να εκθέσουν τις πραγματικές γεωπολιτικές τους επιδιώξεις και τις γεωστρατηγικές τους επιλογές. Οδήγησε στην επαναφορά ανταγωνιστικού κλίματος μεταξύ των δύο μεγαλύτερων πυρηνικών δυνάμεων των ΗΠΑ και της Ρωσίας, οι οποίες προκειμένου να διατηρήσουν τα φορτία πολιτικής τους ισχύος, η μια ουσιαστικά έναντι της άλλης, δραστηριοποιήθηκαν ξεχωριστά εναντίον ενός κοινού κατά τα άλλα ανορθολογικού αντιπάλου. Το εδαφικό κενό που δημιουργεί η ήττα του ΙΚ και η ενδυνάμωση των Κούρδων αναδεικνύουν την αγωνία της Τουρκίας, η οποία αυξάνει την επιθετικότητά της. Διαβλέπει ότι η πιθανή αναβάθμιση Ελλάδας, Κύπρου, Αιγύπτου και Ισραήλ σε σημαντικούς ενεργειακούς συντελεστές λόγω των νέων κοιτασμάτων στη ΝΑ Μεσόγειο, θα υποβαθμίσει τη γεωπολιτική της αξία.

Δεν πρέπει να υποτιμάται το γεγονός ότι το Ελληνικό κράτος αποτέλεσε στόχο κατάκτησης του σχεδιασμού του ΙΣ και του συνόλου ίσως του σαλαφιστικού τζιχαντισμού. Η επικρατούσα πολιτική αντίληψη περί άμβλυνσης των πολιτισμικών διαφορών και η πεποίθηση ότι η ισλαμική διασπορά θα μπορέσει να ενσωματωθεί στο Ελληνικό κοινωνικό γίγνεσθαι, είναι παντελώς ανεδαφική. Το μουσουλμανικό στοιχείο ουδέποτε θα καταφέρει να αποδεχθεί συνειδητά τον εκδημοκρατισμό ως πολιτική νόρμα και θα είναι επιρρεπές σε ισλαμιστικά κελεύσματα που έχουν ως τελικό στόχο την επιβολή της Σαρία.

Ειδικά σε μια περίοδο που στην Τουρκία ο δημόσιος λόγος προβάλλει ένα νεό-οθμανικό οραματισμό, το Ελληνικό κράτος θα πρέπει να ισχυροποιήσει ακόμη περισσότερο την πολιτική και στρατιωτική συνεργασία με την Αίγυπτο που κατέχει υψηλή θέση στην ιεραρχία του σουνιτικού ισλάμ, να επενδύει στη ρήξη των σχέσεων Τουρκίας με Ισραήλ, και να ενισχύσει πολιτικά το Κουρδικό στοιχείο, που είναι το μόνο που προκαλεί μεγάλες τριβές στην Τουρ-

κία. Επίσης η διατήρηση των παραδοσιακά άριστων σχέσεων με τον σιιτικό κλάδο είναι ένα χαρακτηριστικό που ελάχιστοι δυτικοί σύμμαχοι διαθέτουν.

Σε στρατηγικό επίπεδο και προς όφελος του αντίστοιχου σχεδιασμού, για την πρόβλεψη και τις εκτιμήσεις των απειλών στρατηγικής φύσεως, απαιτείται η συλλογή ποιοτικής και ποσοτικής πληροφορίας, η σύνδεση των πληροφοριών αυτών με γεωγραφικές απεικονίσεις και ο συνδυασμός των ως άνω στοιχείων, προκειμένου να γίνονται οι κατάλληλες τοποθετήσεις σε ανώτατο επίπεδο λήψης αποφάσεων. Τα γεγονότα στην Ευρώπη απασχόλησαν τις στρατιωτικές υπηρεσίες και στην Ελληνική περίπτωση η μεγαλύτερη θεσμοθετημένη συνέργεια στρατιωτικών και αστυνομικών υπηρεσιών σε επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο, θα είναι η βάση μιας αποτρεπτικής διαδικασίας.

Η γεωγραφική επέλαση του ΙΚ και μετέπειτα συρρίκνωση, επέφερε αναταραχή και σε συνδυασμό με τις νέες εδαφικές ενεργειακές δυναμικές που αναπτύσσονται στη Ν/Α Μεσόγειο, αποκαλύπτονται οι πραγματικές γεωπολιτικές επιδιώξεις των διεθνών δρώντων. Ο ρόλος του ΙΚ συνοψίζεται στο γεγονός ότι αποτελεί έναν καταλύτη γεωπολιτικών εξελίξεων στην Ευρύτερη Μέση Ανατολή, όπου αναπαράγεται το πολεμικό φαινόμενο, συνθήκες του οποίου μεταφέρθηκαν και στην Ευρώπη από την έκταση της τρομοκρατικής του δράσης. Το ΙΚ εκτιμάται ότι έχει χάσει το σημαντικότερο φορτίο της στρατιωτικής και οικονομικής του ισχύος. Διατηρεί όμως ισχυρό τον πληροφοριακό πυλώνα, τη δυνατότητα εκτέλεσης τρομοκρατικών ενεργειών μέσω των ενεργών παραρτημάτων του και τη δυνατότητα να επηρεάζει την ισλαμική διασπορά.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Τχης (ΠΖ) Κωνσταντίνος Κόκκινος γεννήθηκε στη Λάρισα το 1975 και αποφοίτησε από τη στρατιωτική σχολή Ευελπίδων το 2001 ως ανθυπολοχαγός πεζικού. Με το πέρας της φοίτησης στο βασικό τμήμα της Σχολής Πεζικού το 2002, τοποθετήθηκε ως εκπαιδευτής στο Κέντρο εκπαίδευσης Βαρών Όπλων Πεζικού.

Από το 2003 έως το 2008 υπηρέτησε ως διμοιρίτης και διοικητής Λόχου Τυφεκιοφόρων και Λόχου Υποστηρίξεως Μηχανοκίνητων Ταγμάτων των 30ης και 31ης Μηχανοκίνητων Ταξιαρχιών. Από το 2008 έως και το 2012 υπηρέτησε ως διοικητής Λόχου Αερομεταφερόμενου Τάγματος της 71ης Αερομεταφερόμενης Ταξιαρχίας και ως τμηματάρχης εκπαίδευσε-εκπαιδευτής στο Πολυεθνικό Κέντρο Εκπαίδευσης Επιχειρήσεων Υποστήριξης Ειρήνης (ΠΚΕΕΥΕ). Το 2012 τοποθετήθηκε ως Αξιωματικός 3ου Γραφείου και Αξιωματικός Ανακριτικού Τμήματος στο 957 Τάγμα Στρατονομίας. Αποφοίτησε από την 25η εκπαιδευτική σειρά της Σχολής Πολέμου Στρατού Ξηράς και από το 2015 έως το 2017 υπηρέτησε ως Αξιωματικός 2ου και 3ου ΕΓ στο 5/42 Σύνταγμα Ευζώνων. Το 2018 αποφοίτησε αξιόπαινα από την Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου και ανέλαβε τη Διοίκηση της Ελληνικής Δύναμης Κοσσοβού στο πλαίσιο της αποστολής KFOR του NATO. Το 2019 τοποθετήθηκε ως τμηματάρχης G7 του FHQ της 71ης Αερομεταφερόμενης Ταξιαρχίας και έως σήμερα υπηρετεί ως υποδιοικητής αερομεταφερόμενου Τάγματος πεζικού.

Έχει αποφοιτήσει από όλα τα προβλεπόμενα για το βαθμό του σχολεία του κλάδου του ΣΞ, καθώς και από τη Σχολή πεζικού των ΗΠΑ.

Είναι κάτοχος από το 2013 Μεταπτυχιακού τίτλου Σπουδών στις Στρατηγικές Σπουδές και στη Διεθνή Πολιτική του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και ομιλεί την Αγγλική και Τουρκική γλώσσα.

Έχει τιμηθεί με το Σταυρό Τάγματος του Φοίνικα, το Μετάλλιο Στρατιωτικής Αξίας, μετάλλιο NATO non article 5 και μετάλλιο υπηρετήσης σε επιχειρήσεις υποστήριξης Ειρήνης. Είναι παντρεμένος και έχει έναν υιό και μια κόρη.

Ένοπλες Δυνάμεις και Προστασία του Περιβάλλοντος

"Διακλαδική προσέγγιση της περιβαλλοντικής πολιτικής στις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις μέσα από συνοπτική παρουσίαση του ΔΚ 9-1/ΓΕΕΘΑ"

Προτεινόμενες λύσεις για την εφαρμογή καλών πρακτικών στη καθημερινότητα

του Ανχη (ΜΧ) Ευριπίδη Χανιά

Η προστασία του περιβάλλοντος και η ανεύρεση τρόπων εξοικονόμησης ενέργειας, μέσω νέων τρόπων σχεδιασμού, αποτελούν παγκόσμια απαίτηση και πεδίο αναζήτησης για τις σημαντικότερες Ένοπλες Δυνάμεις (ΕΔ) ανά την υφήλιο, ενώ αμφότερα είναι πλέον αναγκαιότητα. Στην Ελληνική νομοθεσία, ως προστασία του περιβάλλοντος ορίζεται «το σύνολο των ενεργειών, μέτρων και έργων που έχουν ως στόχο την πρόληψη της υποβάθμισης του περιβάλλοντος ή την αποκατάσταση, διατήρηση ή βελτίωσή του» (Ν.1650/1986, Αρ.2). Το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας (ΥΠΕΘΑ) και οι Ελληνικές ΕΔ (ΕΕΔ), ως φορείς άμυνας και ασφάλειας, έχουν ως αποστολή να προασπίζονται την εδαφική ακεραιότητα της χώρας και τα εθνικά της συμφέροντα και εκ του αποτελέσματος «κατά την εκτέλεση της αποστολής τους αλληλεπιδρούν με το φυσικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον» (ΥΠΕΘΑ 2014, 15). Παράλληλα, αναπτύσσουν σημαντική κοινωνική δραστηριότητα, η οποία εκφράζεται τόσο με δράσεις προστασίας του περιβάλλοντος, όσο και με δράσεις υποστήριξης του κοινωνικού συνόλου. Η δραστηριότητα για το περιβάλλον εκφράζεται τόσο με αποφάσεις όσο και με ανάλογες δράσεις πλέον και στις ΕΕΔ. Σύμφωνα με το ισχύον κείμενο της Περιβαλλοντικής Πολιτικής του ΥΠΕΘΑ¹, αυτή εδράζεται στους εξής πυλώνες:

- α. Εναρμόνιση με την εθνική/κοινοτική νομοθεσία και τις συμμαχικές συμφωνίες.
- β. Ορθολογική διαχείριση πόρων και ενέργειας.
- γ. Αποφυγή στη δημιουργία ρύπανσης.
- δ. Διαρκής βελτίωση περιβαλλοντικής επίδοσης.
- ε. Καθολική συμμετοχή του προσωπικού.

Διακλαδικά θεσμικά κείμενα

Προκειμένου να υλοποιηθούν τα αναγραφόμενα στο κείμενο της περιβαλλοντικής πολιτικής του Υπουργείου, από το ΓΕΕΘΑ έως σήμερα έχουν εκδοθεί δυο θεσμικά κείμενα που αφορούν αποκλειστικά το περιβάλλον και την προστασία του από τις ΕΕΔ. Το πρώτο είναι η Πάγια Διαταγή (ΠαΔ) με αρίθμηση 9-14, με θέμα «Παροχή κινήτρων για την ενίσχυση της Περιβαλλοντικής συνείδησης του προσωπικού των ΕΔ» (εικόνα 1). Το δεύτερο, είναι ο

Εικόνα 1: Έκδοση της ΠαΔ 9-14/2017/ ΓΕΕΘΑ/Γ2 με θέμα: «Παροχή κινήτρων για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης του προσωπικού των ΕΔ»

Εικόνα 2: Έκδοση του Διακλαδικού Στρατιωτικού Κανονισμού 9-1/2017/ΓΕΕΘΑ/Γ2 με θέμα: «Ενσωμάτωση Αρχών Βιώσιμης Ανάπτυξης στις Δραστηριότητες των ΕΔ»

Διακλαδικός Κανονισμός (ΔΚ) με αρίθμηση 9-1, με θέμα «Ενσωμάτωση Αρχών Βιώσιμης Ανάπτυξης στις Δραστηριότητες των ΕΔ». Αμφότερα είναι έκδοσης έτους 2017.

Στόχος του παρόντος άρθρου είναι η συνοπτική παρουσίαση του Διακλαδικού Κανονισμού και η σύνδεση του περιεχομένου του, τόσο με την εκπαιδευτική διαδικασία στις ΕΔ, όσο και με προτεινόμενες λύσεις για την εφαρμογή καλών πρακτικών προστασίας του περιβάλλοντος στη καθημερινότητα του στρατεύματος.

Εισαγωγή στο αντικείμενο του ΔΚ 9-1

Ο ΔΚ 9-1 (εικόνα 2) αποτελεί το πρώτο εγχειρίδιο για την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη στις ΕΕΔ². Ο όρος «βιώσιμη ανάπτυξη»³ δεν αποτελεί καινή έννοια στη χώρα μας, αφού «από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 στη χώρα μας αναπτύχθηκε και αποτέλεσε αντικείμενο ιδιαίτερης νομικής επεξεργασίας»⁴ (Νικολόπουλος 2009, 84). Ο Κανονισμός ήρθε για να καλύψει ένα σημαντικό κενό στη σχετική υπηρεσιακή βιβλιογραφία, αφού

2. Ο όρος βιώσιμη ανάπτυξη (ή Αειφορία) προέρχεται από απόδοση του όρου “sustainability” ή “sustainable development”. Η Αειφορία αποτελεί αρχαιοπρεπή όρο που προέρχεται από τη δασοπονική επιστήμη (αιφορία των καρπώσεων). Σημειώνεται ότι αν και ο όρος βιώσιμη ανάπτυξη είναι πιο διαδεδομένος στην Ελληνική βιβλιογραφία, η Ευρωπαϊκή Ένωση στα θεσμικά κείμενα της στην Ελληνική γλώσσα προτίμησε τη χρήση του όρου «αιφορία» (Παπαγιάννης 1999, 35).

3. Ουσιαστικά «αναφέρεται στην ανάπτυξη εκείνη, που συστηματικά προσπαθεί να μην υποβαθμίζει φυσικό και πολιτιστικό κεφάλαιο, αλλ’ αντίθετα να κινείται εντός ορίων, λαμβάνοντας πάντα υπόψη την αρχή της «διαγενεακής» δικαιοσύνης αναφορικά με τα περιβαλλοντικά αγαθά» (Νικολόπουλος 2009, 84)

4. Αποτυπώνεται εύγλωττα στις αποφάσεις του ΣτΕ (Συμβουλίου της Επικρατείας).

μέχρι πρότινος υπήρχαν κατακερματισμένες οδηγίες και διαταγές σε όλα τα επίπεδα Διοικήσεως (κυρίως σε επίπεδο Σχηματισμού και άνω) ανά κλάδο, χωρίς όμως να υπάρχει κεντρική βιβλιογραφική αναφορά. Επιπλέον, παρατηρήθηκε ότι τα προηγούμενα κείμενα δεν ελάμβαναν υπόψη τις πρόσφατες εξελίξεις στην εθνική και κοινοτική νομοθεσία, καθώς και τη τελευταία έκδοση των σχετικών ΣΤΥΠ⁵ για το αντικείμενο.

Σκοπός του Κανονισμού είναι «η ενημέρωση και η παροχή γενικών κατευθύνσεων προς όλους τους φορείς των ΕΔ, για την ενσωμάτωση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης στους τομείς της προστασίας του Περιβάλλοντος και της διαχείρισης ενέργειας, στο πνεύμα της περιβαλλοντικής πολιτικής του ΓΕΕΘΑ».

Συνοπτική Παρουσίαση του ΔΚ 9-1

Στο κεφάλαιο Α του Κανονισμού αναφέρονται οι βασικές σχετικές έννοιες που αναγράφονται τόσο στο Σύνταγμα της χώρας, όσο και στο Νόμο 1650/86, ο οποίος αποτελεί το βασικό θεσμικό περιβαλλοντικό κείμενο. Επίσης παρατίθενται οι έννοιες της βιώσιμης ανάπτυξης, όπως αναπτύχθηκαν για πρώτη φορά το 1972 και διαμορφώθηκαν μέχρι και το 1992. Μια από αυτές και πιθανώς η σημαντικότερη είναι η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», η οποία είχε ενταχθεί πλέον, τόσο στο κοινοτικό, όσο και στο εθνικό δίκαιο. Το κεφάλαιο τελειώνει με την αναφορά στο Εθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών (ΕΣΠΠ) της χώρας μας.

Στο κεφάλαιο Β, αναλύεται το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο και οι εξαιρέσεις του, που αφορούν κυρίως τα έργα, τις δραστηριότητες και τους σκοπούς της Εθνικής Άμυνας (εφαρμογή του Ν. 4014/11 και της ΥΑ 1958/12), ενώ αναδεικνύεται η έννοια της περιβαλλοντικής ευθύνης που αφορά τον αντίκτυπο που έχουν οι υπόλοιπες δραστηριότητες των ΕΔ, πλην των επιχειρησιακών.

Στο κεφάλαιο Γ, γίνεται εκτενής ανάλυση στην περιβαλλοντική και ενεργειακή διαχείριση. Αναλύεται η έννοια των Συστημάτων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης (ΣΠΔ), τα οποία υιοθετούνται από οργανισμούς και υπηρεσίες σε εθελοντική βάση, «ώστε με την μετέπειτα πιστοποίηση τους, να τεκμηριώνουν την περιβαλλοντική τους αξιοπιστία και παράλληλα τις επιδόσεις τους και τα οικονομικά τους μεγέθη». Οι δυο επικρατέστερες προδιαγραφές για τα συστήματα αυτά είναι το πρότυπο ISO 14001 και το πρότυπο της ΕΕ με την ονομασία EMAS⁶. Το πρώτο αποτελεί διεθνές πρότυπο, ενώ το δεύτερο είναι αποδεκτό εντός της ΕΕ και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο τομέα των υπηρεσιών. Επιπρόσθετα, στο τμήμα 10 του κεφαλαίου αυτού, δίδονται ενδεικτικές οδηγίες για την ορθή περιβαλλοντική διαχείριση των Πεδίων Ασκήσεων και Βολής (ΠΑ και ΠΒ), σύμφωνα και με τη συμμαχική ΣΤΥΠ με αρίθμηση 2594. Στο κεφάλαιο Δ, γίνεται ανάλυση του ενδεδειγμένου τρόπου διαχείρισης των επικίνδυνων υλικών αποβλήτων. Αναφέρονται οι ισχύοντες κανονισμοί για τη διαχείριση και την προστασία από τα επικίνδυνα υλικά, τα υγρά απόβλητα (βιομηχανικά, νοσοκομειακά, ΑΛΕ⁷, συσσωρευτές οχημάτων και λοιπές ηλε-

5. Συμφωνίες Τυποποίησης του NATO.
6. Eco - Management and Audit Scheme.
7. Απόβλητα Λιπαντικά Έλαια.

κτρικές στήλες, υλικά PCT & PCB⁸), τα απόβλητα υγειονομικών μονάδων καθώς και των εναπομεινάντων μορφοποιημένων προϊόντων αμιάντου.

Στο κεφάλαιο Ε, αναλύεται ένα σημαντικό κομμάτι της προστασία του περιβάλλοντος, που αφορά την ενεργειακή διαχείριση, την εξοικονόμηση ενέργειας και την ενεργειακή αποδοτικότητα, έννοιες που έχουν και σαφές οικονομικό αντίκτυπο. Η ενεργειακή διαχείριση επιτυγχάνεται μέσω της **ΕΞοικονόμησης Ενέργειας (ΕΞΕ)** και της **ΕΝεργειακής Αποδοτικότητας (ΕΝΑ)**. Η πρώτη μπορεί να εφαρμοστεί σχετικά εύκολα για το σύνολο των εγκαταστάσεων των ΕΔ, ενώ η δεύτερη αποτελεί μακρυπρόθεσμο στόχο σημαντικής αξίας, που απαιτεί παρεμβάσεις στις υποδομές και συνεπώς διάθεση χρηματοδότησης για την προσαρμογή των υποδομών στις προδιαγραφές του ΚΕΝΑΚ⁹. Σημειώνεται δε ότι σύμφωνα με την εκ του Ν.4122/2013 απαίτηση, όλα τα νέα δημόσια κτίρια από 01 Ιανουαρίου 2019, θα πρέπει να είναι «πρότυπα» κτίρια, σχεδόν μηδενικής κατανάλωσης (Nearly-Zero Energy Building, NZEB).

Στο κεφάλαιο ΣΤ, γίνεται συνοπτική περιγραφή των ενεργειών πρόληψης και αντιμετώπισης χερσαίας και θαλάσσιας ρύπανσης από απόβλητα. Επιπρόσθετα, επισημαίνεται ότι στο παράρτημα «Α» του κανονισμού, αναγράφεται το σύνολο των κειμένων που ισχύουν [ΠΔ¹⁰, νομοθεσία, ΚΥΑ¹¹, ΣΤΥΠ, ΕΚ¹², αποφάσεις της ΣΕΒΑΣ (MC NATO), κατηγοριοποιημένα, ώστε να αποτελούν σημαντικό οδηγό για κάθε φορέα περιβάλλοντος εντός των ΕΔ].

Η θετική προσέγγιση του Κανονισμού

Όμως τι αλλάζει με την ύπαρξη αυτού του κανονισμού; Πρώτον, για πρώτη φορά υφίσταται ένα σημαντικό βοήθημα για τους Επιτελείς και τους υπευθύνους προστασίας περιβάλλοντος σε επίπεδο Σχηματισμού και άνω, το οποίο δύναται να καθοδηγήσει και προσωπικό που δεν έχει εκπαιδευτεί ή και σπουδάσει το αντικείμενο. Δεύτερον, αφορά το σύνολο των δραστηριοτήτων των ΕΔ σε ξηρά και θάλασσα. Τρίτον, στην περίπτωση εφαρμογής ενός προτύπου ΣΠΔ από τη στρατιωτική υπηρεσία (συνολικά ή από μέρος αυτής), ο Κανονισμός ήδη περιγράφει το πλαίσιο, που θα στηρίζεται στο τετράπτυχο: Εναρμόνιση με τη κείμενη νομοθεσία και τις ΣΤΥΠ, περιορισμός ρύπανσης και κατανάλωσης φυσικών πόρων, εξοικονόμηση ενέργειας - χρημάτων και αποδοτικότερη χρήση των μέσων, οικολογική συνείδηση και «εξωθεν καλή μαρτυρία» για τις στρατιωτικές δραστηριότητες που δεν προκαλούν ρύπανση. Τέταρτον, ο ΔΚ 9-1 μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για εκπαιδευτικούς σκοπούς σε επιμορφωτικά σχολεία των ΕΔ.

8. Πολυχλωροδιφαινυλία και πολυχλωροτριφαινυλία : Επικίνδυνα απόβλητα σε μετασχηματιστές, πυκνωτές, υποδοχείς κλπ.
9. Κανονισμός Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων.
10. Προεδρικό Διάταγμα.
11. Κοινή Υπουργική Απόφαση.
12. Ευρωπαϊκός Κανονισμός.

Εκπαιδεύσεις εντός ΕΔ που αφορούν την Προστασία Περιβάλλοντος

Η προστασία του περιβάλλοντος στις ΕΔ είναι ένα αντικείμενο το οποίο πλέον διδάσκεται από τις ΕΔ σε πολλές χώρες. Σε επίπεδο Συμμαχίας, έχει γίνει πλήρως αντιληπτή η αξία του Αξκού Προστασίας Περιβάλλοντος [Environmental Protection (EP) Officer]. Αυτός υφίσταται και συμμετέχει στη σχεδίαση από το επίπεδο Μονάδας και Ανεξ. Υπομονάδας και άνω, τόσο σε δραστηριότητες ειρηνικής περιόδου, όσο και σε περιόδους ΤΑΜΣ και δραστηριότητες επιχειρήσεων. Για το λόγο αυτό, υπάρχουν σχετικές εκπαιδεύσεις τόσο στο NATO School¹³, όσο και στο Κέντρο Αριστείας Μηχανικού¹⁴ (Military Engineering Center of Excellence). Η ύπαρξη εγχειριδίων όπως ο ΔΚ 9-1, βοηθά στην εγχώρια εκπαιδευτική διαδικασία. Μάλιστα, σε εθνικό επίπεδο ακολουθώντας την συμμαχική πρακτική, το έτος 2017 για πρώτη φορά πραγματοποιήθηκε το Σχολείο περιβαλλοντικής Προστασίας στην έδρα της Σχολής Μηχανικού, με σκοπό την εκπαίδευση των επιτελών Προστασίας Περιβάλλοντος του ΣΞ σε επίπεδο Σχηματισμού και άνω, το οποίο καθιερώθηκε σε ετήσια βάση. Στόχος είναι η διαρκής βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης, όπως προβλέπει ο δεύτερος πυλώνας της περιβαλλοντικής πολιτικής.

Επιπλέον πρωτοβουλίες

Στο πλαίσιο της Ελληνικής προεδρίας της ΕΕ είχαν αναληφθεί σχετικές σημαντικές πρωτοβουλίες για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης. Τον Ιούνιο του 2014 διοργανώθηκε το διεθνές συνέδριο με την ονομασία «Βιωσιμότητα στην Άμυνα¹⁵», το οποίο εστίασε στην αναγκαιότητα συνολικής υιοθέτησης και εφαρμογής τεχνολογιών και πρακτικών που διέπονται από τις αρχές της αειφορίας, τόσο στο χώρο των ΕΔ όσο και στην αμυντική βιομηχανία (ΥΠΕΘΑ 2015, 7). Αλλά και εντός Κλάδων υπάρχουν πρωτοβουλίες που ενδυναμώνουν τις πρακτικές προστασίας του περιβάλλοντος, όπως η διοργάνωση ημερίδων σε επίπεδο Σχηματισμού (εικόνα 3), η συμμετοχή σε συλλογικές δράσεις (όπως η παγκόσμια ημέρα

Εικόνα 3: Αφίσα ημερίδας ενημέρωσης προσωπικού για το περιβάλλον και την ανακύκλωση που διοργανώθηκε από Σχηματισμό του ΣΞ εντός του έτους 2018.

13. Με την ονομασία Environmental Management for Military Forces Course, διάρκειας 2 εβδομάδων.

14. Με την ονομασία NATO Military Environmental Protection, Practices and Procedures Course, διάρκειας 1 εβδομάδας.

15. Sustainability in Defence (SiD).

περιβάλλοντος - 05 Ιουνίου ή η ετήσια εθελοντική πανελλήνια περιβαλλοντική κίνηση «LET'S DO IT»), η συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα βασικής περιβαλλοντικής επιμόρφωσης του Ινστιτούτου Επιμόρφωσης (ΙΝΕΠ) του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ) κλπ.

Προτεινόμενες λύσεις για την εφαρμογή καλών πρακτικών στη καθημερινότητα των ΕΔ

Πολλές φορές οι προτεινόμενες λύσεις που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος, είτε είναι ανεδαφικές, είτε κοστίζουν υπερβολικά και φυσικά είναι αδύνατον να πραγματοποιηθούν λόγω της τηρούμενης δημοσιονομικής πολιτικής. Τι μπορεί να γίνει, ώστε στις ΕΕΔ να λειτουργήσουν πραγματικά και όχι μόνο θεωρητικά, οι έννοιες της προστασίας του περιβάλλοντος, της ΕΞΕ και προσέγγιση της ΕΝΑ, που περιγράφονται στον ΔΚ 9-1;

Επίπεδο Σχηματισμού, Ναυτικής Βάσης και Πτερυγας Μάχης

Προσεκτική περιβαλλοντική διαχείριση των Πεδίων Ασκήσεων και Βολής (ΠΑ και ΠΒ) αρμοδιότητας τους σε συνεργασία με τις ασκούμενες Μονάδες. Μηδενισμός των υγρών και στερεών απόβλητων - απορριμμάτων και συλλογή των υπηρεσιακών υλικών (πχ. κάλυκες διαφόρων διαμετρημάτων κλπ) προς αποφυγή ρύπανσης του φυσικού περιβάλλοντος.

Εικόνα 4: Τάσεις και αρχές για την βιώσιμη διαχείριση των Στερεών Αποβλήτων (πηγή: Καρτάλης 2015)

Εντός των εγκαταστάσεων ειρηνικής περιόδου (Στρατοπέδων και αντιστοίχων), οι καλές πρακτικές για το περιβάλλον είναι να δυνατόν να ξεκινήσουν από την εναλλακτική διαχείριση των Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ). Έτσι είναι δυνατή η συνεργασία με τους οικείους ΟΤΑ ή τους ΦοΔιΣΑ¹⁶ των ΟΤΑ (όπου υπάρχουν) που είναι ενταγμένοι στο σύστημα της

ΕΕΑΑ¹⁷, έχοντας υπόψη την εικόνα 4, ότι η βέλτιστη επιλογή βιώσιμης διαχείρισης ΑΣΑ, αποτελεί η πρόληψη χρησιμοποίησης υλικών και όχι η ανακύκλωση. Επιπρόσθετα, είναι δυνατή η ένταξη ανά κλάδο στα ειδικά ρεύματα του συστήματος εναλλακτικής διαχείρισης, όπως στο σύστημα Ανακύκλωσης Φορητών Ηλεκτρικών Σηλών (ΑΦΗΣ), στο σύστημα διαχείρισης ΑΛΕ, σύστημα διαχείρισης βρώσιμων ελαίων, στο σύστημα ανακύκλωσης ελαστικών επίσωτρων και στο σύστημα Ανακύκλωσης Ηλεκτρικού και Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού (Α.Η.Η.Ε.).

16. ΦοΔιΣΑ: Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων. Συστήνεται από ΟΤΑ Α΄ ή Β΄ βαθμού.

17. ΕΕΑΑ: Ελληνική Εταιρεία Ανακύκλωσης Απορριμμάτων

Συντονισμός για εντατικοποίηση της δεντρο-φύτευσης σε στρατιωτικές εγκαταστάσεις ειρηνικής περιόδου με δωρεάν παραχώρηση δενδρυλλίων από τα κατά τόπους φυτώρια των δασαρχείων, κατόπιν συνεννόησης.

Επιπλέον στο πλαίσιο ενεργειών ΕΞΕ, σταδιακή (ορθά σχεδιασμένη με βήματα) αντικατάσταση λαμπτήρων με αντίστοιχους χαμηλής κατανάλωσης¹⁸, με διάθεση μικρών σχετικά πιστώσεων (εικόνα 5). Συνάμα, η ετήσια προληπτική συντήρηση του συνόλου των κλιματιστικών μηχανημάτων και των συστημάτων κεντρικής θέρμανσης θα μειώσει σημαντικά την σπατάλη πολύτιμων οικονομικών πόρων.

Εικόνα 5: Φωτιστικό τεχνολογίας LED, το οποίο τοποθετήθηκε σε αντικατάσταση φωτιστικού σώματος - λαμπτήρα αλογόνου, στο κτίριο του Κέντρου Εξομοιωτών (ΚΕΞ) στο Στρατόπεδο «Ανθλγού Κανδηλάπτη» (έδρα της XXIII Τεθωρακισμένης Ταξιαρχίας) στην Αλεξανδρούπολη. Η ΕΞΕ που επιτυγχάνεται είναι σημαντικής αξίας (Φωτογραφία του γράφοντος).

Σε κεντρικό επίπεδο μια ακόμα σημαντική προσπάθεια, αποτελεί η σταδιακή μείωση εκτυπώσεων στα επιτελεία των Σχηματισμών (και ισοτίμων των άλλων Κλάδων) με τη συστηματική εφαρμογή ηλεκτρονικών συστημάτων (όπως τα συστήματα **e-επιτελής** στο ΣΞ ή **Ίριδα** στην ΠΑ) που **μειώνουν σε πολύ μεγάλο βαθμό την κατανάλωση** χαρτιού. Εάν είναι εφικτό, αποκλειστική χρήση ανακυκλωμένου χαρτιού, αντί του κοινού χαρτιού.

Είναι απαραίτητο να υπάρχει συνεχής υποβολή προτάσεων¹⁹ προς τα προϊστάμενα κλιμάκια, για ένταξη προγραμμάτων ενεργειακών παρεμβάσεων σε κτίρια και εγκαταστάσεις, προκειμένου να λάβει «σάρκα και οστά» η ΕΝΑ. Η χρηματοδότηση μπορεί να προέλθει (εκτός από τον προϋπολογισμό του ΥΕΘΑ) και από προγράμματα του ΕΣΠΑ²⁰, από ΣΔΙΤ²¹ αλλά πιθανά και από χορηγία ιδιωτών.

Η απονομή κινήτρων περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο (κατ' εφαρμογή της ΠαΔ 9-14/2017/ΓΕΕΘΑ) είναι θεμιτό μέτρο και θα πρέπει να συνδυάζεται και με την αδιάλειπτη ενημέρωση προσωπικού μέσω σχετικών εκδηλώσεων είτε αυτόνομα, είτε με τη βοήθεια φορέων.

18. Τεχνολογίας LED (Light Emitting Diode).

19. Με τη μορφή τεchnο-οικονομικών μελετών.

20. Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς.

21. Συμπράξεις Δημόσιου - Ιδιωτικού Τομέα.

Ένταξη στα σεμινάρια - εκπαιδεύσεις νεοπαραλαμβανόντων Διοικητών Μονάδων - Σχηματισμών και λοιπών θέσεων ευθύνης σε όλους τους Κλάδους, μιας τουλάχιστον εκπαιδευτικής περιόδου για το αντικείμενο, μέσα από την ύλη που περιέχεται στον ΔΚ 9-1.

Επίπεδο Μονάδας - Ανεξ. Υπομονάδας (και ισότιμων ετέρων Κλάδων)

Αδιάλειπτη ενημέρωση όλων των κατηγοριών προσωπικού (μόνιμου στρατιωτικού, πολιτικού και οπλιτών θητείας) για το αντικείμενο και εγρήγορση των υπευθύνων, ώστε η προστασία του περιβάλλοντος και η ΕΞΕ, να γίνει μέρος της καθημερινότητας.

Πλήρης εφαρμογή ενός βασικού συστήματος ανακύκλωσης εντός των Μονάδων - Ανεξ. Υπομονάδων, ως μέρους του συνολικού προγράμματος εναλλακτικής διαχείρισης ΑΣΑ.

Προσεκτική διαχείριση της κατανάλωση νερού (σε κτιριακές εγκαταστάσεις και εξωτερικές χρήσεις) χρησιμοποιώντας σχετικά απλές μεθόδους, όπως συνεχής έλεγχος για διαρροές του υδραυλικού δικτύου, μετρημένο πότισμα χαμηλής και ψηλής βλάστησης, επιλογή αξιόπιστου - κατάλληλου εξοπλισμού στα κτίρια (που βοηθά στην εξοικονόμηση) και εφαρμογή συστημάτων οικιακής επαναχρησιμοποίησης του νερού.

Ενθάρρυνση προσωπικού με σχετικές δεξιότητες ή και σπουδές (πχ Μηχανικοί Περιβάλλοντος απόφοιτοι ΑΕΙ), ώστε να ενισχύσουν την προσπάθεια.

Αποφυγή ρύπανσης σε οποιαδήποτε υπηρεσιακή δραστηριότητα εντός και εκτός στρατοπέδων, ως ένα ελάχιστο δείγμα σεβασμού στο οικοσύστημα, αλλά και επειδή με βάση την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» δεν υπάρχει δικαιολογία σε περίπτωση ελέγχου ή σχετικής καταγγελίας.

Συμμετοχή με μέσα και προσωπικό σε σχετικές στοχευμένες δράσεις της τοπικής κοινωνίας (όπως στην εικόνα 6), αναδεικνύοντας την ευαισθησία του στρατεύματος στη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος.

Η έκδοση αυτού ΔΚ είναι ένα θετικό γεγονός, σε μια χρονική στιγμή που εντείνεται το ενδιαφέρον για την προστασία του περιβάλλοντος, εξαιτίας και της μεταβαλλόμενης κατάστασης στην οποία οδηγεί η κλιματική αλλαγή. Επιπλέον, ο Κανονισμός μπορεί να αποτελέσει τον οδηγό για καλές πρακτικές στην καθημερινότητα του στρατεύματος. Βέβαια, μερικές φορές οι λύσεις είναι πολύ κοντά μας και για να καρποφορήσουν οι όποιες προσπάθειες, είναι απαραίτητη η καινοτόμος προσέγγιση των καταστάσεων, που οδηγούν στην αειφορία.

Εικόνα 6: Συμμετοχή προσωπικού και μέσων της 6ης Μοίρας Σταθμού Ελέγχου και Προειδοποίησης (ΜΣΕΠ) στην εθελοντική πανελλήνια περιβαλλοντική κίνηση «LET'S DO IT», με σκοπό τον καθαρισμό του οικοσυστήματος της Νήσου Μυκόνου, την Κυριακή 14 Απριλίου 2013, (πηγή: Πολεμική Αεροπορία 2013)

Βιβλιογραφία

Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας (2017) ΔΚ 9-1, Ενσωμάτωση Αρχών Βιώσιμης Ανάπτυξης στις Δραστηριότητες των ΕΔ. Αθήνα: Έκδοση ΓΕΕΘΑ/Γ2 (ΔΥΠΟ).

_ (2017) ΠαΔ 9-14, Παροχή κινήτρων για την ενίσχυση της Περιβαλλοντικής συνείδησης του προσωπικού των ΕΔ. Αθήνα: Έκδοση ΓΕΕΘΑ/Γ2 (ΔΥΠΟ).

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2007) Οδηγία 2002/91 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16 Δεκεμβρίου 2002, για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων. EUROPA. Φεβρουάριος. Διαθέσιμο στο http://europa.eu/legislation_summaries/other/l27042_el.htm (πρόσβαση: 15 Ιανουαρίου 2019). Καρτάλης, Κ. (2015) Ενέργεια. Παρουσίαση στο μάθημα «Το ανθρωπογενές περιβάλλον» του μεταπτυχιακού προγράμματος «Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και κτιρίων», Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 09 Ιανουαρίου 2016, Αθήνα.

Νικολόπουλος, Φ. Δρ. (2016) Προβλήματα και Προστασία του περιβάλλοντος. Περιοδικό: Αεροπορική Επιθεώρηση, Δεκέμβριος, τεύχος 108, σελ: 66-89.

Ν.1650/1986 (ΦΕΚ 160/Α/16.10.86) Για την προστασία του περιβάλλοντος. Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα.

Ν.3661/2008 (ΦΕΚ 89/Α/19.05.2008) Μέτρα για τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης των κτιρίων και άλλες διατάξεις. Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα.

N.4122/2013 (ΦΕΚ 42/Α/19.02.2013) Ενεργειακή Απόδοση Κτιρίων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2010/31/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις. Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα.

Πολεμική Αεροπορία (2013) Συμμετοχή Προσωπικού και Μέσων της 6ης ΜΣΕΠ στην Πανελλήνια Εθελοντική Περιβαλλοντική Δράση «LET'S DO IT». Διαθέσιμο στο <https://www.haf.gr/2013/04/symmetoxh-proswpikou-kai-meswn-ths-6hs/> (πρόσβαση: 15 Ιουλίου 2019).

Παπαγιάννης, Θ. (1999) Η αειφόρος διαχείριση του αστικού χώρου. στο: Αθανασούλη-Ρογκάκου, Α. et al. Σχεδιασμός Περιβαλλοντικές Επιπτώσεις και Μέθοδοι Εκτίμησής τους. Πάτρα, εκδόσεις Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, σελίδες:27-89.

ΥΠΕΘΑ (2014) Περιβαλλοντική πολιτική του ΥΠΕΘΑ. Αθήνα: Έκδοση ΥΠΕΘΑ/ΓΔΟΣΥ/ΔΙΣΤΥ/ΤΥΠΟ.

.. (2013) Πράσινη βίβλος. Αθήνα: Έκδοση ΥΠΕΘΑ/ΓΔΟΣΥ/ΔΙΣΤΥ/ΤΥΠΟ.

.. (2015) Οδεύοντας προς την βιωσιμότητας. Αθήνα: Έκδοση ΥΠΕΘΑ/ΓΔΟΣΥ/ΔΙΣΤΥ/ΤΥΠΟ.

Χατζηχαμπέρης, Η. Ανχης (Ο) (2018) Συμπράξεις Δημόσιου - Ιδιωτικού Τομέα στην Άμυνα. Περιοδικό: Στρατιωτική Επιθεώρηση, Ιανουάριος-Μάρτιος, σελ: 36-53.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Ανχης (ΜΧ) Ευριπίδης Χανιάς γεννήθηκε στο Βόλο την 18 Δεκ 1976. Εισήχθη στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων το 1995 και αποφοίτησε το 1999 ως Ανθυπολοχαγός Μηχανικού. Αποφοίτησε επιτυχώς από όλα τα σχολεία του όπλου του, τη Σχολή Τεχνικής Εκπαίδευσης Αξιωματικών Μηχανικού (ΣΤΕΑΜΧ) καθώς και από τη Σχολή Διοίκησης και Επιτελών (ΣΔΙΕΠ) και την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ). Επιπλέον, είναι απόφοιτος του Τμήματος Βασικής Εκπαίδευσης Αξιωματικών της Σχολής ΜΧ του στρατού των ΗΠΑ και έχει παρακολουθήσει το NATO Defense Planning Process Course στο NATO School. Έχει υπηρετήσει σε αριθμό Ανεξάρτητων Υπομονάδων Μηχανικού και διετέλεσε Διοικητής των 3 και 7 ΛΜΧ. Αναπτύχθηκε στο Αφγανιστάν ως Δκτής ΛΜΧ του ΤΕΣΑΦ-30. Επίσης ως Ανώτερος Αξκός υπηρέτησε στη Διεύθυνση Σχεδίων και Ασκήσεων (ΔΙΣΧΕΑ) του ΓΕΣ, ως επιτελής στο τμήμα διεθνούς σχεδίασης και στη ΧΙΙ Μ/Κ ΜΠ ΕΒΡΟΥ, ως επιτελής Προστασίας Περιβάλλοντος. Την παρούσα χρονική περίοδο υπηρετεί στο ΓΕΕΦ, ως τμηματάρχης του 6ου τμήματος στη ΔΙΠΡΟ.

Στο παρελθόν, έχουν δημοσιευθεί 9 άρθρα του στη Στρατιωτική Επιθεώρηση του ΓΕΣ και 3 στη Διακλαδική Επιθεώρηση της ΑΔΙΣΠΟ. Κατέχει πτυχίο Αγγλικής γλώσσας (επιπέδου Γ1) και πτυχία Γαλλικής και Ισπανικής γλώσσας (επίπεδο Β2). Είναι έγγαμος με 3 τέκνα.

"Η δράση της Ελληνικής Στρατιωτικής και Ναυτικής Αεροπορίας στη Μικρά Ασία (1919-1922)"

Σμχος (Ι) Χαρίτων Χαρούσης, Εκπαιδευτής της ΑΔΙΣΠΟ

Η λήξη του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου (ΠΠ) βρήκε ενισχυμένη τη Στρατιωτική Αεροπορία (ΣΑ), λόγω της οργάνωσης των Μοιρών της από τους Γάλλους στο μέτωπο της Μακεδονίας. Αντίστοιχα ήταν τα οφέλη και της Ναυτικής Αεροπορίας (ΝΑ), που συνέδεσε τα πρώτα της βήματα με τα αγγλικά πρότυπα της εποχής. Αυτό το αεροπορικό δυναμικό υποστήριξε αποτελεσματικά τη Στρατιά Μικράς Ασίας στις επιχειρήσεις της περιόδου 1919-1922.

Το αεροπορικό δυναμικό Ελλάδας και Τουρκίας

Στα τέλη του Α΄ ΠΠ υπήρχαν τέσσερεις Μοίρες αεροπλάνων της ΣΑ και τέσσερεις της ΝΑ, με συνολική δύναμη 120 αεροσκάφη. Από αυτά περί τα 70 ανήκαν στη ΣΑ και ήταν κυρίως των τύπων Breguet-14, Nieurport 24/27 και Spad. Τα υπόλοιπα ανήκαν στη ΝΑ και ήταν κυρίως των τύπων D.H.4, D.H.9 και Sopwith Camel. Τα χαρακτηριστικά των κύριων αναγνωριστικών, βομβαρδιστικών και καταδιωκτικών παρατίθενται στον πίνακα «1». Το Νοέμβριο του 1919 το τουρκικό αεροπορικό δυναμικό περιλάμβανε 11 αεροσκάφη ρωσικής κατασκευής και 19 αεροσκάφη γερμανικής κατασκευής, εκ των οποίων τα δύο τύπου Albatros.¹

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΥΡΙΩΝ ΑΕΡΟΣΚΑΦΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΑΥΤΙΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ 1919-1922						
ΤΥΠΟΙ	SPAD VII / XIII	Nieuport 24/27bis/27	Sopwith Camel F1	Breguet 14A2/B2	Aéro de Havilland D.H.4	Aéro de Havilland D.H.9
ΡΟΛΟΔΙΑΣΤΟΛΗ	Διόζεις	Διόζεις	Διόζεις	Αεροσκάφος (A2) Βομβαρδιστικό (B2)	Αεροσκάφος / Βομβαρδιστικό	Αεροσκάφος / Βομβαρδιστικό
ΦΟΡΕΑΣ ΨΗΦΗΣ	Στρατιωτική Αεροπορία	Στρατιωτική Αεροπορία	Ναυτική Αεροπορία	Στρατιωτική Αεροπορία	Ναυτική Αεροπορία	Ναυτική Αεροπορία
ΧΩΡΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	Γαλλία	Γαλλία	M. Βρετανία	Γαλλία	M. Βρετανία	M. Βρετανία
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΗΣ	SPAD	Nieuport	Sopwith Aviation Company	Breguet	Aéro	Aéro
ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΤΥΠΟΤ	Μάιος 1916	1917	22/2/1916	21/1/1916	Αύγουστος 1916	Ιούλιος 1917
ΧΡΟΝΟΣ ΣΕ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ	1917-1922	1917-1922	1918-1921	1917 - 1931	1918-1922	1918 - 1932
ΠΛΗΡΩΜΑ	1	1	1	2	2	2
Μήκος	6,08 m / 6,26 m	5,66 m	5,71 m	8,87 m	9,35 m	9,22 m
Εκτίετασμα	7,81 m / 8,26 m	8,20 m	8,63 m	14,94m / 14,36m	12,92 m	12,92 m
Ύψος	2,20 m / 2,60m	2,44 m	2,59 m	3,30 m	3,35 m	3,44 m
ΠΤΕΡΙΓΚΗ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ	17,86 m ² / 21,1 m ²	14,75 m ²	21,46 m ²	51 m ² / 47,5 m ²	40 m ²	40,3 m ²
ΒΑΡΟΣ (ΚΕΝΟ)	510 kg / 665 kg	374 kg	420 kg	1000 kg / 1025 kg	1 095 kg	1 014 kg
ΜΕΓΙΣΤΟ ΒΑΡΟΣ ΑΝΟΙΞΗΣ	740 kg / 895 kg	495 kg	660 kg	1310 kg / 1539 kg	1 529 kg	1 723 kg
ΤΥΠΟΣ ΚΙΝΗΤΗΡΑ	Hispino-Suiza 8Ba / 8Bb	Le Rhone	Clerget 9B 9-cylinder	Renault 12F4	HisP	Salmson 9-cylinder
ΙΣΧΥΣ ΚΙΝΗΤΗΡΑ	180 hp / 220 hp	130 hp	130 hp	300 hp	230 hp	230 hp
ΜΕΓΙΣΤΗ ΤΑΧΥΤΗΤΑ	192 km/h - 210 km/h	175 km/h	195 km/h	180 km/h / 165 km/h	180 km/h	198 km/h
ΕΠΙΔΟΣΗ ΑΝΟΙΟΥ	4' 30" γος το 2.000 m / 2 m/s	9' 40" γος το 3.000 m	5,5 m/s	292 m/min	20' γος το 3.000 m	18' 30" γος το 3.000 m
ΕΠΙΔΟΣΗ ΣΤΑΘΗ	5.334 m / 6.660 m	5.334 m	6.400 m	6096 m / 5.181 m	4.672 m	4.730 m
ΕΜΒΕΛΕΙΑ / ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ	360 km	380 km	495 km	900 km	4,5 ώρες	700 km
ΟΠΛΑΡΜΑ						
ΕΠΙΘΕΤΙΚΑ ΠΟΛΥΒΟΛΑ	1 Vickers τυρ 0,303in (SPAD VII) 2 Vickers τυρ 0,303in (SPAD XIII)	1 Vickers τυρ 0,303in	2 Vickers τυρ 0,303in	1 Vickers τυρ 0,303in	2 Lewis τυρ 0,303in	Ένα Vickers 0,303 in με σύστημα συγχροισμού Constantinesco
ΑΜΥΝΤΙΚΑ ΠΟΛΥΒΟΛΑ				1 Lewis τυρ 0,303in		1 ή 2 Lewis 0,303 in σε διακόπτη περιστροφής Scarff No 2 με σκοπευτικό όργανο Norman
ΒΟΜΒΕΣ				32 τυρ 8 ή 10 kg	Έως 210 kg	Έως 210 kg

Οι κυριότερες αποστολές των αεροσκαφών της εποχής αφορούσαν κυρίως στην τακτική αναγνώριση, στην κατεύθυνση πυρών πυροβολικού και στην προσβολή στόχων επιφανείας με μικρές βόμβες, χειροβομβίδες και πολυβόλα. Για την αντιμετώπιση αντίπαλων αεροσκαφών υπήρχαν καταδιωκτικά, τα οποία υπερτερούσαν σε ευελιξία και ταχύτητα έναντι των άλλων κατηγοριών αεροσκαφών.

1. Ιστορία της Ελληνικής Πολεμικής Αεροπορίας, Τόμος Β'. Αθήνα: Έκδοση ΓΕΑ/ΥΠΙΣΤΠΑ, 1983, σελ. 13.

Την εποχή εκείνη δεν είχαν γίνει αντιληπτές οι δυνατότητες που πρόσφερε το αεροπορικό όπλο. Στις περισσότερες χώρες δεν υπήρχε ανεξάρτητος Κλάδος Αεροπορίας, ενώ οι αεροπορικές δυνάμεις του Στρατού και του Ναυτικού είχαν καθαρά υποστηρικτικό ρόλο, χωρίς ξεκάθαρο δόγμα και τακτικές.² Οι Κλάδοι ήταν αρνητικοί στη διακλαδική συνεργασία, και οι Αξιωματικοί των Μοιρών αεροσκαφών θεωρούνταν υποδεέστεροι και αντιμετώπιζαν ζητήματα υπηρεσιακής εξέλιξης εντός του Κλάδου τους.³

Άφιξη Ελληνικού Στρατού στη Μ. Ασία

Μετά τη λήξη του Α΄ ΠΠ οι Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής επέτρεψαν στην Ελλάδα την κατάληψη της περιοχής της Σμύρνης. Η ελληνική Στρατιά Σμύρνης αποβιβάστηκε στη Σμύρνη⁴ στις 2 Μαΐου 1919. Την ίδια μέρα ξεκίνησε η ανάπτυξη αεροσκαφών της ΝΑ, εννέα από τα οποία είχαν μετασταθμεύσει μέχρι την 19 Ιουνίου 1919 στο αεροδρόμιο Καζαμίρ Σμύρνης, που διέθετε υποδομές και αποθέματα καυσίμων και πυρομαχικών. Εκεί οργανώθηκε η Ναυτική Αεροπορική Μοίρα Σμύρνης (ΝΑΜΣ) με κύριο υλικό 10 D.H.9 και 15 Sopwith Camel. Οι σημαντικότερες βάσεις της βρίσκονταν στα αεροδρόμια Καζαμίρ και Χαλκά Μπουνάρ, όπου έδρευαν και τα συνεργεία του Ναυτικού Όρχου (εικόνα 1).⁵ Η πρώτη Μονάδα της ΣΑ που μεταστάθμευσε στη Σμύρνη,

2. Ηλίας Καρταλαμάκης. Ελληνικά φτερά 1912-1932. Αθήνα: Αυτοέκδοση, 1983, σελ. 176.
3. Ιωάννης Παλούμης. Απ' τα πελάγη στους αιθέρες. Το χρονικό της Ναυτικής Αεροπορίας 1913-1941. Πειραιάς: Έκδοση Ναυτικού Μουσείου Ελλάδας, 2009, σελ. 108.
4. Επίτομη ιστορία της εκστρατείας στη Μικρά Ασία 1919-1922. Αθήνα: Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού ΓΕΣ, 2001, σελ. 14-22.
5. Παλούμης, σελ. 105-116. Βλέπε και Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β΄, σελ. 14-17.

στις 15 Ιουνίου 1919, ήταν η 533 Μοίρα, αρχικά με 5 αεροσκάφη Breguet-14 (εικόνα 2).⁶

Μετά τις πρώτες αποστολές αναγνώρισης, φάνηκε η αδυναμία έγκαιρης εκμετάλλευσης των πληροφοριών επειδή η Στρατιά, στην οποία έδιναν αναφορά τα πληρώματα, ήταν μακριά από τις Μεραρχίες.⁷ Το πρόβλημα αντιμετωπίστηκε με την οργάνωση βοηθητικών πεδίων προσγείωσης, όπου τα πληρώματα προσγειώνονταν και έδιναν αναφορά, αλλά και κατέφευγαν σε περίπτωση βλάβης. Σταδιακά οργανώθηκαν κύρια Αεροδρόμια στις περιοχές Αϊδινίου, Περγάμου, Καζαμίρ, Ουσάκ, Αφίόν Καραχισάρ, Γκαριμτζέ, Εσκή Σεχέρ και Προύσας, ενώ υπήρχαν ακόμα 7 βοηθητικά αεροδρόμια και 14 πεδία προσγείωσης.⁸

Το φθινόπωρο του 1919 οι επιχειρήσεις σταμάτησαν, καθώς ο Ελληνικός Στρατός είχε καταλάβει τον τομέα που είχαν εκχωρηθεί στην Ελλάδα, χωρίς όμως να διακοπεί η από αέρος επιτήρηση της μεθορίου. Στις 20 Δεκεμβρίου 1919 οργανώθηκε η Διεύθυνση Αεροπορικής Υπηρεσίας Στρατιάς (ΔΑΥΣ) ενώ οι Μοίρες 532, 533 και 534 μετονομάστηκαν σε Α΄, Β΄, και Γ΄ Μοίρες αντίστοιχα, με τυπική δύναμη 8-12 αεροσκάφη ανά Μοίρα. Το Φεβρουάριο του 1920 οργανώθηκε ο Αεροπορικός Τομέας Σμύρνης, που περιλάμβανε τις Β΄ και Γ΄ Μοίρες της ΣΑ και Κλιμάκιο του Όρχου Θεσσαλονίκης.⁹ Αυτές οι δυνάμεις και η ΝΑΜΣ υπήχθησαν υπό την ενιαία διοίκηση της ΔΑΥΣ με Διοικητή το Λοχαγό Μαγιάκο, καθώς ο προηγούμενος Διοικητής, Λοχαγός Θεοδωρόπουλος σκοτώθηκε σε ατύχημα με αεροσκάφος Spad στις 15 Μαρτίου 1920. Η Β΄ Μοίρα, με έδρα το Καζαμίρ, ανέλαβε την υποστήριξη του ανατολικού και του δυτικού τομέα του μετώπου, ενώ η Γ΄ Μοίρα εγκαταστάθηκε στην Πάνορμο για την κάλυψη του βόρειου τομέα. Η ΝΑΜΣ ενίσχυσε αυτές τις δυνάμεις με Προκεχωρημένα Σμήνη Μετώπου, επιχειρώντας κυρίως από τα αεροδρόμια Καζαμίρ, Μαγνησίας και Ουσάκ.¹⁰ Κατά τη διαδικασία αντικατάστασης των αεροσκαφών με νέα, ένα D.H.4 κατέπεσε μετά την απογείωσή του από το Καζαμίρ, στις 19 Απριλίου 1920, με αποτέλεσμα το θάνατο των Σημαιοφόρων Τοράκη και Ντόκα (εικόνα 3).¹¹

Εικόνα 2: Αεροπόροι της Στρατιωτικής Αεροπορίας μπροστά από ένα Breguet-14 στο αεροδρόμιο Παραδείσου το 1919.

Εικόνα 3: D.H.4 της Ναυτικής Αεροπορίας στο Καζαμίρ Σμύρνης

6. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β΄, σελ. 18.

7. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β΄, σελ. 18.

8. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β΄, σελ. 21-23.

9. Ο Όρχος Θεσσαλονίκης διέθετε τις τεχνικές υπηρεσίες για τη συντήρηση των αεροσκαφών.

10. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β΄, σελ. 19-21.

11. Παλούμπης, σελ. 122.

Περίοδος Ιουνίου - Οκτωβρίου 1920

Η περίοδος αυτή χαρακτηρίστηκε από την προέλαση του Ελληνικού Στρατού μέχρι την Προύσα. Τις αποστολές αναγνώρισης, πολυβολισμού και βομβαρδισμού ανέλαβε η ΣΑ, ενώ τα πληρώματα της ΝΑΜΣ εκτέλεσαν κυρίως αποστολές βομβαρδισμού, λόγω μικρής

Εικόνα 4: Ο Σημαιοφόρος Τζεράχης μπροστά από καταδιωκτικό Sopwith Camel

εμπειρίας στη συνεργασία με τις επίγειες δυνάμεις. Η μεγαλύτερη προβολή των επιτευγμάτων της ΝΑ από τις εφημερίδες της εποχής δημιούργησε τριβές μεταξύ των πληρωμάτων της ΣΑ και της ΝΑ.¹² Από 9-19 Ιουνίου 1920 εκτελέστηκαν 39 αποστολές αναγνώρισης, προσβολής εχθρικών συγκεντρώσεων, σιδηροδρομικών εγκαταστάσεων και χαρακωμάτων. Σε μία από αυτές στις 9 Ιουνίου 1920 φονεύτηκε από ελεύθερο σκοπευτή στη θέση Σαραχανλί ο Σημαιοφόρος Ιωάννης Τζεράχης, ενώ πολυβολούσε εχθρικά χαρακώματα με αεροσκάφος Camel (εικόνα 4). Επίσης αιχμαλωτίστηκε ο Σημαιοφόρος Αδαμόπουλος στις 12 Ιουνίου 1920, όταν λόγω βλάβης εκτέλεσε αναγκαστική προσγείωση σε εχθρικό έδαφος. Ύστερα από ένα μήνα ανταλλάχτηκε με Τούρκο αιχμάλωτο.¹³

Η κατάληψη της Πανόρμου δεν επέφερε τη στρατηγική εξουδετέρωση του αντιπάλου, οπότε συνεχίστηκαν οι επιχειρήσεις στην περιοχή της Προύσας. Από την 25 Ιουνίου 1920 η Γ' Μοίρα μεταστάθμευσε στην Πάνορμο μαζί με 5 αεροσκάφη της ΝΑΜΣ.¹⁴ Την ίδια ημέρα ο παράτολμος Σημαιοφόρος Θάνος Βελούδιος, με παρατηρητή τον Υπολοχαγό Κολιαλέξη, εκτέλεσε προσγειώσεις στην περιοχή της Προύσας, πολύ κοντά στο χώρο στρατιωτικής σχολής, και ύψωσε την ελληνική σημαία.¹⁵ Η αναγκαστική προσγείωση λόγω βλάβης αεροσκάφους Nieuport στην περιοχή Σόμα, κόστισε τη ζωή του Ανθυπολοχαγού Παπαμάρκου στις 9 Ιουλίου 1920. Στις 18 Ιουλίου 1920 κατέπεσε ένα Breguet-14 στο Ντεμριτζή, όταν βλήθηκε από πυρά πεζικού στη δεξαμενή καυσίμου.¹⁶ Η πρώτη επαφή των Ελλήνων αεροπόρων με τους Τούρκους στον αέρα συνέβη στις 16 Αυγούστου 1920, όταν ο Ανθυπολοχαγός Πετροπουλέας με αεροσκάφος Spad καταδίωξε και έβαλε εναντίον τουρκικού αεροσκάφους, το οποίο έσπυε να διαφύγει.¹⁷

Η συνολική συνεισφορά των αεροπορικών δυνάμεων ήταν αξιοσημείωτη, καθώς παρείχαν εικόνα του θεάτρου επιχειρήσεων και χτυπούσαν αιφνιδιαστικά στόχους που δεν ήταν δυνατό να προσβληθούν αλλιώς. Οι σποραδικές εμφανίσεις τουρκικών αεροπλάνων αντιμετωπίστηκαν με περιπολίες από ελληνικά καταδιωκτικά.

12. Παλούμπης, σελ. 154.

13. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 42-47.

14. Παλούμπης, σελ. 130.

15. Καρταλαμάκης, Ελληνικά φτερά 1912-1932, σελ. 193-197.

16. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 50-51.

17. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 54.

Περίοδος Οκτωβρίου 1920 - Άνοιξης 1921

Μετά την εδραίωση του Ελληνικού Στρατού στο Ουσάκ η διάταξη των αεροπορικών δυνάμεων περιλάμβανε τη ΔΑΥΣ, τον Αεροπορικό Τομέα Σμύρνης, τη Β' Μοίρα και τη ΝΑΜΣ στο Καζαμίρ και τη Γ' Μοίρα στην Προύσα.¹⁸ Στα τέλη Νοεμβρίου 1920 η Γ' Μοίρα και Σμήνη της ΝΑΜΣ, επιδόθηκαν σε αναγνωριστικές αποστολές και επιθέσεις σε εχθρικές θέσεις στον τομέα Προύσας επ' ωφελεία του Γ' Σώματος Στρατού. Το χειμώνα του 1921 οι καιρικές συνθήκες, σε συνδυασμό με νέο κύκλο διαπραγματεύσεων, περιόρισαν τις αεροπορικές επιχειρήσεις. Όταν οι διαπραγματεύσεις ναυάγησαν, αποφασίστηκε η συνέχιση της προέλασης και έγιναν οργανωτικές μεταβολές στις αεροπορικές δυνάμεις Μ. Ασίας που παρείχαν ευελιξία στη λειτουργία των Μονάδων: Ανεξαρτητοποιήθηκε ο Όρχος Αεροπορίας και οι Μοίρες Αεροπλάνων και διαλύθηκε ο Αεροπορικός Τομέας Σμύρνης, οπότε όλες οι Μονάδες υπήχθησαν απ' ευθείας στη ΔΑΥΣ (εικόνα 5).¹⁹

Εικόνα 5: Αεροσκάφος Breguet-14 και προσωπικό της ΣΑ στο μέτωπο της Μ. Ασίας

Το Μάρτιο του 1921 εντάθηκαν οι αποστολές αναγνώρισης και εκτελέστηκαν για πρώτη φορά αποστολές απομόνωσης του πεδίου της μάχης, όπως π.χ. βομβαρδισμοί σιδηροδρομικών υποδομών. Η έλλειψη γνώσης των Επιτελείων των Σχηματισμών σχετικά με τις δυνατότητες των αεροπλάνων, οδηγούσε στο φαινόμενο να διατάσσονται αποστολές ανέφικτες για τις επιδόσεις των αεροσκαφών της εποχής. Η κατάσταση βελτιώθηκε με την τοποθέτηση συνδέσμου αεροπόρου στα Επιτελεία. Οι αναφορές των αεροπόρων για τις κινήσεις του εχθρού επηρέασαν καίρια το σχεδιασμό της προώθησης προς το Εσκί-Σεχίρ.²⁰

Τα αεροπλάνα βάλλονταν από το έδαφος σχεδόν σε κάθε αποστολή, με αποτέλεσμα στις 17 και 19 Μαρτίου 1921 δύο Breguet-14 να αναγκαστούν σε προσγείωση λόγω πληγμάτων στον κινητήρα. Τελικά τα αεροσκάφη καταστράφηκαν εσκεμμένα την επόμενη μέρα, καθώς κρίθηκε αδύνατη η μεταφορά τους και υπήρχε κίνδυνος να πέσουν σε τουρκικά χέρια.²¹

Σημαντική ήταν και η δράση της ΝΑΜΣ, η οποία ενίσχυσε το Α' Σώματος Στρατού με δύο D.H.9, όταν αυτό κινήθηκε για την κατάληψη του Αφιόν Καραχισάρ. Δύο D.H.9 εξαναγκάστηκαν σε προσγείωση λόγω βλάβης από τουρκικά πυρά. Η γενικότερη φθορά που υπέστη το αεροπορικό υλικό οδήγησε στην προσπάθεια πρόσκτησης νέων αεροπλάνων από τη Γαλλία και επισκευής όσων αεροσκαφών Breguet-14 ήταν δυνατό.²²

18. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 58.

19. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 63-64.

20. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 65-71.

21. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 83-87.

22. Παλούμπης, σελ. 142.

Μετά την αποτυχία κατάληψης του Εσκί-Σεχέρ οι Τούρκοι άρχισαν να οχυρώνουν τις διαβάσεις προς τα ανατολικά. Τότε η Στρατιά Μ. Ασίας αναδιοργανώθηκε σε Βόρειο και Νότιο Τμήμα. Τότε οργανώθηκε η Διεύθυνση Αεροπορικής Υπηρεσίας Μ. Ασίας ως προϊστάμενη αρχή και το Κλιμάκιο του Όρχου εξελίχθηκε στον Όρχο Αεροπορίας Μ. Ασίας (ΟΑΣΜΑ). Η Β' Μοίρα εγκαταστάθηκε στο Ουσάκ επ' ωφελεία του Νότιου Τομέα, ενώ η Γ' Μοίρα παρέμεινε στην Προύσα. Την 1 Μαΐου 1921 συγκροτήθηκε και η Δ' Μοίρα στη Θεσσαλονίκη και μετέβη στις 24 Μαΐου στο Ουσάκ. Η Α' Μοίρα η οποία μέχρι τότε έδρευε στη Θράκη, μετακινήθηκε επίσης στο Ουσάκ, επ' ωφελεία του Β' Σώματος Στρατού. Τέλος η ΝΑΜΣ ανέπτυξε δύο Προκεχωρημένα Σμήνη Μετώπου στο Ουσάκ ενώ διατηρούσε Όρχο επισκευών στο Χαλκά Μπουνά.²³

Παράλληλα εντατικοποιήθηκε η εκπαίδευση των παρατηρητών στη λήψη φωτογραφιών και τοποθετήθηκαν ασύρματοι σε ορισμένα αεροσκάφη, προκειμένου να βελτιωθεί η συνεργασία με το πυροβολικό. Με τις πληροφορίες των αναγνωριστικών αποστολών σχηματίστηκε πλήρης εικόνα της διάταξης μάχης και των οχυρώσεων των Τούρκων. Επίσης εντατικοποιήθηκαν οι περιπολίες των καταδιωκτικών, λόγω εμφάνισης τουρκικών αναγνωριστικών στο μέτωπο. Ατυχώς ο Διοικητής της Δ' Μοίρας κατά την πτήση από τη Σμύρνη στο Ουσάκ, έχασε τον προσανατολισμό του και προσγειώθηκε σε εχθρικό έδαφος λόγω βλάβης, οπότε και αιχμαλωτίστηκε μαζί με το μηχανικό του Λοχία Λεκάκο. Ο τελευταίος απεβίωσε λόγω κακουχιών στις φυλακές Καισάρειας.²⁴ Επίσης το πλήρωμα ενός D.H.9 της ΝΑΜΣ (Ανθυποπλοίαρχος Ψαρουδάκης και Σημαιοφόρος Χρηστίδης) έχασε επίσης τον προσανατολισμό του, λόγω κακών καιρικών συνθηκών και προσγειώθηκε στο Ισλάμ της Αττάλειας, όπου και αιχμαλωτίστηκε από τους Ιταλούς. Όμως, μετέδωσε τη πληροφορία ότι οι Ιταλοί εφοδίαζαν με αεροσκάφη τους Τούρκους, με αποτέλεσμα, μετά από νηοψία σε εμπορικό πλοίο, να κατασχεθούν και να ενταχθούν στις τάξεις της ΝΑ οκτώ αεροσκάφη Ansaldo A-1 Ballila.²⁵

Περίοδος θέρους 1921

Εικόνα 6: Ο Ανθυπολοχαγός Μαμαλάκης μπροστά από ένα καταδιωκτικό Nieuport 24bis

Οι αναγνωριστικές πτήσεις εντατικοποιήθηκαν τον Ιούνιο του 1921. Τα τουρκικά αεροσκάφη εμφανίζονταν συχνότερα, αλλά δεν επιχειρούσαν διεισδύσεις, καθώς τα ελληνικά καταδιωκτικά απέτρεπαν την προσέγγιση. Επίσης εφαρμόστηκε σχέδιο κάλυψης των ελληνικών τμημάτων από καταδιωκτικά σε ορισμένες ώρες της ημέρας. Οι Τούρκοι συνήθως απέφευγαν τις αερομαχίες. Στις περιπτώσεις που εντοπίζονταν τουρκικά αεροσκάφη απογειωνόταν 1-2 καταδιωκτικά για την αντιμετώπισή τους, αν και οι ελλείψεις στα τηλε-

πικοινωνιακά μέσα καθιστούσαν αδύνατη την έγκαιρη αντίδραση των ελληνικών αεροσκαφών (εικόνα 6).²⁶ Στις 6 Ιουνίου 1921, ο Ανθυπολοχαγός Πετρο-

23. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 97-100.

24. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 101-102.

25. Παλούμπης, σελ. 145-146.

26. Χαρίτων Χαρούσης. Η δράση της Ελληνικής Αεροπορίας στη Νικρασιατική Εκστρατεία. Περιοδικό Μάχες&Στρατιώτες, Τεύχος 8. Αθήνα: Εκδόσεις Δυρός, 2012, σελ. 55.

πουλέας με αεροσκάφος Spad έριξε περί τις 100 βολές εναντίον τουρκικού αεροσκάφους χωρίς τελικά να το καταρρίψει, λόγω εμπλοκής των πολυβόλων.²⁷ Ιδιαίτερα επιτυχημένη ήταν η μαζική επιδρομή της 9^{ης} Ιουνίου 1921 από 7 D.H.9 της ΝΑΜΣ στην Κιουτάχεια, αρχικό στόχο του νέου σχεδίου επιχειρήσεων της Στρατιάς Μ. Ασίας, τα οποία επί δύο ώρες έπλητταν αδιακρίτως κάθε στόχο με τακτικό ενδιαφέρον. Μια βδομάδα αργότερα δύο ίδια αεροσκάφη βομβάρδισαν το Εσκή-Σεχέρ, και ανάγκασαν σε προσγείωση τουρκικό καταδιωκτικό που έσπευσε σε αναχαίτισή τους. Στις 21 Ιουνίου 1921 επαναλήφθηκε η επιδρομή στην Κιουτάχεια με 7 D.H.9 και συνοδεία ένα Spad (εικόνα 7), κατά τη διάρκεια της οποίας οι Φίλιππας και Κατσουλάκος με D.H.9 κατέρριψαν τουρκικό αεροσκάφος που τους καταδίωξε.²⁸ Δυστυχώς στις 28 Ιουνίου 1921, και προκειμένου να εκτελεστεί αποστολή μεγάλης σημασίας ο Λοχαγός Κοτρώτσος και ο Λοχίας Γαλανόπουλος πήραν εν γνώσει τους ένα ελαττωματικό Breguet-14, με αποτέλεσμα να καταλήξουν σε αναγκαστική προσγείωση μέσα σε τουρκικό έδαφος και να αιχμαλωτιστούν.²⁹

Εικόνα 7: Αξιωματικοί της ΣΑ μπροστά από ένα Spad XIII στο μέτωπο της Μ. Ασίας

Στις 29 Ιουνίου 1921 άρχισε η ελληνική επίθεση, η οποία υποστηρίχτηκε με αναγνωριστικές αποστολές, περιπολίες καταδιωκτικών και βομβαρδισμό εχθρικών στόχων από σχηματισμούς κυρίως της ΝΑΜΣ. Την επομένη η ΝΑ έχασε ένα αεροπλάνο από αντιαεροπορικά πυρά στο Αφιόν Καραχισάρ αλλά οι πιλότοι Μοσχοβίνος και Βολάνης διασώθηκαν τραυματισμένοι.³⁰ Τις επόμενες ημέρες διατάχτηκε η προετοιμασία στρατιωτικών φαλαγγών από αέρος, κυρίως με τη μορφή έγκαιρης προειδοποίησης για τις τουρκικές κινήσεις. Δια-

27. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 117.

28. Παλούμπης, σελ. 150.

29. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 131-132.

30. Παλούμπης, σελ. 152.

πιστώθηκε ότι οι Τούρκοι γνώριζαν τα ελληνικά σήματα αναγνώρισης, οπότε οι Μονάδες του Στρατού Ξηράς εμφάνιζαν πλαίσια αναγνώρισης, μόνο όταν βεβαιώνονταν ότι πλησίαζε φίλιο αεροσκάφος. Λόγω της ελληνικής προώθησης οι Μοίρες άρχισαν να χρησιμοποιούν και τα αεροδρόμια Αφιών Καραχισάρ και Κιουτάχειας. Μετά την κατάληψη των αντικειμενικών στόχων οι επιχειρήσεις σταμάτησαν στις 10 Ιουλίου 1921.³¹

Η Εκστρατεία στο Σαγγάριο

Η ελληνική πολιτικοστρατιωτική ηγεσία έκρινε ότι ο μόνος τρόπος για να τελεσφορήσουν οι επιχειρήσεις ήταν η προώθηση μέχρι τον ποταμό Σαγγάριο και η κατάληψη της Άγκυρας, σύμβολο του Κεμαλικού καθεστώτος.³² Προς ενίσχυση του μετώπου η Γ΄ Μοίρα προωθήθηκε στο Εσκή-Σεχέρ αναλαμβάνοντας ξεχωριστό τομέα, μαζί με τη Β΄ Μοίρα. Η ΝΑΜΣ διατέθηκε στο Νότιο Συγκρότημα Μεραρχιών και παρέμεινε στο Ουσάκ και το Αφιών Καραχισάρ. Τον Ιούλιο του 1921 εκτελέστηκαν αναγνωρίσεις στον ποταμό Σαγγάριο και περιπολίες. Οι Μοίρες ενισχύθηκαν με αεροσκάφη και προσωπικό από την Ελλάδα εν όψει της προέλασης προς τα ανατολικά, η οποία άρχισε στις 1 Αυγούστου 1921.³³

Μέχρι τις 10 Αυγούστου 1921 όλες οι Μοίρες είχαν ως κύριο έργο την υποστήριξη της προώθησης του Στρατού, αναγνωρίζοντας την τουρκική διάταξη μάχης και χτυπώντας στόχους ευκαιρίας. Σε μια από αυτές τις αποστολές οι αεροπόροι Μοσχοβίνος και Φιλιππόπουλος της ΝΑ έχασαν τον προσανατολισμό τους και προσγειώθηκαν αναγκαστικά λόγω καυσίμων σε τουρκικό έδαφος, όπου και αιχμαλωτίστηκαν. Ένα ακόμα αεροσκάφος προσγειώθηκε από έλλειψη καυσίμων στην Αλμυρά Έρημο, ενώ στις 15 Αυγούστου 1921 τραυματίστηκε από πυρά ο Διοικητής της Β΄ Μοίρας Λοχαγός Τσαρπαλής. Την ίδια μέρα η Γ΄ Μοίρα προωθήθηκε στο αεροδρόμιο Μπαλίκ Νταμίν Τσιφλίκ.³⁴ Στις 28 Αυγούστου 1921 άρχισε η τουρκική αντεπίθεση και αυξήθηκε η παρουσία τουρκικών αεροπλάνων στο μέτωπο. Ενώ ο Ελληνικός Στρατός είχε αρχίσει να συμπύσσεται προς τα δυτικά οι Μοίρες αεροπλάνων επιχειρούσαν πολύ κοντά στο μέτωπο, από πρόχειρα πεδία.³⁵

Η περίοδος μετά την προώθηση στο Σαγγάριο

Μετά την πολιτική της απομόνωση από τους πρώην Συμμάχους, η Ελλάδα πορεύτηκε μόνη της στην περιπέτεια της Μ. Ασίας. Η ελληνική Στρατιά έπρεπε να διαφυλάξει τις εσωτερικές της γραμμές και χερσαία σύνορα της τάξης των 700 χλμ., και να δώσει έμφαση στις επιχειρήσεις στο Νότιο Τομέα του μετώπου.³⁶ Στο πλαίσιο αυτά οι Β΄ και Γ΄ Μοίρες μεταστάθμευσαν στο Εσκή-Σεχέρ, ενώ η Δ΄ Μοίρα και τα σμήνη της ΝΑΜΣ στο Νότιο τμήμα του μετώπου. Τον Ιανουάριο του 1922 η Τουρκία παρέλαβε περίπου 20 γαλλικά αεροσκάφη Breguet και Spad, και ακόμα 10 ιταλικής προέλευσης. Στην τελευταία φάση

31. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β΄, σελ. 130-145.

32. Επίτομη ιστορία 1919-22, σελ. 266.

33. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β΄, σελ. 147.

34. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β΄, σελ. 163-169.

35. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β΄, σελ. 177-184.

36. Επίτομη ιστορία 1919-22, σελ. 385-387.

του πολέμου η Τουρκία ενισχύθηκε με ακόμα 50 καταδιωκτικά.³⁷ Αντίθετα τα ελληνικά αεροσκάφη και το προσωπικό είχαν ταλαιπωρηθεί από την εντατική πολεμική δράση και παρά τις εκκλήσεις του Στράτηγου Παπούλα, η δύναμη αυτή δεν ενισχύθηκε.³⁸

Το Μάρτιο του 1922 ολοκληρώθηκε η αναγνώριση και η φωτογραφική κάλυψη του μετώπου και τον Απρίλιο οι επιχειρήσεις εντατικοποιήθηκαν. Στις 11 Απριλίου 1922 το αεροσκάφος των Νινιού - Θεμελή συνεντρίβει στο αεροδρόμιο Μπαλ Μαχμούτ και ο Νινιός απανθρακώθηκε.³⁹

Η μελέτη της διάταξης των τουρκικών δυνάμεων έδειξε ότι οι Τούρκοι ετοίμαζαν επίθεση κατά του Νότιου Συγκροτήματος της Στρατιάς. Στις 13 Ιουνίου 1922 αεροσκάφος D.H.9 από το Αφίον, με πλήρωμα τους Ρετσινόπουλο και Τσιριγώτη, εμπλέχτηκε σε αερομαχία με τουρκικό αεροσκάφος, το οποίο αποχώρησε καταδιωκόμενο. Η αποφασιστικότητα των Ελλήνων αεροπόρων κράτησε τα τουρκικά αεροσκάφη μακριά από το μέτωπο για αρκετές μέρες.⁴⁰

Στα τέλη Ιουλίου 1922 η ΝΑΜΣ σύμπτυξε τις δυνάμεις της στη Σμύρνη. Οι υπόλοιπες Μοίρες συνέχισαν την επαφή με τον εχθρό, με αρκετές σύντομες αερομαχίες. Στις 12 Ιουλίου 1922 ένα τουρκικό Breguet αναγνώριζε τις ελληνικές θέσεις και έριχνε προκηρύξεις. Εναντίον του απογειώθηκαν οι αεροπόροι της Β' Μοίρας Ανθυπασπιστής Παπαδάκος με Νιευορτ και Λοχίας Σταυρόπουλος με το Νο 4466 Spad. Παρά τις προσπάθειες του Παπαδάκου το τουρκικό αεροσκάφος διέφυγε, όταν τα όπλα του Νιευορτ έπαθαν εμπλοκή. Τότε ο Σταυρόπουλος επιτέθηκε και γάζωσε το Breguet από τα 50 μέτρα, οπότε αυτό ανεφλέγη και κατέπεσε, σκοτώνοντας τον Υπολοχαγό πιλότο του και τον Ταγματάρχη παρατηρητή, που ήταν Διοικητής του αεροδρομίου Τσάι (εικόνα 8).⁴¹

Εικόνα 8: Συντρίμμια από το τουρκικό αεροσκάφος που κατέρριψε ο Λοχίας Σταυρόπουλος στις 12 Ιουλίου 1922

37. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 187.

38. Καρταλαμάκης, Ελληνικά φτερά 1912-1932, σελ. 174-175.

39. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 203-204.

40. Παλούμπης, σελ. 182.

41. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 210-211.

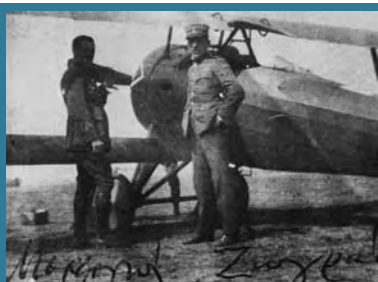
Επιχειρήσεις τον Αύγουστο του 1922

Ο Αύγουστος του 1922 ήταν ο μήνας που εκτοξεύτηκε η τουρκική επίθεση. Η Στρατιά διέθετε 10 D.H.9 της ΝΑΜΣ και 15 καταδιωκτικά της ΣΑ και 25-30 αναγνωριστικά - βομβαρδιστικά σε πτήσιμη κατάσταση, κατανεμημένα στις Β', Γ' και Δ' Μοίρες με έδρες αντίστοιχα το Γκαριμπζέ, το Εσκί-Σεχέρ και το Αφιον Καραχισάρ.⁴²

Οι επιχειρήσεις αναγνώρισης και προσβολής στόχων ευκαιρίας συνεχίστηκαν, αλλά οι αερομαχίες έγιναν ακόμα πιο συχνές: Στις 4 Αυγούστου 1922 ο Παπαδάκος έτρεψε σε φυγή τουρκικό αεροσκάφος ενώ στις 8 Αυγούστου 1922 το Breguet των Μίχου και Δημητριάδη της Β' Μοίρας δέχτηκε πλήγματα από εχθρικό αεροσκάφος. Ο Δημητριάδης έπληξε το τουρκικό αεροσκάφος με το αμυντικό πολυβόλο του Breguet, που κατόπιν οδηγήθηκε σε αναγκαστική προσγείωση. Στις 12 Αυγούστου 1922 τουρκικό καταδιωκτικό και επιτέθηκε στο αεροσκάφος του Λοχαγού Κολιαλέξη, ο οποίος διέφυγε επιδέξια. Η καταδίωξη τουρκικών αεροσκαφών πάνω από το μέτωπο έγινε καθημερινή διαδικασία, γεγονός που αποδείκνυε την ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση της τουρκικής αεροπορίας.⁴³

Στις 14 Αυγούστου 1922 άρχισε η σύμπτυξη του Ελληνικού Στρατού κάτω από σφοδρή πίεση και υπό την απειλή της κύκλωσης από τον εχθρό. Σημαντική ήταν η αναγνωριστική αποστολή της 16 Αυγούστου 1922 από τους Μάρακα και Δέα, όπου έγινε φανερή η διάρρηξη της συνοχής των ελληνικών γραμμών και η προσπάθεια του εχθρού να απόκόψει τα Α' και Β' Σώματα Στρατού από τις δυνάμεις στο Τουμλού Μπουνάρ και να απομονωθεί πλήρως ο Νότιος Τομέας. Τα αποτελέσματα της αναγνώρισης κυριολεκτικά διέσωσαν σημαντικές δυνάμεις την τελευταία στιγμή.⁴⁴

Στις 17 Αυγούστου 1922 χάθηκε το Ουσάκ, και οι αεροπορικές δυνάμεις υποχώρησαν στο Καζαμίρ και την Προύσα. Την επομένη όλα τα διαθέσιμα αεροσκάφη συγκεντρώθηκαν στο αεροδρόμιο Φιλαδέλφειας. Παρά τη σύγχυση που προκάλεσαν οι μετακινήσεις, οι αναγνωρίσεις συνεχίστηκαν και οι

Εικόνα 9: Ο Λοχαγός Ζωγράφος με φόντο ένα καταδιωκτικό Nieuport. Στη δράση του οφείλεται η διάσωση του Νότιου Συγκροτήματος Μεραρχιών

αεροπόροι καθοδήγησαν αρκετά τμήματα στο σωστό δρομολόγιο υποχώρησης, ενώ παρακολουθούσαν στενά το τουρκικό ιππικό, που εκτελούσε ελιγμούς κύκλωσης των ελληνικών στρατευμάτων. Νέα σύμπτυξη έφερε τα περισσότερα αεροπλάνα στη Σμύρνη από την 21 Αυγούστου 1922.⁴⁵ Την επομένη, μετά από κρίσιμη αποστολή αναγνώρισης, εντοπίστηκαν οι κινήσεις των Τούρκων προς τη Φιλαδέλφεια, μετά από αναγνώριση του Λοχαγού Ζωγράφου. Η πληροφορία αποδείχτηκε σωτήρια για το Νότιο Συγκρότημα Μεραρχιών, που απέφυγε την αιχμαλωσία (εικόνα 9).⁴⁶ Ανάλογη προσπάθεια έγινε για τη διάσωση της Ανε-

42. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 220.

43. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 221-226.

44. Καρταλαμάκης, Ελληνικά φτερά 1912-1932, σελ. 186-187.

45. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 231-236.

46. Επίτομη ιστορία 1919-22, σελ. 526-528.

ξάρτητης μεραρχίας στο Βόρειο Τομέα, η οποία είχε χάσει επαφή με τα ανώτερα κλιμάκια και έλαβε κατάλληλες οδηγίες, μετά από αποστολή του Λοχαγού Ξηρού.⁴⁷

Οι αποστολές συνεχίστηκαν από όσες δυνάμεις είχαν απομείνει μέχρι την 25 Αυγούστου 1922. Την επόμενη ημέρα όλα τα αεροσκάφη κατευθύνθηκαν σε ελληνικό έδαφος, καθώς ο αγώνας δεν είχε πλέον καμιά τύχη. Στις 27 Αυγούστου 1922 η Γ' Μοίρα κατέφυγε στην Πάνορμο και στις 3 Σεπτεμβρίου 1922 στην Αλεξανδρούπολη, μαζί με τις Α' και Δ' Μοίρες, ενώ η Β' Μοίρα είχε διαλυθεί.⁴⁸

Επιχειρησιακό περιβάλλον και τακτικές⁴⁹

Οι αεροπορικές αποστολές είχαν υψηλό βαθμό δυσκολίας καθώς εκτελούνταν σε μεγάλο βάθος, μέσα σε άγνωστη και αχαρτογράφητη περιοχή, μακριά από οργανωμένα αεροδρόμια, με συνέπεια αρκετά περιστατικά απώλειας προσανατολισμού. Οι αεροπόροι πετούσαν εκτεθειμένοι στα στοιχεία της φύσης, ενώ οι κινητήρες της εποχής ήταν αναξίοπιστοι. Τα ελαφρά, αργοκίνητα και αθωράκιστα αεροσκάφη της εποχής δέχονταν καταιγισμό πυρών ελαφρών όπλων, με αποτέλεσμα αρκετές απώλειες λόγω βλάβης κινητήρα ή και απ' ευθείας πλήγματα στο πλήρωμα.

Οι βασικότερες τακτικές περιλάμβαναν πτήση σε μεσαίο ύψος, ενώ προκειμένου να επιτευχθεί η αναγνώριση και να αυξηθεί η ακρίβεια των βολών, συχνά τα πληρώματα κατέβαιναν στο ύψος των δέντρων. Όταν απαιτείτο κάποιο ισχυρό χτύπημα τα διαθέσιμα αεροσκάφη πετούσαν σε σχηματισμό σχήματος ρόμβου, σαρώνοντας την επιθυμητή περιοχή με μικρές βόμβες και χειροβομβίδες από μικρό αλλά και το μεσαίο σχετικά ύψος των 1.000 μέτρων. Μία ακόμα μέθοδος προσβολής ήταν ο πολυβολισμός των στόχων, που γινόταν από πολύ χαμηλό ύψος. Αν και τα αποτελέσματα που προκαλούσαν τα ελαφρά αυτά όπλα ήταν περιορισμένης έκτασης, η ψυχολογική επίδραση για το ηθικό και τη συνοχή του αντιπάλου ήταν έντονη.

Λόγω της έλλειψης ασύρματης επικοινωνίας χρησιμοποιήθηκαν διάφορες μέθοδοι συνεννόησης με τα τμήματα του Στρατού. Τα τελευταία με την εμφάνιση αεροπλάνων έπρεπε να αναπτύσσουν ειδικά πλαίσια αναγνώρισης, προκειμένου να μη προσβληθούν από τα αεροσκάφη. Όταν τα πληρώματα ολοκλήρωναν την αναγνώριση ο παρατηρητής ετοίμαζε σχεδιάγραμμα του εδάφους το σφράγιζε σε ειδικό φάκελο, και τον έριχναν άμεσα στα επίγεια στρατεύματα, κερδίζοντας πολύτιμο χρόνο για την αξιοποίηση της πληροφορίας. Επιπλέον οι εναέριες παρατηρήσεις βοηθούσαν στην απάλειψη λαθών στους χάρτες.

Στα μειονεκτήματα των ελληνικών αεροπορικών δυνάμεων συγκαταλέγεται η απουσία γενικευμένης χρήσης φωτομηχανών, οι φωτογραφίες των οποίων θα μπορούσαν να δώσουν ακριβή εικόνα της κατάστασης στο έδαφος, πέρα από την υποκειμενική γνώμη της παρατήρησης του πληρώματος. Επίσης

47. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 231-236.

48. Ιστορία της ΠΑ, Τόμος Β', σελ. 242-246.

49. Χαρούσης, σελ. 54-55.

η έλλειψη κανονισμού βολής για συντονισμό και κατεύθυνση των πυρών από τον αέρα μείωνε τις δυνατότητες πλήρους αξιοποίησης.

Σημαντικό πρόβλημα αποτέλεσε η έλλειψη διακλαδικής αντίληψης και εμπιστοσύνης στις αναφορές των αεροπόρων από υψηλόβαθμα στελέχη του Επιτελείου της Στρατιάς, με αποτέλεσμα πολλές κρίσιμες πληροφορίες να μείνουν ανεκμετάλλετες. Για τον ίδιο λόγο δεν υπήρχε συντονισμός της δράσης ΣΑ και ΝΑ.⁵⁰

Απολογισμός

Η μικρασιατική εκστρατεία συνοδεύτηκε από εντατική χρήση του αεροπορικού όπλου. Τα πληρώματα των ΣΑ και ΝΑ εξασφάλισαν την τακτική εικόνα του πεδίου της μάχης, πετώντας με εφευρετικότητα και αυταπάρνηση. Παράλληλα κατάφεραν σημαντικές καταστροφές, τόσο σε τακτικούς στόχους, όσο και στο ηθικό των Τούρκων στρατιωτών. Οι αεροπόροι εκτέλεσαν ψύχραιμα και αποφασιστικά το καθήκον τους, ακόμα και όταν όλο το στράτευμα υποχωρούσε άτακτα, μάλιστα διέσωσαν με τις αναφορές τους χιλιάδες στρατιώτες από βέβαιο θάνατο (εικόνα 10).

Εικόνα 10: Αναγνωριστικό-βομβαρδιστικό De Havilland D.H.9 της ΝΑ

Οι έννοιες του δόγματος αεροπορικών επιχειρήσεων και της αξιοποίησης των αεροπορικών δυνάμεων μέσα από την έννοια της διακλαδικής συνεργασίας ήταν άγνωστες κατά την έναρξη της εκστρατείας. Στην ουσία το αεροπορικό όπλο, το οποίο διακρίνεται για την ευκαμψία του, προσαρμόστηκε στις ανάγκες, αναπτύσσοντας στην πράξη τακτικές και μεθόδους επιχειρησιακής χρησιμοποίησης, χωρίς να υπάρχει ανάλογη αντίληψη στο επιχειρησια-

50. Καρταλαμάκης, Ελληνικά φτερά 1912-1932, σελ. 177-178.

κό επίπεδο της εποχής. Η συνεργασία με τις δυνάμεις εδάφους, η χρήση ασυρμάτων, οι βομβαρδισμοί από μεγάλους για την εποχή σχηματισμούς, η οργάνωση προκεχωρημένων αεροδρομίων, η ανεξαρτησία και αυτάρκεια σε μέσα των Μοιρών αεροσκαφών, η συνεργασία μεταξύ διαφορετικών αεροπορικών υπηρεσιών (ΣΑ και ΝΑ) ήταν μερικές μόνο από τις νέες πρακτικές που δοκιμάστηκαν και εξελίχτηκαν στην πράξη, αυξάνοντας σταδιακά την αποτελεσματικότητα των αεροπορικών επιχειρήσεων και τη συνεισφορά τους στη συνολική προσπάθεια.

Η αντίπαλη αεροπορία, παρά την ποιοτική και ποσοτική της ανωτερότητα σε μέσα στο τέλος του πολέμου, δεν τόλμησε να αντιπαρατεθεί με τα έμπειρα ελληνικά πληρώματα, υποχωρώντας σε πολλά περιστατικά. Αυτό το ιστορικό δίδαγμα, που αναδείχτηκε στην αφιλόξενη Μ. Ασία και έχει επαναληφθεί και σε μεταγενέστερες εποχές, παραμένει υπολογίσιμο και στην εποχή μας.

Βιβλιογραφία

ΔΙΣ/ΓΕΣ. Επίτομη ιστορία της εκστρατείας στη Μικρά Ασία 1919-1922. Αθήνα: Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού, 2001.

Ιστορία της Ελληνικής Πολεμικής Αεροπορίας, Τόμος Β'. Αθήνα: Έκδοση ΓΕΑ/ΥΠΙΣΤΠΑ, 1983.

Ιωάννης Παλούμπης. Απ' τα πελάγη στους αιθέρες. Το χρονικό της Ναυτικής Αεροπορίας 1913-1941. Πειραιάς: Έκδοση Ναυτικού Μουσείου Ελλάδας, 2009.

Καρταλαμάκης Ηλίας. Ελληνικά φτερά 1912-1932. Αθήνα: Αυτοέκδοση, 1983.

Χαρούσης Χαρίτων. Η δράση της Ελληνικής Αεροπορίας στη Μικρασιατική Εκστρατεία. Περιοδικό Μάχες&Στρατιώτες, Τεύχος 8. Αθήνα: Εκδόσεις Δυρός, 2012.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Σμχος (Ι) Χαρίτων Χαρούσης υπηρετεί ως Εκπαιδευτής στην ΑΔΙΣΠΟ/Έδρα Αμυντικού Διακλαδικού Προσανατολισμού. Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1968, εισήλθε στη Σχολή Ικάρων το 1987, και αποφοίτησε το 1991. Έχει πετάξει κυρίως με μαχητικά αεροσκάφη RF-4E Phantom II και πυροσβεστικά αεροσκάφη CL-415, με συνολική πτητική εμπειρία 3.300 ώρες πτήσης.

Έχει υπηρετήσει σε επιτελικές θέσεις στο ΕΚΑΕ, το ΓΕΑ και το ΓΕΕΦ στην Κύπρο. Διετέλεσε Διοικητής του Σμήνους Μετεκπαίδευσης πυροσβεστικών αεροσκαφών CL-415, του Αεροπορικού Αποσπάσματος Χρυσούπολης, και Διευθυντής Επιχειρήσεων-Εκπαίδευσης της 113 Πτέρυγας Μάχης.

Από το 1988 ασχολείται με τη μελέτη και συγγραφή θεμάτων αεροπορικής και στρατιωτικής ιστορίας, και έχει συγγράψει 4 μονογραφίες και περισσότερα από 78 άρθρα με ανάλογο περιεχόμενο.

"Πτυχές και γεγονότα της Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας μέσα από το αρχείο του στρατηγού Σπ. Σπυρομήλιου και τη βιογραφία του στρατηγού Ν. Πλαστήρα (μέρος Α' και Β')"

της Άννας Κωνσταντινίδου, Ιστορικού-Διεθνολόγου, Διδάκτωρ Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης της Νομικής Σχολής ΑΠΘ

(Συνέχεια από το Α' Μέρος)

Β' ΜΕΡΟΣ

Τα ιστορικά γεγονότα από το 1922 μέχρι το 1950 μέσα από τις ενθυμήσεις του Νικολάου Πλαστήρα:

Το διπλωματικό περιβάλλον που είχε διαμορφωθεί για τα συμφέροντα της Ελλάδας είχε ήδη διαφανεί με τις αποφάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων σχετικά με την οριοθέτηση των ελληνοαλβανικών συνόρων. Μπορεί τα ισχυρά κράτη εκείνης της εποχής να έβρισκαν ισχυρό άλλοθι στη γερμανόφιλη πολιτική του Κωνσταντίνου Α', όμως, τα πραγματικά αίτια των συγκεκριμένων ενεργειών τους ήταν τελείως διαφορετικά, έχοντας ως κύριο έρεισμα λάθη της δικής τους διπλωματίας (δηλ. των Αγγλογάλλων) που συμπαρέσυραν και τους συμμάχους τους, εκείνη τη χρονική περίοδο. Οι Γαλλοβρετανοί, έχοντας αναπτύξει μία άσπονδη συμμαχική φιλία με το ιταλικό κράτος, θεώρησαν ότι ο εμφύλιος αναβρασμός, που επικρατούσε στο οθωμανικό κράτος την πρώτη δεκαετία του 20ου αι. μεταξύ Νεοτούρκων και Σουλτάνου, εξυπηρετούσε στο έπακρο τα συμφέροντά τους. Με άλλα λόγια, η ταχύτερη αποδόμηση της Αυτοκρατορίας, πίστεψαν ότι θα βοηθούσε στην απρόσκοπτη κατίσχυσή τους στα εδάφη της Μικράς Ασίας και της Ανατολίας χωρίς να αναμειχθούν ενεργά. Δεν αξιολόγησαν, ωστόσο, καλά τις καταστάσεις, καθώς ως φάνηκε, η θέση τους αυτή ήταν προϊόν της λανθασμένης πεποίθησης τους πως ο Κεμάλ θα είχε τα ίδια διπλωματικά και πολιτικά γνωρίσματα με τους Σουλτάνους ως προς τη διακυβέρνηση του νέου κράτους. Αυτό, τουλάχιστον, αφήνει να διαφανεί έγγραφο στο αρχείο του Στρατηγού Σπυρομήλιου, με το οποίο οι Μεγάλες Δυνάμεις προέτρεψαν τη βενιζελική κυβέρνηση να συναινέσει στη χάραξη των ελληνοαλβανικών συνόρων στο σύνορο που πρότεινε η ιταλική διπλωματία, με αντάλλαγμα τις περιοχές της Μικράς Ασίας και των βορείων νησιών του Αιγαίου, σίγουρες ότι θα εξακολουθούσαν αυτές να είναι κυρίαρχες και στο νέο τουρκικό κατεστημένο.¹ Αν και υπάρχουν πολλές αιτιάσεις με τον τρόπο που Βενιζέλος αντιμετώπισε τις ελληνικές εδαφικές διεκδικήσεις στην Αλβανία, ωστόσο, η πολιτική των ισχυρών δυνάμεων, συνακόλουθα με τις διαβεβαιώσεις που λάμβανε από αυτές αφενός με τις διεκδικήσεις του στην ανατολική πλευρά του αιγαίου χώρου αφετέρου για την προστασία των ελληνικών πληθυσμών από τα συμμαχικά στρατεύματα που είχαν στρατοπεδεύσει στο αλβανικό έδαφος, δεν του άφηναν περιθώρια εναλλακτικών αποφάσεων και χειρισμών.

1. Αρχείο Ιστορικών Εγγράφων ΙΕΕΕ, Αρχείο Σπυρομήλιου, φάκελος 7, έγγραφο 89 (Σημ. Το επίθετο Σπυρομήλιος, στο κείμενο άλλοτε είναι γραμμένο με -ι- κι άλλοτε με -η-. Ο ίδιος ο Στρατηγός το αναγράφει με -η-, ωστόσο, το αρχείο που τηρείται στην Ιστορική Εθνολογική Εταιρεία το αναφέρει με -ι-.)

Οι λανθασμένοι χειρισμοί των Αγγλογάλλων για πολλά θέματα της διεθνούς διπλωματίας προήλθαν από έναν άκρατο αποικιοκρατισμό, επιδιώκοντας να έχουν δυναμική παρουσία στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο. Αυτό ήταν γνωστό στο διεθνές περιβάλλον και η στάση τους αυτή έγινε πιο αντιληπτή από ποτέ, μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όταν αυτοί και ο Στάλιν χώριζαν τον Κόσμο σε σφαίρες επιρροής. Η Ιστορία έχει αποδείξει και το αναδεικνύει όσο ποτέ άλλοτε τη σημερινή εποχή με τις παγκόσμιες διπλωματικές και πολιτικές εναλλαγές, εξαιτίας των ενεργειακών, ότι τα ισχυρά κράτη έχουν ως διεκδικήσεις τα ίδια γεωγραφικά περιβάλλοντα με αυτά που επιδίωκαν να έχουν στη σφαίρα επιρροής τους τόσο στις αρχές του 20ου αι. όσο και μετά το 1945. Η Ρωσία, ανέκαθεν, είχε στραμμένο το βλέμμα της στα Βαλκάνια και τα Δυτικά Κράτη αξίωναν ηγετική θέση στη Μέση Ανατολή και τη Βόρειο Αφρική.

Φαίνεται από τον τρόπο που σήμερα η Γαλλία χειρίζεται το συριακό ζήτημα² και από τα μέσα που χρησιμοποιεί το ρωσικό κράτος, προσπαθώντας να ασκήσει πίεση στα Βαλκάνια, έχοντας συνταυτίσει -όχι λίγες φορές- τη διπλωματία της με αυτήν της Βουλγαρίας όσον αφορά τον επανακαθορισμό εθνικών ζητημάτων των χωρών της περιοχής. Φάνηκε και προγενέστερα χρονικά, κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου πώς διαμορφώθηκαν οι συμμαχίες και σε ποια γεωγραφικά περιβάλλοντα οι δύο ισχυροί πόλοι διεκδικούσαν επιρροή. Είναι λάθος να πιστεύουμε, ότι ο Ψυχρός Πόλεμος είχε πολιτικά κίνητρα. Ο Ψυχρός Πόλεμος δημιουργήθηκε στη βάση της Οικονομίας. Αυτό συνάγεται και γίνεται αντιληπτό από δύο γεγονότα: α. η ακραία πόλωση επήλθε με τις πρώτες εθνικοποιήσεις στη Μέση Ανατολή που είχε ως αποτέλεσμα την κατάργηση του πετρελαϊκού μονοπωλίου από τις λεγόμενες « Εφτά Αδερφές» και β. φάνηκε από τον τρόπο που το σοβιετικό κράτος σύνηπτε μυστικές εμπορικές συμφωνίες με δυτικές πετρελαϊκές εταιρείες (!) για τη διάθεση και διύλιση του ρωσικού πετρελαίου στη Δύση κατά τη διάρκεια του εμπόργκο του ΟΠΕΚ στους δύο αραβοϊσραηλινούς πολέμους. Δυστυχώς, η Ελλάδα δεν μπόρεσε να σταθεί στο «ύψος των διπλωματικών περιστάσεων», επειδή δεν ήταν διατεθειμένη να βάλει σε τάξη τα εσωτερικά ζητήματά της με προεξάρχον, το πολιτειακό. Όταν δύο φορές της δόθηκε η ευκαιρία (μετά το 1923 και το 1945) για τη σύμπραξη των κυρίαρχων ιδεολογικών πόλων της κάθε δεκαετίας με σκοπό την απομάκρυνση του βασιλιά, πολιτικοί άνδρες, ανεξαρτήτως κομματικής ιδεολογίας, άφησαν να χαθεί αυτή η ευκαιρία με συνέπεια να ακολουθήσουν τα δεινά που οδήγησαν στον Εμφύλιο. Η βιογραφία του Νικολάου Πλαστήρα είναι πολύ διαφωτιστική για την περίοδο 1922-1950.

B1. Το διπλωματικό περιβάλλον 1900-1930. Οι άγνωστες διπλωματικές πτυχές ενός γνωστού πολέμου, του Μικρασιατικού:

Από το αρχείο του Σπυρομήλιου (το οποίο παρουσιάστηκε στο Α' Μέρος της παρούσας μελέτης) κατέστη φανερό, ότι οι σχέσεις ανάμεσα στη βενιζελική κυβέρνηση και τους Έλληνες της Αλβανίας είχαν «μπει στον πάγο», επιτείνοντας την πόλωση που υπήρχε στο ελληνικό κατεστημένο από τον υπάρχοντα πολιτικό διχασμό (βενιζελικοί και φιλοβασιλικοί). Για να αξιολογηθούν αντικειμενικά οι πράξεις των πολιτικών ανδρών που οδήγησαν σε συγκεκριμένες αποφάσεις, επιβάλλεται να σκιαγραφηθεί η διπλωματική περιρρέουσα ατμόσφαιρα εκείνης της εποχής. Κανένας μελετητής της Νεότερης Ελλη-

νικής Ιστορίας δεν μπορεί να αμφισβητήσει το γεγονός, ότι ο Βενιζέλος είχε στραμμένο το πολιτικό βλέμμα του στη διεύρυνση των ελληνικών συνόρων προς την Ανατολή, με την ενσωμάτωση -αρχικά- των νησιών του βορειοανατολικού Αιγαίου και σε δεύτερο χρόνο των περιοχών της Μικράς Ασίας και του Πόντου, όπου διαβίωνε μακραίωνα το πολυπληθέστερο τμήμα του Ελληνισμού. Σίγουρα, η εν μέρει πολιτική μεταστροφή ως προς τις διεκδικήσεις του κρητικού πρωθυπουργού σε σχέση με τους προκατόχους του, που κατάγονταν είτε από τα Ιόνια νησιά είτε από τη Νότιο Ελλάδα, σε καμία περίπτωση δεν αναιρεί το γεγονός, ότι ο Βενιζέλος είχε, επίσης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους ελληνικούς πληθυσμούς που συνέχιζαν να διαμένουν στο γεωγραφικό τμήμα που το 1913 αποδόθηκε στο νεότευκτο αλβανικό κράτος.³

Ο ίδιος, ο Στρατηγός, Στυλιανός Γονατάς αναφέρει στα απομνημονεύματά του την προσπάθεια του ελληνικού στρατεύματος να συντονίσει τις ενέργειές του τόσο στο μακεδονικό όσο και στο ηπειρωτικό μέτωπο, καθώς, ακόμα και οι σύμμαχοι Σέρβοι εφάρμοζαν μία καθαρά παρελκυστική πολιτική απέναντι στους Έλληνες.⁴ Οι προθέσεις του σερβικού στρατού φάνηκαν από τον τρόπο που κινήθηκαν αφενός σε σχέση με τη Θεσσαλονίκη αφετέρου με την Αλβανία. Δε δίστασαν, δηλαδή από την μια πλευρά, να εκφράσουν με την στάση τους μία υποβόσκουσα ουδετεροφιλία με τους Βουλγάρους, των οποίων το κράτος επιθυμούσε διακαώς να προσαρτήσει τη μακεδονική πόλη στο έδαφός του. Ενώ από την άλλη, οι Σέρβοι, έχοντας ακόμα «ανοιχτά τα χαρτιά» τους με τους Αυστριακούς ως προς την οριοθέτηση των συνόρων, ταυτόχρονα δε, με στραμμένο το βλέμμα τους στο νεότευκτο βαλκανικό κράτος, σύνηψαν με την Αυστρία συμφωνία για κοινό μέτωπο απέναντι στις ιταλικές διεκδικήσεις. Σημείο ενδιαφέροντος και των τριών χωρών, τα Δυτικά Βαλκάνια και η Αδριατική.⁵

Με το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων και την τελική οριοθέτηση των συνόρων για την πλειονότητα των κρατών της βαλκανικής, η σχεδόν ταυτόχρονη χρονικά έναρξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου δυσχέρανε περισσότερο τα εσωτερικά πράγματα της Ελλάδας. Ο Βενιζέλος έβλεπε, ότι η Βουλγαρία συνέχιζε να διεκδικεί με αμείωτο ενδιαφέρον -παρά τον τελικό καθορισμό της συνοριακής γραμμής- μεγάλο τμήμα της βόρειας ελληνικής επικράτειας, ενώ παράλληλα, οι Νεότουρκοι έβγαιναν με δυναμικό τρόπο στη διπλωματική σκηνή. Ο Έλληνας πολιτικός άνδρας πίστευε, ότι θα μπορούσε να αντιμετωπίσει το βουλγαρικό κίνδυνο μόνο στη βάση της συμμαχικής συμπόρευσής του με την Αντάντ. Και πρέπει να σημειώσουμε αυτό. Η βενιζελική κυβέρνηση δεν

3. Τα συνεχή διαβήματα της ελληνικής μειονότητας που διέμενε στην Αλβανία προς τον ελληνικό Θρόνο για εγκατάλειψη από τη βενιζελική κυβέρνηση, όχι μόνο βάθαιναν τον διχασμό στο ελληνικό εσωτερικό κατεστημένο, αλλά η βασιλική πλευρά, χωρίς να είναι διατεθειμένη να διαπραγματευτεί διπλωματικά με τις ξένες Κυβερνήσεις επί του συγκεκριμένου θέματος, εξαιτίας του φιλογερμανικού προσανατολισμού της, χρησιμοποίησε τεχνηέντως αυτό το εθνικό ζήτημα με σκοπό να «χτυπήσει» τη βενιζελική παράταξη, την περίοδο της ακραίας πόλωσης (1914-1916). Το αρχείο του Στρατηγού Σπυρομήλιου είναι ιδιαίτερα διαφωτιστικό, καθώς φυλάσσεται η σχετική αλληλογραφία. Κι ενώ μέχρι το 1916 σε επιστολές φαίνεται, ότι η βασιλική πλευρά με εύσχημο τρόπο προσπαθεί να ξεσηκώσει τους ελληνικούς πληθυσμούς, μετά το 1916 απόφευγε να απαντήσει στα διαβήματα των Ελλήνων της Αλβανίας. Βλ σχετικά στο Αρχείο Ιστορικών Εγγράφων ΙΕΕΕ, Αρχείο Σπυρομήλιου, φάκελος 7 και στο φάκελο υπομνήματα- άρθρα 1911-1919.

4. Στ. Γονατάς, *Απομνημονεύματα Στυλιανού Επ. Γονατά εκ του στρατιωτικού και πολιτικού δημόσιου βίου του από το 1897 μέχρι του 1957*, Αθήναι 1958, σσ. 37-40

5. Στ. Γονατάς, ό.π., σσ. 41-46

είχε να αντιμετωπίσει μόνο την αντιπαράθεσή της με τον Έλληνα μονάρχη, η οποία αφορούσε τα ζητήματα της εξωτερικής πολιτικής της χώρας, αλλά τα εσωτερικά ζητήματα κρίνονταν ιδιάζουσας σημασίας και ήταν αυτά που επέσπευδαν την εξεύρεση μίας λύσης. Με τη συμπαράσταση του Νικολάου Πλαστήρα και άλλων Ελλήνων αξιωματικών,⁶ ο Βενιζέλος μετέφερε την «επαναστατική κυβέρνηση» του στη Θεσσαλονίκη, επειδή αφενός ήθελε να βρίσκεται στα σύνορα του ελληνικού κράτους, όπου διεξάγονταν οι πολεμικές συγκρούσεις, αφετέρου δε (και δεν είναι παράταιρο να καταγραφηθεί) και για τον παρακάτω λόγο.

Η Θεσσαλονίκη μέχρι το 1913 αποτελούσε ένα από τα μεγαλύτερα εμπορικά σταυροδρόμια του οθωμανικού κράτους και -ίσως- η ακμαιότερη πληθυσμιακά εβραιούπολη των Βαλκανίων. Η αναλογία του χριστιανικού πληθυσμού σε σχέση με τον εβραϊκό ήταν ένα προς δύο άτομα. Ο αριθμός των Εβραίων που διέμεναν στην πόλη και ο ρόλος που διαδραμάτιζαν στο οθωμανικό κράτος προσέδιδαν στη Θεσσαλονίκη τα χαρακτηριστικά μίας πολυεθνοτικής- πολυπολιτισμικής πόλης.⁷ Οι Εβραίοι, απολαμβάνοντας στην Οθωμανική Αυτοκρατορία ιδιαίτερα οικονομικά και κοινωνικά προνόμια που απέρρεαν από το Κοράνι, ήταν διστακτικοί απέναντι στις αλλαγές που έφεραν οι Πόλεμοι στο βαλκανικό χώρο με την οριοθέτηση των συνόρων κι ως εκ τούτου τη μεταβολή της τότε υπάρχουσας καθεστηκυίας τάξης. Όταν το 1913, οριοθετήθηκαν και τα τελευταία βαλκανικά σύνορα, ο εβραϊκός πληθυσμός της Θεσσαλονίκης εξέφραζε τον έντονο προβληματισμό του για τη μετέπειτα εμπορική και οικονομική πορεία της πόλης, ως διοικητικό τμήμα μίας χώρας που μόλις τότε άρχιζε να βρίσκει τα «πατήματά» της στο διεθνές περιβάλλον. Ο Βενιζέλος, προκειμένου να κάμψει τους ενδοιασμούς ενός ισχυρού πληθυσμιακού τμήματος του ελληνικού κρατικού ιστού που δραστηριοποιούνταν επιχειρηματικά σε ένα περιβάλλον με τα χαρακτηριστικά που είχε ο βαλκανι-

6. Ο Νικόλαος Πλαστήρας περιέγραψε ιδιαίτερα γλαφυρά τη συνάντηση που είχε με τον Ελευθέριο Βενιζέλο στο σπίτι του δεύτερου στην Αθήνα, όταν μετά από υπηρεσιακή άδειά του πήγε να τον δει και να του καταστήσει σαφές την πρόθεσή του μαζί με συναδέλφους του να συνδράμουν στην προσπάθεια του Έλληνα πολιτικού να ταχθεί η Ελλάδα στο «στρατόπεδο» της Αντάντ. Όπως λέει και ο ίδιος ο στρατιωτικός η απόφασή του αυτή ήταν προϊόν αντίδρασης απέναντι στο Βασίλειο, ο οποίος δεν φαινόταν διατεθειμένος όχι μόνο να αναδιарθρώσει θεσμικά το στράτευμα και να παρέχει στρατιωτικό εξοπλισμό σε αυτό, αλλά και να αναδομήσει εσωτερικά την ελληνική κοινωνία, που βίωνε ανθρωπιστική κρίση ήδη από τις προσφυγικές μετακινήσεις του 1909-1913. Βλ. σχετ. στο Ι.Α. Πεπονή, *Νικόλαος Πλαστήρας στα γεγονότα 1909-1945*, β' έκδοση, χχ.

7. Στη Θεσσαλονίκη κατοικούσαν Έλληνες χριστιανοί, Εβραίοι, μουσουλμάνοι και μία μικρή μερίδα χριστιανών που αυτοπροσδιορίζονταν εθνικά στη βάση της γλώσσας που μιλούσαν. Στα Χρονικά Ευρωπαίων περιηγητών αναφέρεται, ότι το βιλαέτι τόσο του Μοναστηρίου όσο και της Θεσσαλονίκης κατοικούνταν μέχρι περίπου το 1913 από ελληνόφωνους ελληνικής συνείδησης πληθυσμούς, από βλαχόφωνους ελληνικής συνείδησης πληθυσμούς, από αρβανιτόφωνους ελληνικής συνείδησης πληθυσμούς, από Εβραίους, από μουσουλμάνους μπεκτασήδες και από αλβανόφωνους που μετά το 1878 (επανάσταση στην Πριζρένη) αυτοπροσδιορίζονταν ως Αλβανοί. Οι σλαβόφωνοι πληθυσμοί (κυρίως σερβικής καταγωγής) άρχισαν να κατεβαίνουν προς το βιλαέτι του Μοναστηρίου, μετά τους πρώτους ξεσηκωμούς των αλβανόφωνων ομάδων στην περιοχή του Μαυροβουνίου και του Κοσόβου, τέλη 19ου αι.- αρχές 20ου αι.. Βλ. σχετ. στα Alphonse Muzet, *Le Monde balkanique* (χχ. πιθανότατα στα τέλη του 19ου αι.), σσ. 8-15, Pierre Batiffol, *Les Manuscrits Grecs de Berat d'Albanie et le codex Parpureau*, 1896 (θεολογικό βιβλίο, το οποίο αναφέρει πώς ιδρύθηκε η Ελληνορθόδοξη Μητρόπολη Βερατίου (σημερινό Μπεράτι Αλβανίας), η σχέση που έφερε με την Ελληνορθόδοξη Μητρόπολη Αχρίδας, κάνοντας εκτενή ανάλυση των πληθυσμιακών μεταβολών που συντελούνταν στη βαλκανική χερσόνησο). Τα ενδεικτικά αυτά βιβλία για την εθνική πληθυσμιακή κατανομή της βαλκανικής υπάρχουν στο: www.bnf.fr (Εθνική Βιβλιοθήκη Γαλλίας).

κός χώρος πριν το 1913, αποφάσισε αφενός να μεταφέρει την κυβέρνησή του στη Θεσσαλονίκη αφετέρου ήταν ένα στιβαρό επιστέγασμα απέναντι στο Βασιλιά,⁸ ώστε να συμπράξει η Ελλάδα με τη Γαλλία και κατ' επέκταση με την Αντάντ. Η Γαλλία ήταν ένα από τα ευρωπαϊκά κράτη που στο εσωτερικό περιβάλλον της διέμεναν σε ίση αναλογία ο χριστιανικός με τον εβραϊκό πληθυσμό. Η υποστήριξη των Ελλήνων Εβραίων στη βενιζελική παράταξη «άνοιγε το δρόμο» στον Έλληνα πολιτικό άνδρα να προσχωρήσει απρόσκοπτα στη συμμετοχή της χώρας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Άλλωστε, η περιοχή της Θεσσαλονίκης το 1916 είχε κατακλυστεί από τα γαλλικά στρατεύματα που είχαν στρατοπεδεύσει στην περιοχή του Καραμπουρνού (Μίκρα, Αρετσού, Καλαμαριά).⁹

Η Ελλάδα προσχώρησε στο νικηφόρο στρατόπεδο, καθώς ο Βενιζέλος κατόρθωσε να επιτύχει την υποστήριξη ενός μεγάλου μέρους του ελληνικού στρατεύματος, το οποίο ήδη από την Επανάσταση στο Γουδί το 1909 εξέφραζε τις αντιρρήσεις του απέναντι στο βασιλιά και τους διαδόχους του για τον τρόπο επάνδρωσης του στρατεύματος και την ενεργή συμμετοχή των διαδόχων του στέμματος ως επικεφαλής στις διάφορες πολεμικές επιχειρήσεις χωρίς να έχουν γνώση των στρατιωτικών ζητημάτων. Συγχρόνως δε, οι Έλληνες στρατιωτικοί είχαν εκδηλώσει με διαβήματα απέναντι στο Θρόνο τη δυσανεξία τους για την περιορισμένη παροχή κονδυλίων για την αγορά πολεμικού εξοπλισμού, την παροχή των οποίων αναγκάζονταν να εξασφαλίζουν οι Έλληνες ευεργέτες της Διασποράς,¹⁰ ενώ γινόταν διασπάθιση των κρατικών επιχορηγήσεων που αφορούσαν τον Στρατό σε άλλες δραστηριότητες και τομείς που αφορούσαν τη δημόσια ζωή.¹¹

Μία πτυχή της Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας, στην οποία δεν έχει δοθεί η δέουσα προσοχή και σημασία από τους ιστορικούς, ωστόσο όμως, αποκαλύπτει ότι το παρασκήνιο για τις ελληνικές διεκδικήσεις είχε αλλάξει συλλήβδην μετά τη λήξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, είναι η εκστρατεία του ελληνικού στρατεύματος στην Ουκρανία το 1919. Το ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί είναι, αν ο Ελευθέριος Βενιζέλος έπραξε σωστά, όταν έλαβε την απόφαση να μετακινήσει στην Ουκρανία τμήμα του στρατού του μακεδονικού μετώπου, προκειμένου να συνδράμει στο επιχειρησιακό έργο των γαλλικών στρατευμάτων εναντίον των Μπολσεβίκων. Ο ίδιος ο Πλαστήρας ως διοικητής του 5/42 ευζωνικού της XIII Μεραρχίας ανέφερε στην αλληλογραφία που είχε με την Πηνελόπη Δέλτα τις δυσμενείς συνθήκες κάτω από τις οποίες μάχονταν εναντίον των Ρώσων και ποια αντιμετώπιση είχε ο ελληνικός στρατός από τα συμμαχικά στρατεύματα. Οι μαρτυρίες του Έλληνα στρατιωτικού είναι ένα πολύ διαφωτιστικό «βαρόμετρο» της σταδιακής μεταστροφής των Ευρωπαίων απέναντι στην Ελλάδα, παρόλο που η δεύτερη συνέχιζε να συνδράμει συμμαχικά. Οι Γάλλοι είχαν αφήσει εκτεθειμένους τους Έλληνες στρατιώτες στο

8. Η πλειονότητα των Εβραίων πρόσκεινταν ιδεολογικά στο βασιλιά μετά την υπαγωγή της Θεσσαλονίκης στον ελληνικό κρατικό ιστό.

9. Βλ. σχετ. στο Στυλιανός Επ. Γονατά, ό.π., σσ. 80-88, καθώς και στο Αλεξάνδρα Καραδήμου - Γερολύμπου, *Επανασχεδιασμός και ανοικοδόμηση της Θεσσαλονίκης μετά την πυρκαγιά του 1917 - ένα ορόσημο στην ιστορία της πόλης και την ανάπτυξη της ελληνικής πολεοδομίας*, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 1985

10. ενδεικτικό παράδειγμα το θωρηκτό Αβέρωφ

11. Εκτός από τη βιογραφία Πλαστήρα για την προσφορά του Ελληνικού Στρατού στο ελληνικό κατεστημένο την περίοδο 1909-1913 βλ. σχετ. στο Θάνος Βερέμης, *Ο στρατός στην Ελληνική Πολιτική - από την Ανεξαρτησία στη Δημοκρατία*, Αθήνα 2000, σσ.59-73

ουκρανικό έδαφος, αν και ο ελληνικός στρατός είχε μετακινηθεί εκεί με σκοπό να προασπίσει τα γαλλικά συμφέροντα:

«Λίγο πριν τη δύση του ηλίου, το σύνταγμα είχε συγκεντρωθεί, για να στρατοπεδεύσει κοντά στο σιδηροδρομικό σταθμό, ο οποίος δεν απείχε περισσότερο από 2-3 χλμ από τη γέφυρα του (ποταμού) Δνεϊστερου. Νομίσσαμε, ότι θα βρούμε τρόφιμα, αλλά δεν υπήρχε τίποτα. Το ψωμί που υπήρχε εκεί, το πήραν όλο τα γαλλικά στρατεύματα που είχαν προηγηθεί. Όλοι αισθανόμασταν φοβερή πείνα. Ο Μανέτας, ο Κονδύλης κι εγώ μείναμε στο δωμάτιο ενός σχολείου που έμενε η δασκάλα, η οποία αφού μας το παρέδωσε, πήγε στο χωριό. Από το παράθυρο διακρίναμε έναν εύζωνα, ο οποίος κρατούσε στα χέρια του ένα πακετάκι καπνό και διασκεδάζαμε με αυτόν, διότι προσπαθούσε να συνεννοηθεί με κάποιον Γάλλο στρατιώτη, για να ανταλλάξει τον καπνό του με μία κουραμάνα. Έκανε του κόσμου τις κινήσεις με τα χέρια, το κεφάλι και το στόμα, για να δώσει ο Γάλλος να καταλάβει τι ζητούσε. Επιτέλους τον κατάφερε και πήρε την κουραμάνα κι έτρεξε στην παρέα του, για να την μοιραστεί. Εννοείται, ότι εκείνη την στιγμή εμείς ζηλέψαμε την τύχη του εύζωνα. Μας είχε θερίσει η πείνα και δεν είχαμε να βάλουμε τίποτα στο στόμα.... Έσκυφα κάτω από το κρεβάτι και είδα μία χαρτοσακούλα. Την στιγμή που είχα χωθεί ολόκληρος κάτω από αυτό, χτύπησε η πόρτα και ο Μανέτας και ο Κονδύλης φώναξαν εμπρός. Εμφανίστηκε ένας Ταγματάρχης Ρουμάνος, διοικητής τού εκεί τομέα, για να μας επισκεφθεί. Μας χαιρέτησε με μία εξαιρετική ευγένεια και εγκαρδιότητα και μας προσκάλεσε, αν έχουμε την ευχαρίστηση να περάσουμε από το κατάλυμά του και να πάρουμε ένα ορεκτικό. Φυσικά, σπεύσαμε να τον ακολουθήσουμε χωρίς καμία αντίρρηση. Μάλιστα, από τη συγκίνηση, ο Κονδύλης, κατεβαίνοντας την σκάλα του σπιτιού μας, παραπάτησε και κόντεψε να τσακιστεί...Κι έτσι γελώντας, φθάσαμε στο κατάλυμα τού Ρουμάνου Ταγματάρχη. Σε λίγο, ένας στρατιώτης μάς φέρνει ένα πιάτο μικρά κομματάκια κουραμάνας με τυράκια, στο χρόνο που ο Ταγματάρχης στο άλλο δωμάτιο προσπαθούσε να ξεβουλώσει ένα μπουκάλι τσίπουρο. Μόλις έφυγε ο στρατιώτης, ριχτήκαμε και οι τρεις στο φαγητό, ποιος θα φάει περισσότερο. Όταν ήρθε ο Ταγματάρχης με το μπουκάλι στα χέρια, σχεδόν δεν υπήρχε τίποτα στο πιάτο. Όμως, από αυτό κατάλαβε, ότι μας θέριζε η πείνα και διέταξε τον στρατιώτη να ξαναφέρει ένα πιάτο με ψωμί και τυρί. Όταν ξεκινήσαμε, για να επιστρέψουμε στο σπίτι μας, ο αξιωματικός παρήγγειλε στον στρατιώτη να μας ακολουθήσει, κρατώντας δύο κουραμάνες. Αλλά, όταν βγήκαμε έξω από το κατάλυμα του Ταγματάρχη, μάλλον εμείς ακολουθήσαμε τον στρατιώτη που κρατούσε το φαγητό, που τον βάλαμε να προηγείται, προκειμένου να συνοδεύουμε τις κουραμάνες. Στο σπίτι που διαμέναμε, μας περίμεναν δύο Ταγματάρχες, στους οποίους δώσαμε το ένα ψωμί».¹²

....

«Οι ίδιοι, οι Ρώσοι αξιωματικοί, μας παρέδωσαν και πέντε τεθωρακισμένα αυτοκίνητα, τα οποία δεν δεχθήκαμε, για να αποφύγουμε προστριβές με τους Γάλλους. Με τον τρόπο αυτό εφοδίασα με άλογα, όχι μόνο τους αξιωματικούς που δικαιούνταν, αλλά οργάνωσα και έφιππο τμήμα ευζώνων με ογδόντα άλογα, για να μου είναι χρήσιμο στην περίπτωση νέων επιχειρήσεων.(ενν. Έπραξα τη συγκεκριμένη ενέργεια), γιατί αντιλήφθηκα, ότι στα πεδινά εκείνα εδάφη τα έφιππα τμήματα είναι πιο χρήσιμα. Αλλά, ο Γάλλος στρατηγός

12. Αρχείο Π.Σ. Δέλτα, Νικόλαος Πλαστήρας- Η εκστρατεία στην Ουκρανία 1919, Κίνηση της 6ης Μαρτίου 1933- Η αλληλογραφία, Αθήνα 1979, σ. 33

παρήγγειλε να παραδώσουμε τα άλογα στο γαλλικό στρατό. Κατηγορηματικά, όμως, του απάντησα μέσω του αξιωματικού που είχε στείλει, ότι για κανέναν λόγο δεν τα παραδίδω, καθώς δεν ανήκουν στο γαλλικό στρατό, αλλά προέρχονται από λάφυρα εχθρικά και από προσφορά των ιδιοκτητών τους, που ήταν οι Ρώσοι αξιωματικοί. Εξάλλου, το (ενν. ελληνικό) σύνταγμα στερούνταν αλόγων κι ως εκ τούτου είχε την ανάγκη να προμηθευτεί με νέα.

Στο συγκεκριμένο αξιωματικό μίλησα με ιδιαίτερη σκληρότητα για την αδικαιολόγητη και αγενή αυτή απαίτηση του Γάλλου στρατηγού, ο οποίος όφειλε να θεωρεί, τουλάχιστον, ισότιμο τον ελληνικό στρατό, ο οποίος είχε χύσει αρκετό αίμα, για να εξυπηρετηθεί η γαλλική πολιτική μέσω της εκστρατείας αυτής. Ο Γάλλος, όμως, στρατηγός θεωρούσε τον ελληνικό στρατό ως αποικιακό τμήμα της στρατιάς τους κι έκρινε σωστό, το ίδιο απόγευμα του συμβάντος, όταν οι ιπποκόμοι μετέφεραν συγκεντρωμένα τα άλογα για πότισμα, να στείλει ένα γαλλικό τμήμα, να αρπάξει με τη βία όλα τα άλογα του (ενν. ελληνικού) συντάγματος, ακόμα κι αυτά που είχαμε κερδίσει ως λάφυρα από τις μάχες. Όταν με πληροφόρησαν τι προηγήθηκε, έγινα έξω φρενών και διέταξα το σύνταγμα να πάρει τα όπλα. Την στιγμή εκείνη, έτυχε να περνά από μπροστά μας ένα έφιππο, γαλλικό τμήμα, γύρω στα ογδόντα άλογα, με επικεφαλής έναν υπολοχαγό. Διατάζω αμέσως να κατασχεθεί το τμήμα αυτό, κατεβάζοντας οι εύζωνες τους Γάλλους στρατιώτες από τα άλογα. Ο Γάλλος υπολοχαγός με έντονο ύφος άρχισε να διαμαρτύρεται κι εγώ με πιο έντονο τρόπο, του σύστησα να πάει, διαμηνύοντας στο Γάλλο στρατηγό, ότι ο ελληνικός στρατός δεν είναι αποικιακό τμήμα του γαλλικού στρατού, αλλά είναι στρατός συμμαχικού κράτους που ήρθε, για να πολεμήσει και μάλιστα, χωρίς ιδιαίτερο συμφέρον».¹³

Από την παραπάνω εξιστόρηση των δύο γεγονότων από έναν άνθρωπο που είχε ζήσει τη Διπλωματία της εποχής, όχι από κάποιο υπουργικό θώκο, αλλά στο πολεμικό μέτωπο, μπορούμε να διαγνώσουμε κάτω από ποιες συνθήκες ο Βενιζέλος αναγκάστηκε να διαμορφώσει την πολιτική γραμμή του και να πάρει συγκεκριμένες αποφάσεις, αφενός για τις σχέσεις του με τις συμμαχικές χώρες αφετέρου για τον Ελληνισμό. Ο Έλληνας πρωθυπουργός μετά το 1918 είναι σίγουρο, ότι είχε διαγνώσει τη μεταστροφή του ευρωπαϊκού διπλωματικού κλίματος απέναντι στα συμφέροντα της Ελλάδας. Αν και φιλέλληνες πολιτικοί άνδρες του εφιστούσαν την προσοχή σχετικά με τις διπλωματικές εξελίξεις, παρόλα αυτά ο Βενιζέλος μέχρι την ύστατη στιγμή, προσπαθούσε να επιδείξει τον φιλοευρωπαϊσμό του στις Μεγάλες Δυνάμεις. Μέσα στο πλαίσιο αυτό εδράζεται η απόφαση αποστολής των ελληνικών στρατευμάτων στην Ουκρανία το 1919. Ο Έλληνας πρωθυπουργός λάμβανε αναφορές από το ελληνικό ΓΕΣ για τον τρόπο αντιμετώπισης του ελληνικού στρατεύματος από το γαλλικό στρατό κι ως εκ τούτου οσμίστηκε τη μεταστροφή του διεθνούς πολιτικού κλίματος σε βάρος των ελληνικών συμφερόντων. Γιατί, το εθνικό στράτευμα για ένα κράτος δεν λογίζεται απλά ως ο θεματοφύλακας της εδαφικής ακεραιότητάς του, αλλά είναι η προμετωπίδα του ρόλου και της θέσης που καταλαμβάνει μία χώρα στο διεθνές περιβάλλον. Ωστόσο, όμως, με την περιρρέουσα αυτή ατμόσφαιρα να συντείνει αρνητικά για τον Ελληνισμό, άραγε, ο Βενιζέλος μπορούσε να κάνει πίσω όσον αφορά τις μέχρι τώρα διεκδικήσεις του για το μικρασιατικό;

Μπορούμε, πλέον, με αρκετά μεγάλη βεβαιότητα να ισχυριστούμε, ότι ο χώρος της Μικράς Ασίας για τον Έλληνα πολιτικό άνδρα αποτελούσε πεδίο

13. Αρχείο Π.Σ.Δέλτα, ό.π., σ. 49

διεκδίκησης μέχρι το 1919. Από εκεί και πέρα, έτσι όπως άρχισε να σκιαγραφείται το διπλωματικό προσκήνιο, με τις πρώτες οικονομικές συμφωνίες ανάμεσα στα δυτικά κράτη και τους Νεότουρκους, το όραμα της Μεγάλης Ιδέας για τον Ελευθέριο Βενιζέλο είναι βέβαιο, ότι μεταβλήθηκε σε αναγκαιότητα διασφάλισης, όχι μόνο των ήδη κεκτημένων πατρογονικών εδαφών της Μικράς Ασίας, αλλά κυρίως περισσότερο, στην προστασία των Ελλήνων που διαβιούσαν στο μικρασιατικό έδαφος. Ας μην λησμονείται, ότι τη χρονική περίοδο πριν την απόβαση των ελληνικών στρατευμάτων στη Σμύρνη, ο Έλληνας πολιτικός άνδρας συνέχιζε να έχει «ανοιχτό το θέμα» του θεσμικού καθεστώτος των Ελλήνων που έμεναν στο βόρειο τμήμα της μέχρι το 1913 ενιαίας γεωγραφικά Ηπείρου. Δεν είναι ανεδαφικό να ειπωθεί, ότι οι αιτιάσεις που δεχόταν από μερίδα του τύπου και Ελλήνων σχετικά με την εγκατάλειψη του ελληνικού αυτού πληθυσμού στα «χέρια» του αλβανικού κράτους, θα αποτελούσαν συντριβή της πολιτικής υστεροφημίας του, να τον ακολουθούν οι ίδιες φημολογίες και για το τμήμα του Ελληνισμού που διέμενε στην αντίπερα πλευρά του Αιγαίου.

Κι ενώ ιστορικά έχουν καταγραφεί τόσο τα λάθη όσο και οι παραλήψεις της ελληνικής πλευράς όσον αφορά τη Μικρασιατική Εκστρατεία, είναι επιβεβλημένο να παραθέσουμε τα γεγονότα που αποδεικνύουν έμπρακτα, ότι η τροπή που έλαβε ο μικρασιατικός πόλεμος για τα ελληνικά συμφέροντα ήταν αποτέλεσμα του διπλωματικού καιροσκοπισμού των Μεγάλων Δυνάμεων (κυρίως Γαλλίας και Μ. Βρετανίας), εξαιτίας του πολιτικού πανικού που βίωσαν εκείνο το χρονικό διάστημα στη μεσογειακή περιοχή. Οι Επαναστάσεις που λάμβαναν χώρα στις αποικίες και τα προτεκτοράτα τους ήταν το ισχυρό αντίβαρο, ώστε να αφήσουν εκτεθειμένο το ελληνικό κράτος απέναντι στους κεμαλιστές. Ήδη από τα τέλη του 19ου αι. το Κίνημα του Παναραβισμού με προπύργιο τη χώρα της Αιγύπτου και με διακύβευμα την εκδίωξη των αποικιοκρατών από τα εδάφη της Εγγύς και Μέσης Ανατολής επιδίωκε να συνενώσει όλους τους πληθυσμούς της περιοχής, ανεξαρτήτως θρησκευματος και καταγωγής.

Λίγο αργότερα χρονικά, η Ρωσική Επανάσταση και η ανάρρηση στο διπλωματικό προσκήνιο των Μπολσεβίκων αποτελούσε ένα «ράπισμα» στην αποικιοκρατική γαλλοβρετανική πολιτική, καθώς οι Ρώσοι Επαναστάτες, όπως και οι Παναραβιστές πρέσβευαν την αποαποικιοποίηση του ευρύτερου γεωγραφικού χώρου. Την ίδια χρονική περίοδο (αρχές 20ου αι.), οι Νεότουρκοι με αρχηγό τον Κεμάλ, εκμεταλλευόμενοι τον επαναστατικό αναβρασμό των πληθυσμών και με την επιδαψίλευση του πλασματικού επιχειρήματος, ότι ο Σουλτάνος παγίωνε τα δυτικά συμφέροντα στο οθωμανικό κράτος, κινήθηκαν εναντίον των μη μουσουλμανικών ομάδων του μικρασιατικού εδάφους, έχοντας ως απώτερο σκοπό τον εξοβελισμό των Ελλήνων, οι οποίοι ως σύμμαχοι της Ευρώπης θα διαμόρφωναν και το νέο status quo της περιοχής. Ωστόσο, η σύσφιγξη των διπλωματικών σχέσεων ανάμεσα στους ηγέτες του κράτους της Άγκυρας και το ιταλικό κράτος, στόχος των οποίων δύο πλευρών ήταν η περιθωριοποίηση και αποδυνάμωση των ελληνικών διεκδικήσεων από τα γεωγραφικά περιβάλλοντα που είχαν αυτές συμφέροντα (Πόντος, Μικρά Ασία, Δωδεκάνησα, Αλβανία, Αδριατική) ήταν σημάδι της υφέρπουσας μεταστροφής του διπλωματικού κλίματος όσον αφορά την ελληνική πολιτική γραμμή, αρχής γενομένης από τον τρόπο χάραξης των συνόρων το 1913 ανάμεσα στο ελληνικό και στο νεότευκτο, αλβανικό κράτος.

Στο σημείο αυτό, είναι αναγκαίο να σημειώσουμε αυτό. Στις 10 Ιουνίου 1920, μετά από σύσκεψη επιτελικών της Αγγλίας, Γαλλίας και Ιταλίας με την παρουσία Ελλήνων στρατηγών αποφασίστηκε με επίκεντρο την περιοχή του Αϊδινίου να γίνει επίθεση των ελληνικών στρατευμάτων εναντίον των κεμαλικών. Το παράδοξο και άξιο μνείας είναι, ότι στην ίδια σύσκεψη, οι εκπρόσωποι από την Ιταλία και τη Γαλλία πρότειναν στους Έλληνες συναδέλφους του να διαβιβάσουν στην ελληνική πολιτική ηγεσία και να την πείσουν να δεχτεί την πρόταση των πολιτικών συμβουλίων των κρατών τους για τροποποίηση των όρων της Συνθήκης Ειρήνης (1919), με σκοπό να εξευμενιστεί η τουρκική πλευρά. Κι όχι μόνο αυτό, αλλά κατ' ουσίαν με εκβιαστικό τρόπο, ρητά διακοίνωσαν, ότι στην περίπτωση κατά την οποία, η ελληνική κυβέρνηση δε συναινούσε με την εν λόγω πρόταση, οι στρατιωτικές επιχειρήσεις που θα ακολουθούσαν στο μικρασιατικό έδαφος, θα πραγματοποιούνταν χωρίς την ενίσχυση των συμμαχικών στρατευμάτων!¹⁴

Στο ίδιο πλαίσιο, λίγους μήνες αργότερα και πιο συγκεκριμένα στις 20 Νοεμβρίου 1920, οι Μεγάλες Δυνάμεις ενημέρωσαν με διπλωματικό έγγραφο την ελληνική κυβέρνηση, ότι έχουν πρόθεση να αναθεωρήσουν τη Συνθήκη των Σεβρών. Και τίθεται ένα κατ' ουσίαν ρητορικό ερώτημα. Πώς θα ανασκευαζόταν μία Συμφωνία, η οποία δεν είχε επικυρωθεί από τις περισσότερες συμμαχικές χώρες; Η διπολική και χαμαιλεοντική πολιτική των Άγγλων, Γάλλων και Ιταλών απέναντι τόσο στους Έλληνες όσο και στους κεμαλιστές φαίνεται καθαρά από τον τρόπο που κινούνταν τα συμμαχικά στρατεύματα, καθώς από τη μία πλευρά κατέστρωναν με τους Έλληνες στρατηγούς τον επιτελικό σχεδιασμό των στρατιωτικών επιχειρήσεων, ενώ ταυτόχρονα, τα διπλωματικά τμήματα των συγκεκριμένων κρατών έστελναν ρητές διακοινώσεις στην Ελλάδα για την αποχώρηση τού στρατού τους από το πολεμικό μέτωπο! Εκτός των παραπάνω, δεν είναι παράδοξο το γεγονός, ότι οι τρεις Δυνάμεις είχαν εκφράσει την πρόθεσή τους να αναθεωρήσουν τη Συνθήκη των Σεβρών, όταν -ουσιαστικά- οι όροι της συγκεκριμένης συμφωνίας τις καθιστούσαν κυρίαρχες στις περιοχές του Ιράκ, της Παλαιστίνης, της Υπεριορδανίας, της Συρίας και του Λιβάνου, γεωγραφικά τμήματα που πριν το 1918 ανήκαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία; Όπως φανερώνει ο Στρατηγός Γονατάς μέσα από τα απομνημονεύματά του, η επιδίωξη τού Κεμάλ ήταν ένας και μοναδικός: ο εξοβελισμός των Ελλήνων μέσα από το μικρασιατικό έδαφος και σε καμία περίπτωση η αναβίωση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας με την έκταση που αυτή κατείχε πριν τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.¹⁵ Αυτή η επιδίωξη του Νεότουρκου πολιτικού άνδρα συνέπεσε αφενός με τα συμφέροντα που είχαν την ίδια χρονική περίοδο τα δυτικά κράτη στον ευρύτερο χώρο αφετέρου με τις πιέσεις που δέχονταν, κυρίως, οι Γαλλοβρετανοί από τις επαναστατημένες αποικίες τους. Η αναθεώρηση ενός κενού -στην πραγματικότητα- διπλωματικού συμφωνητικού, όπως ήταν η εν λόγω συνθήκη, αφήνει να εννοηθεί, ότι τα ελληνικά συμφέροντα παραδόθηκαν «προς σφαγή» στο κεμαλικό κράτος, προκειμένου η δυτική συμμαχία να έχει τη σιωπηρή συγκατάθεση του Νεότουρκου πολιτικού για τη διεύρυσή της και την κατοχή των εδαφών, τα οποία ήταν υπό οθωμανική διοίκηση πριν το 1918.

Η στρατιωτική ανάλυση της Μικρασιατικής Εκστρατείας έχει γίνει διεξοδικά από ιστορικούς και στρατιωτικούς. Στο παρόν αξίζει να δοθεί μία ιδιαί-

14. Στ. Γονατάς, ό.π., σ.141

15. Στ. Γονατάς, ό.π., 153

τερη προσοχή, στη πτυχή που θεωρούν πολλοί αναλυτές, ότι ήταν ο καθοριστικός παράγοντας που συντέλεσε στην έκβαση που είχε ο πόλεμος αυτός για την ελληνική πλευρά. Είναι η ασυνεννοησία που επιδεικνυόταν ανάμεσα στο ελληνικό ΓΕΣ και το ελληνικό εκστρατευτικό σώμα, όχι μόνο κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων 1921-1922, αλλά και κατά τα χρόνια 1919-1920, όταν η διακυβέρνηση ήταν στα χέρια των βενιζελικών. Μάλιστα, δεν είναι λίγοι οι επιστήμονες που θεωρούν, ότι με τον τρόπο που ενεργούσε η ηγεσία του στρατεύματος και η συνεργασία που είχε με τον στρατό του πολεμικού μετώπου, ότι έφεραν ακριβώς την ίδια ευθύνη τόσο ο Βενιζέλος, όταν ηγούνταν του Κράτους όσο και το Λαϊκό κόμμα, ωστόσο, όμως στο Γουδί κρίθηκαν ένοχοι μόνο οι κυβερνώντες της περιόδου 1921-1922. Εξάλλου, μέσα από τα απομνημονεύματα τόσο του Πλαστήρα όσο και του Γονατά καθίσταται σαφές, ότι ήδη από την απόβαση των ελληνικών στρατευμάτων στη Σμύρνη (1919) μέχρι και τις εκλογές του 1920 οι ανακοινώσεις και διαταγές που στέλλονταν από το ΓΕΣ στο μέτωπο ήταν συγκεκριμένες και «φειδωλές», φανερώνοντας, πολλές φορές, μία απομάκρυνση ανάμεσα στα δύο αυτά στρατιωτικά όργανα.

Ποια, όμως, είναι η διαφορά ανάμεσα στον τρόπο που ο Βενιζέλος μέσω του ΓΕΣ διαχειρίστηκε τα γεγονότα του στρατιωτικού μετώπου από τον τρόπο που το Λαϊκό κόμμα έδρασε μετά το 1920; Ο Βενιζέλος, προσλαμβάνοντας τα αρνητικά μηνύματα από τα συμμαχικά κράτη, διέβλεπε τη μεταστροφή τους απέναντι στις ελληνικές διεκδικήσεις. Μία διεξοδική ενημέρωση από το ΓΕΣ στο στράτευμα της Μικράς Ασίας των όσων συνέβαιναν στο διπλωματικό προσκήνιο, θα ήταν ένα ισχυρό πλήγμα στο ηθικό ενός στρατού, ο οποίος, εκτός των άλλων, είχε αδιάλειπτη δεκαετή παρουσία στα στρατιωτικά μέτωπα. Ο Βενιζέλος και οι στρατηγοί εκείνης της περιόδου στο μόνο που αποσκοπούσαν ήταν αφενός η περιφρούρηση των ελληνικών πληθυσμών αφετέρου να μην τεθεί σε κίνδυνο το εκστρατευτικό σώμα, μια και δεν υπήρχε περίπτωση στρατιωτικής συνδρομής των συμμάχων. Για το λόγο αυτό, άλλωστε, οι επιχειρήσεις μέχρι το 1920 είχαν καθαρά αμυντικό χαρακτήρα, διότι μοναδικό μέλημα ήταν η εξεύρεση μίας διπλωματικής λύσης με το μικρότερο κόστος για την ελληνική πλευρά.

Αντίθετα, όπως πληροφορούμαστε από το αρχείο τόσο του Πλαστήρα όσο και του Γονατά, όταν το φιλοβασιλικό κόμμα ανέλαβε τη διακυβέρνηση του ελληνικού κράτους, άλλαξε συλλήβδην η στρατιωτική «γραμμή» στο μικρασιατικό μέτωπο. Και από το σημείο που η εκστρατεία είχε αποκλειστικά αμυντικό χαρακτήρα, η εντολή από το ΓΕΣ για προέλαση στα ενδότερα το 1921, μετέτρεψε τον πόλεμο σε επιθετικό. Γιατί, η βασιλόφρονη κυβέρνηση έλαβε τη συγκεκριμένη απόφαση, ενώ η πλειονότητα των ελληνικών πληθυσμών διέμενε στα παράλια και στα κεντρικά εδάφη της Ανατολίας; Δεν έβλεπαν οι ιθύνοντες τη μεταστροφή του διπλωματικού κλίματος; Μετά τις εκλογές του 1920, η πλειονότητα των στρατηγών που διοικούσε το ΓΕΣ ήταν στρατιωτικοί που επανήλθαν στην ενεργό δράση λόγω των φιλοβασιλικών φρονημάτων τους. Αντίθετα, στο πολεμικό μέτωπο οι επικεφαλής ήταν στην πλειοψηφία τους στρατιωτικοί που πρόσκεινταν ιδεολογικά στο Βενιζέλο. Συγχρόνως, η νέα ελληνική κυβέρνηση με εύσχημο τρόπο προσπαθούσε να αναδείξει μία εικόνα τόσο στο εξωτερικό περιβάλλον όσο και στο εσωτερικό κατεστημένο που ήταν αποτέλεσμα καιροσκοπικής πολιτικής, καθώς όχι μόνο δεν είχε τη διάθεση να λήξει τον Πόλεμο στο μικρασιατικό έδαφος, αλλά στόχευε μέσω αυτής της εκστρατείας να διασφαλίσει τον ελληνικό θρόνο στο Βασιλιά.

Έτσι, από τη μια πλευρά, το Λαϊκό κόμμα ήθελε να καταδείξει στις Μεγάλες Δυνάμεις, ότι η επαναφορά του Κωνσταντίνου Α' ήταν αποτέλεσμα εκλογικής διαδικασίας, οπότε η ενδεχόμενη συνεισφορά των συμμαχικών στρατευμάτων στο πολεμικό μέτωπο θα συνέβαλλε στην προστασία ενός συμμαχικού λαού που εκείνη την στιγμή είχε την ανάγκη της Δύσης και σε καμία περίπτωση η δυτική διπλωματία δεν έπρεπε να αντιλαμβάνεται τη βοήθεια αυτή ως αρωγή στο πρόσωπο ενός βασιλιά με τον οποίο δεν είχε αγαστές σχέσεις. Παράλληλα, αφενός η αλλαγή στην τακτική του πολέμου αφετέρου η προέλαση σε άλλα εδάφη που ήταν πέρα από τις μέχρι τότε ελληνικές διεκδικήσεις δημιουργούσε την αίσθηση στους Έλληνες της ελληνικής επικράτειας, που δεν είχαν γνώση των γεγονότων του μετώπου, αν και είχαν συγγενείς που πολεμούσαν, ότι η ελληνική πλευρά νικούσε τον εχθρό. Με τον τρόπο αυτό, η ελληνική κυβέρνηση θα επιστράτευε πιο εύκολα κόσμο, για να μεταβεί στη Μικρά Ασία, μια και χρειαζόταν στρατό για τη συνέχιση των επιχειρήσεων, καθώς η πλειονότητα του στρατεύματος, εξαιτίας είτε του ηλικιακού ορίου έπρεπε να αποστρατευθεί είτε επειδή είχε κουραστεί, καθώς πολεμούσε αδιάλειπτα δέκα χρόνια. Το κλίμα για την ελληνική κυβέρνηση άρχισε να αλλάζει με τον λαό να είναι εξαγριωμένος μαζί της, όταν άρχισαν να καταφθάνουν οι πρώτοι στρατιώτες από το μέτωπο μετά την αντικατάστασή τους από νεοσυλλέκτους.¹⁶

Τα λάθη που έπραξε η φιλοβασιλική κυβέρνηση όσον αφορά τη διαχείριση του μετώπου ήταν τα εξής. Όπως προαναφέρθηκε, στη Μικρά Ασία έστειλε νεοσυλλέκτους, οι οποίοι χωρίς να περάσουν τη βασική στρατιωτική εκπαίδευση, απεστάλησαν να πολεμήσουν. Παράλληλα, είχε δοθεί η διαταγή από το ΓΕΣ να ενισχυθούν τα στρατιωτικά τμήματα του μετώπου, των οποίων οι διοικητές ήταν βασιλόφρονες. Το αξιοπερίεργο είναι, ότι τα συντάγματα με το φιλοβασιλικό προσωπικό ήταν παραταγμένα σε περιοχές, όπου υπήρχε ως παρατηρητής συμμαχικό στράτευμα, οπότε ήταν περιττή η ενίσχυση, ενώ αντίθετα, οι βενιζελικοί επικεφαλής διατάχθηκαν να προελάσουν στο εσωτερικό της Ανατολίας. Η διάσπαση του στρατεύματος σε βασιλόφρονες και βενιζελικούς είχε ως απόρροια, τα σώματα να μην ενεργούν συντεταγμένα βάσει ενός κοινού σχεδιασμού, ο κάθε διοικητής να καταστρώνει μόνο του τις ενέργειες του στρατεύματός του, ενώ μετά τις πρώτες ήττες, κάποιοι εξ αυτών είχαν πάψει να δίνουν αναφορά στο ΓΕΣ. Η στάση αυτή που επιδείκνυαν απέναντι στο ανώτερο όργανό τους, δεν προερχόταν από ασέβεια απέναντι στους ανωτέρους, αλλά οι εντολές που λάμβαναν δεν μπορούσαν να εφαρμοστούν, καθώς η ελληνική στρατιωτική ηγεσία της Αθήνας δεν διέθετε γεωγραφικούς ή στρατιωτικούς χάρτες για τα εδάφη που έδινε το πρόσταγμα να κινηθούν τα στρατεύματα. Από την άλλη πλευρά, οι στρατιωτικοί του μετώπου ήταν επιφορτισμένοι αφενός με την προστασία των ελληνικών πληθυσμών αφετέρου με τη διασφάλιση της ακεραιότητας των ίδιων των στρατιωτών τους που δε διέθεταν τον κατάλληλο εξοπλισμό, για να δράσουν σε ένα αφιλόξενο εδαφολογικό και κλιματικό περιβάλλον, όπως ήταν αυτό του εσωτερικού της Ανατολίας. Είναι χαρακτηριστικές δύο εικόνες που δίνει ο Πλαστήρας για το τμήμα των ευζώνων στο οποίο ηγούνταν. Στην πρώτη, οι εύζωνες με χειμερινή εξάρτιση επιχειρούσαν σε θερμοκρασίες πολύ υψηλές, κατά τη διάρκεια του θέρους και στη δεύτερη, μη έχοντας τον κατάλληλο εξοπλισμό (ιματισμό και υπόδηση), έλαβαν την εντολή να καταλάβουν απόκρυμνα βουνά.¹⁷

16. Άννα Παπαδοπούλου, *Ο Πλαστήρας*, Αθήναι 1924, σσ.25-28

17. Ι.Α.Πεπονής, ό.π., σσ.148-149

Και φτάνουμε σε ένα διπλωματικό γεγονός, για το οποίο δεν έχει δοθεί η δέουσα ιστορική προσοχή, ωστόσο, αναδεικνύει στο έπακρο, τις προθέσεις των ισχυρών δυτικών κρατών στη Λωζάννη το 1923, αποδεικνύοντας, ότι αφενός το μέλλον της σημερινής γεωγραφικά Ανατολικής Θράκης είχε προαποφασιστεί ήδη από το 1922 αφετέρου η τροπή που πήρε ο Πόλεμος στη Μικρά Ασία για την ελληνική πλευρά, ήταν το αποτέλεσμα της αδιέξοδης και παράλληλα χαμαιλεοντικής διπλωματικής πολιτικής των Αγγλογάλλων, όλα αυτά τα χρόνια στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο και τη βαλκανική. Μετά τον εμπρησμό της Σμύρνης και των δηώσεων που ακολούθησαν από τα κεμαλικά στρατεύματα εναντίον των ελληνικών πληθυσμών, οι Μεγάλες Δυνάμεις ήρθαν αντιμέτωπες με μία «ανθρώπινη καταστροφή» που ούτε μπορούσαν να φανταστούν. Συγχρόνως δε, βρέθηκαν απέναντι σε διπλωματικά γεγονότα που όφειλαν να αντιμετωπίσουν, αποδεικνύοντας στο έπακρο, ότι η διπλωματία που εξύφαιναν όλα αυτά τα χρόνια με τον Κεμάλ σε βάρος των ελληνικών συμφερόντων, ήταν προϊόν ανασφάλειας και καιροσκοπισμού. Γιατί πώς αλλιώς μπορούν να ερμηνευτούν ο τρόπος και οι ενέργειες των τριών δυτικών χωρών, υπογράφοντας πρωτόκολλα συνεργασίας και διαμοιράζοντας τις σφαίρες επιρροής τους στην Ανατολία με έτερο συμβαλλόμενο, μία ομάδα επαναστατημένων ανταρτών, ενώ ταυτόχρονα διατηρούσαν τις διπλωματικές σχέσεις τους με τη σουλτανική κυβέρνηση της Κωνσταντινούπολης;

Η νομιμοποίηση που παρείχαν οι Άγγλοι, Γάλλοι και Ιταλοί στον Κεμάλ φανερώνει, ότι στην πραγματικότητα πρόθεσή τους ήταν, να διαχωρίσουν το μέχρι το 1918 ενιαίο διοικητικό οθωμανικό κράτος σε δύο διαφορετικά κρατίδια, αυτό της Κωνσταντινούπολης και αυτό που προέκυψε στην Άγκυρα από τον Νεότουρκο ηγέτη. Όπως, όμως αποδείχτηκε μετά το Μικρασιατικό Πόλεμο, αυτή η επιδίωξη των Μεγάλων Δυνάμεων ήταν απόρροια αδιέξοδων πολιτικών, οι αποφάσεις των οποίων προήλθαν από τις απεγνωσμένες ενέργειές τους να υποβαθμίσουν διπλωματικά ή -πιο σωστά- να αντιμετωπίσουν τον εθνικιστικό παροξυσμό των επαναστατημένων αποικίων τους στην ευρύτερη περιφέρεια της Μεσογείου. Ο Κεμάλ με τις νίκες του -που στην ουσία των πραγμάτων ήταν απότοκες της αδράνειας και της ουδετεροφιλίας των Δυτικών, φάνηκε ότι κέρδισε, καθώς κατόρθωσε να πάρει με το μέρος του έναν λαό φτωχοποιημένο, εξαθλιωμένο και κυρίως, αμαθή. Ο Νεότουρκος ηγέτης «πάτησε» σε ιδεολογίες που ξεσήκωναν τα πλήθη, όπως ήταν η εθνοκεντρική οργάνωση του νέου πολιτειακού κατεστημένου, η οποία -όπως διατεινόταν αυτός και οι ομοιόδεάτες του- θα επέφερε οικονομική πρόοδο σε ένα λαό, τη γη του οποίου εκμεταλλεύονταν προς ίδιον όφελος τα ξένα συμφέροντα (που ήταν κυριότατα χριστιανικά και ελληνικά). Άλλωστε, τα Κινήματα της εποχής, ο Παναραβισμός και ο Μποσελβικισμός αποτέλεσαν τα κύρια ερείσματα, στη βάση των οποίων αναπτύχθηκε η νεοτουρκική ιδεολογία.

Τα λάθη της Διπλωματίας τους, οι Δυτικοί τα αντιλήφθηκαν αργά χρονικά, αναγνωρίζοντας, ότι οι ίδιοι μέσω των αποφάσεών τους ισχυροποίησαν τον Νεότουρκο πολιτικό, διακυβεύοντας με τους χειρισμούς τους ακόμα και την παρουσία τους στην ευρύτερη περιοχή και κυρίως, στα Δαρδανέλλια. Ο Κεμάλ, μετά την κατάρρευση του ελληνικού μικρασιατικού μετώπου, με την αποδοχή του μουσουλμανικού πληθυσμού αυτοανακηρύχθηκε ηγέτης του νέου κράτους, έχοντας αναπτύξει ήδη από το 1918 διπλωματικές σχέσεις με τους Μποσελβίκους. Αυτά τα γεγονότα ήταν εύλογο να θορυβήσουν τις Μεγάλες Δυνάμεις. Όταν τον Σεπτέμβριο του 1922, η Βρετανική Κυβέρνηση ανήσυ-

χη από την εξέλιξη των πραγμάτων ζήτησε από τη Γαλλία και την Ιταλία να προστατέψουν τα Στενά από την ορμή του νέου Τούρκου ηγέτη ήταν αρκετά αργά, καθώς οι δύο ισχυρές δυτικές χώρες ήταν απρόθυμες να συνεργαστούν, εξαιτίας της προγενέστερης -μακράς σε διάρκεια- πολεμικής περιόδου, στην οποία συμμετείχαν. Και τότε, μετά την άρνηση των συμμάχων της, η Αγγλία θυμήθηκε το ελληνικό κράτος, που βίωνε την πιο τρικυμιώδη πολιτικά και κοινωνικά περίοδο της Νεότερης Ιστορίας του, με τους πρόσφυγες να συνεχίζουν να συρρέουν σε αυτό. Ο Άγγλος αξιωματούχος, Λίντλεϋ επισκέφτηκε τον Έλληνα πρωθυπουργό, Τριανταφυλλάκο, προκειμένου να του προτείνει τη κοινή στρατιωτική σύμπλευση στα Δαρδανέλλια με αντάλλαγμα τη Θράκη. Και ο Τριανταφυλλάκος αρνήθηκε, καθώς, εκτός όλων των άλλων, η χώρα βρισκόταν σε μεταβατικό πολιτικό στάδιο. Ο Πλαστήρας, ως αρχηγός της Επανάστασης του 1922, είχε εκφράσει την πεποίθηση, ότι ο Έλληνας πρωθυπουργός όφειλε να δράξει την ευκαιρία και να σταθεί στο πλευρό των Βρετανών με σκοπό την περιφρούρηση των Δαρδανελλίων.¹⁸

Η στάση αυτή του Τριανταφυλλάκου μπορεί να ερμηνευτεί υπό το πρίσμα δύο απτών παραγόντων: α. ήταν απότοκος του διπολισμού που συνέχιζε να ενυπάρχει στην αγγλική και γενικότερα δυτική διπλωματία, αφού από τη μια πλευρά η Μ. Βρετανία απειλούσε με πόλεμο τον Κεμάλ, ενώ συγχρόνως άφηνε μία «δίοδο» συμφωνίας μαζί του και β. μετά την κατάρρευση του μικρασιατικού μετώπου, η ελληνική επαναστατική κυβέρνηση που προήλθε από τους στρατιωτικούς του μετώπου, από την πρώτη στιγμή ανάληψης της εξουσίας κινήθηκε, λαμβάνοντας άμεσα μέτρα τόσο για την αναδιοργάνωση του στρατεύματος όσο και για τη δημιουργία λειτουργικών δομών που θα φιλοξενούσαν τους πολυάριθμους Έλληνες πρόσφυγες. Η Ελλάδα τον Σεπτέμβριο του 1922 δε διέθετε ούτε τα μέσα ούτε μπορούσε να ανταπεξέλθει σε μία νέα στρατιωτική επιχείρηση. Άλλωστε, τα περισσότερα συντάγματα που επέστρεφαν από το μέτωπο, δεν είχαν ακόμα φτάσει στην ηπειρωτική Ελλάδα. Αν και ο Τριανταφυλλάκος προσωρινά και μόνο ασκούσε διοίκηση,¹⁹ μια και η Επαναστατική Κυβέρνηση ετοιμαζόταν για εκλογές με στόχο την επαναφορά της αβασίλευτης Δημοκρατίας (ως πολίτευμα), ωστόσο, ως πρωθυπουργός δεν μπορούσε να μην σταθεί στο ύψος των πολιτικών και κοινωνικών περιστάσεων, βλέποντας κατάματα τη δυσμενή έκβαση των πραγμάτων. Εκτός των άλλων, ως ηγέτης μίας μεταβατικής -κατ' ουσίαν- κυβέρνησης δεν μπορούσε να λάβει αποφάσεις μερίζονος εθνικής σημασίας.

Προτού προφτάσει να ορκιστεί η νέα κυβέρνηση του Αλέξανδρου Ζαΐμη το Σεπτέμβριο του 1922, οι Μεγάλες Δυνάμεις είχαν ήδη αποφασίσει το μέλλον της Ανατολικής Θράκης και τη σχέση που θα ανέπτυσσαν με το νέο, ισχυρό, πολιτικό άνδρα της Τουρκίας. Παρά τις απεγνωσμένες προσπάθειες των Ελλήνων αξιωματικών (που είχαν πολεμήσει στο μέτωπο) να μεταστρέ-

18. Ι.Α.Πεπονί, ό.π., σσ. 157-159, καθώς και στο βλ. σχετ. στο Γιάννης Στρατηγάκης, *Νικόλαος Πλαστήρας- ο άνθρωπος και ο Έλλην*, Αθήναι 1952

19. Η Επαναστατική Κυβέρνηση των αξιωματικών δεν είχε στόχο και σκοπό να λάβει με πραξικοπηματικό τρόπο την εξουσία, προς ίδιον όφελος, αλλά οι Έλληνες στρατιωτικοί προέβλεψαν στην ανακήρυξη της Επανάστασης με σκοπό αφενός να επισπεύσουν την εκλογική διαδικασία και την επαναφορά των δημοκρατικών στη διακυβέρνηση του κράτους αφετέρου να παρουσιάσουν στο διπλωματικό περιβάλλον, ότι η Ελλάδα συμπλέει με τη Δύση και απομακρύνει το Βασιλιά, ο οποίος ήταν ο μοναδικός υπεύθυνος για την απομάκρυνση των συμμάχων. Έτσι, μέχρι την προκήρυξη των εθνικών εκλογών, πρωθυπουργός συνέχιζε να είναι ο Τριανταφυλλάκος.

ψουν το διπλωματικό κλίμα υπέρ των συμφερόντων της Ελλάδας, προωθώντας στη διακυβέρνηση του κράτους πολιτικά πρόσωπα που τύγχαναν της αποδοχής των Δυτικών, ωστόσο, όπως απέδειξαν τα ιστορικά γεγονότα, τόσο η θέση της Ελλάδας όσο και της Τουρκίας είχε προαποφασιστεί την επομένη κιόλας από την Καταστροφή της Σμύρνης, τον Αύγουστο του 1922. Η Συνθήκη της Λωζάννης που θα ακολουθούσε λίγους μήνες αργότερα, δεν ήταν παρά η αναδιανομή σφαιρών επιρροής των νέων και παλαιών δυνάμεων στην ευρύτερη μεσογειακή περιφέρεια, αφήνοντας, δυστυχώς, στο διπλωματικό περιθώριο την Ελλάδα, μία χώρα με δυτικό τρόπο σκέψης, οργανωμένη σε έναν ακραιφνή εθνικό ιστό και ομόθηρση με τη Δύση.

Η «Δίκη των Έξι», το στρατοδικείο που καταδίκασε το πολιτικό (!) -ως επί το πλείστον- προσωπικό της χώρας²⁰ που ήταν στην ηγεσία του κράτους από το 1920-1922 απέδειξε περίτρανα, ότι σε ένα εθνικό κράτος οι έννοιες του στρατού και του λαού είναι άρρηκτα συνυφασμένες μεταξύ τους. Κι αυτό διότι, το διακύβευμα τού Στρατού είναι η διασφάλιση της ακεραιότητας του έθνους. Η Μικρασιατική Εκστρατεία δεν ήταν ένα πολιτικό- διπλωματικό τέχνασμα, αποικιοκρατικού επεκτατισμού, αλλά ήταν μία στρατιωτική επιχείρηση που έγινε με μοναδικό και απώτερο σκοπό να διασφαλίσει την ακεραιότητα ενός τμήματος του Ελληνισμού, το οποίο μακραίωνε διαβίωνε έξω από την ελληνική επικράτεια. Η ελληνικές κυβερνήσεις των 1920-1922, εύλογα, λογοδότησαν απέναντι σε στρατιωτικούς κι όχι σε πολιτικούς δικαστές, αφενός γιατί σε ένα κράτος η διάσταση του στρατού είναι ο ίδιος ο λαός αφετέρου η εκστρατεία στη Μικρά Ασία ήταν μία εθνική προσπάθεια.

«...Εξάλλου, εμείς οι στρατιωτικοί έχουμε διαφορετική νοοτροπία. Τις πράξεις μας τις διέπει περισσότερο η λογική της καρδιάς και του καθήκοντος και λιγότερο η λογική των θεωριών. Εμείς εξετάζουμε αν η πράξη δεν είναι ανήθικη κι αν εξυπηρετεί το ελληνικό συμφέρον κι αδιαφορούμε αν συμβιβάζεται με την πολιτική (ενν. το πολιτικό σύστημα) και τη διπλωματία....»

B2. Η Ελλάδα 1930-1950- Η πολιτική φυσιογνωμία του Στρατηγού Πλαστήρα, αντίπαλο δέος του «βαθύ κομματικού κράτους»:

Στο παρόν μέρος θα σταθούμε σε τρία γεγονότα που εν πολλοίς καθόρισαν την Ιστορία της Σύγχρονης Ελλάδας: την Επανάσταση του 1933 και τη διακυβέρνηση του Ιωάννη Μεταξά και πώς αυτά τα δύο ιστορικό- πολιτικά γεγονότα συντέλεσαν κύρια και ουσιαδώς στον Ελληνικό Εμφύλιο. Ο Ελληνικός Εμφύλιος θα μπορούσε να αποφευχθεί; Η απάντηση είναι καταφατική και υποδηλώνει ότι η Πολιτική δεν είναι απαραίτητα συνυφασμένη με το εθνικό συμφέρον.

Η καταδίκη στο Γουδί το 1923 αποτέλεσε ένα γεγονός που επέφερε βαθειά ρωγή στις εσωτερικές δομές, πολιτικές και κοινωνικές, της Ελλάδας, βαθαίνοντας περαιτέρω το χάσμα του εθνικού διχασμού. Τα αποτελέσματα στο μικρασιατικό μέτωπο όχι μόνο δεν κατάφεραν να εξομαλύνουν τα πολιτικά πάθη και κρίματα τού πολιτικού παρελθόντος, αλλά επέτειναν το δυσμενές κλίμα. Άλλωστε, από την επομένη κιόλας της έλευσης των Ελλήνων Μικρασια-

20. Από τους έξι κατηγορούμενους που καταδικάστηκαν σε θανατική ποινή, μόνο ο Γεώργιος Χατζηανέστης ήταν στρατιωτικός

21. Γράμμα του Ν. Πλαστήρα στην Πηνελόπη Δέλτα, στο Αρχείο Π.Σ. Δέλτα, ό.π., σ.63

τών²² στην ελλαδική επικράτεια, εκατέρωθεν οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας προσπάθησαν να τους προσεταιριστούν ιδεολογικά για ψηφοθηρικούς λόγους, φτάνοντας μέχρι του σημείου εξαγοράς τους.²³ Η πόλωση ανάμεσα σε βενιζελικούς και αντιβενιζελικούς, οι οποίοι δεύτεροι μετά τον μικρασιατικό πόλεμο πήραν σαφείς αποστάσεις από τον βασιλιά, άφησε ελεύθερο το πεδίο παρείσφρησης ενός τρίτου πόλου, ακραιφνώς προσκείμενου στον ελληνικό Θρόνο, με κύριο εκπρόσωπο τον Ιωάννη Μεταξά. Ο Μεταξάς, επιδιώκοντας να παγιώσει τη δυναμική του βασιλιά στην εσωτερική σκηνή, συσπειρώσε τις βασιλόφρονες δυνάμεις και προσέγγισε τους πρόσφυγες, οι οποίοι αποτελούσαν το πιο σεβαστό εκλογικό σώμα εκείνης της περιόδου, μετά την απογοήτευση των Ελλαδιτών τόσο από το εκλογικό όσο και από το πολιτικό σύστημα της εποχής. Συνακόλουθα, με την αποστροφή που αισθάνονταν οι Έλληνες για την έκβαση των πραγμάτων, η απόφαση των Μουδανίων για την τύχη της Θράκης, τους είχε «γεννήσει» συναισθήματα και αναμνήσεις για τον τρόπο χειρισμού -λίγα χρόνια νωρίτερα- του Ηπειρωτικού Ζητήματος με την γεωγραφική κατάτμηση της Ηπείρου σε δύο διαφορετικές κρατικές οντότητες.²⁴ Εξάλλου, μέσα από τα Πρακτικά του Ελληνικού Κοινοβουλίου (1922-1930) καθίσταται σαφές, ότι τα ελληνικά κόμματα, όχι μόνο δεν στόχευαν στην ομαλή κοινωνικοποίηση των προσφύγων και τον πλήρη εγκλιματισμό τους στο νέο πολιτειακό περιβάλλον, που είχε ήδη διαμορφωμένες κοινωνικές δομές, αλλά συνέβαλλαν με τις πράξεις και τις παραλήψεις τους στο διαχωρισμό της κοινωνίας σε Ελλαδίτες και πρόσφυγες, διαμορφώνοντας ένα εχθρικό κλίμα ανάμεσά τους. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελούν οι εκατέρωθεν αιτιάσεις μεταξύ παλαιότερων και νέων κατοίκων για υφαρπαγές γεωργικών εκτάσεων, ιδιαίτερα στις περιοχές της Μακεδονίας και της Θράκης, διαχωρίζοντας τον ελληνικό πληθυσμό σε δύο μέρη (λχ. το εκρηκτικό τοπίο στο Κιουπκίοι Σερρών, σημερινή Πρώτη Σερρών, για το οποίο είχε γίνει ολόκληρη συζήτηση στη Βουλή ανάμεσα σε πρόσφυγες και Ελλαδίτες βουλευτές, χωρίς να υπάρχει διάθεση εξεύρεσης λύσης).²⁵

Αυτή η έκρυθμη ατμόσφαιρα που επικρατούσε στην ελληνική κοινωνία είχε, εκτός των άλλων, ως απόρροια τη δημιουργία ενός ασταθούς πολιτικού σκηνικού, στο οποίο τα κυβερνητικά πραξικοπήματα διαδεχόταν το ένα το άλλο. Συνακόλουθα δε, το Παγκόσμιο Οικονομικό Κραχ (1929), που είχε κλονίσει τις Δυτικές Δυνάμεις, κύριες χρηματοδότες του ελληνικού κράτους την περίοδο 1923-1930, βάθυνε αφενός την ανθρωπιστική κρίση στην Ελλάδα αφετέρου μεγέθυνε το διχασμό στην ελληνική πολιτική σκηνή. Ο Πλαστήρας το 1933, βλέποντας ότι τα γεγονότα έτσι όπως εξελίσσονταν στο εσωτερικό κατεστημένο θυμίζοντας πολύ τόσο την περίοδο πριν το 1922 όσο και κατά την προσέλευση των προσφύγων, θέλησε να αποκαταστήσει θεσμικά το ταραγμένο πολιτικό κατεστημένο, προκειμένου να επέλθει ηρεμία στην κοινωνία. Το Κίνημα της 6ης Μαρτίου 1933 δεν είχε στόχο παρά να φέρει σε μία συνεννόηση τις δύο αντίπαλες δυνάμεις, το Λαϊκό και το Φιλελεύθερο Κόμμα, ώστε αφενός να αποφευχθούν οι συνεχόμενες πολιτικές αλλαγές αφετέρου να περιθωριοποιήσει το φιλοβασιλικό κόμμα, του Ιωάννη Μεταξά. Παρόλα αυτά, η βασιλική παράταξη τορπιλίζει την εσωτερική πολιτική σκηνή, υπονομεύοντας τον Πλαστήρα.

22. για την οικονομία του χώρου, με την έννοια Μικρασιάτες Έλληνες λογίζονται και η ποντιακής καταγωγής

23. Ι.Α. Πεπόνης, σ.88

24. Ι.Α. Πεπόνης, σσ. 102-105

25. Συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου 1924, στο Εφημερίς των Συζητήσεων της Δ' εν Αθήναις Συντακτικής των Ελλήνων Συνελεύσεως, τ.Γ' , σσ. 279-288

Ο Μεταξάς κατόρθωσε μέσα από τους πολιτικούς χειρισμούς του να διχάσει τον Θεσμό που εκπροσωπούσε άμεσα και κύρια το λαό, δηλαδή τον Ελληνικό Στρατό. Άλλωστε, ο μετέπειτα πρωθυπουργός είχε διατελέσει στρατιωτικός και υπουργός Στρατιωτικών, προτού απρόσκοπτα αφοσιωθεί στην πολιτική καριέρα, έχοντας κατορθώσει να αποκτήσει με το μέρος του τα Σώματα Ασφαλείας. Κι ενώ, όπως αρχικά τουλάχιστον φάνηκε, ο Πλαστήρας το 1935 είχε πετύχει την εξεύρεση μίας χρυσής τομής ανάμεσα σε βενιζελικούς και αντιβενιζελικούς (αλλά και στους εκπροσώπους του ΣΕΚΕ²⁶) κι αυτή δεν ήταν άλλη, από την επαναφορά στην ενεργό δράση των βενιζελικών αξιωματικών που είχαν αποταχθεί από το στράτευμα,²⁷ ωστόσο, ο διχασμός, που είχε επέλθει στον Στρατό, εξαιτίας των μεθοδεύσεων του Μεταξά, ήταν ένα στιβαρό επιστέγασμα, ώστε ο βασιλόφρονas πολιτικός να κινεί απρόσκοπτα τα πολιτικά νήματα του κράτους.

Το 1935, ο Σοφούλης (κόμμα Φιλελευθέρων) και ο Τσαλδάρης (κόμμα Λαϊκό) στράφηκαν στο ΚΚΕ, προκειμένου να σχηματίσουν Κυβέρνηση Συνεργασίας. Ωστόσο, όμως, το διχασμένο στράτευμα, μέρος του οποίου πρόσκεινταν στον Μεταξά, ήταν η τορπίλη επιτείνοντας τις εξελίξεις. Οι βενιζελικοί αξιωματικοί ποτέ δεν αποκαταστάθηκαν στον Ελληνικό Στρατό, καθώς το 1936 στην Κυβέρνηση Τσαλδάρη, ο βασιλιάς Γεώργιος Β' εν αγνοία του πρωθυπουργού διόρισε τον Ιωάννη Μεταξά υπουργό των Στρατιωτικών, με συνέπεια ο Τσαλδάρης να παραιτηθεί. Ο βασιλιάς διόρισε νέο πρωθυπουργό τον Δεμερτζή, ο οποίος πέθανε λίγους μήνες αργότερα, διαμορφώνοντας ο θάνατος αυτός τις εξελίξεις που οδήγησαν στο Πραξικόπημα της 4ης Αυγούστου, φέρνοντας στην εξουσία τον Ιωάννη Μεταξά.

Πώς τώρα ένας εθνικοσιαλιστής ηγέτης, ο οποίος διατηρούσε στενές διπλωματικές σχέσεις με την Ιταλία του Μουσολίνι και την Γερμανία του Χίτλερ αρνήθηκε μετά τη διακοίνωση της ιταλικής κυβέρνησης να επιτρέψει την προέλαση των ιταλικών στρατευμάτων από το ελληνικό έδαφος, τα διπλωματικά γεγονότα που προηγήθηκαν της 28ης Οκτωβρίου 1940 δίνουν την απάντηση. Μέσα σε όλα αυτά, πρέπει να σημειωθεί, ότι τον Απρίλη του 1939 η Ελλάδα έχασε την ευκαιρία με τη βοήθεια των Αγγλογάλλων να καταλάβει την περιοχή του αλβανικού εδάφους, όπου διαβιούσε η ελληνική μειονότητα. Κι αυτό διότι, η εμμονική προσήλωση του Μεταξά στο ιταλογερμανικό δόγμα δεν τον άφησε να δει χωρίς παρωπίδες τα γεγονότα, έτσι όπως λάμβαναν χώρα.

Τη δεκαετία του 1930, οι σχέσεις ανάμεσα στο Μουσολίνι και τη αγγλογαλλική πλευρά βρισκόντουσαν σε τέλμα. Οι Βρετανοί και οι Γάλλοι λάμβαναν τα μηνύματα από τις αποικίες και τα προτεκτοράτα που διατηρούσαν στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο για την επίδραση που είχε η πολιτική του Άξονα μέσα στα μουσουλμανικά περιβάλλοντα, η οποία βοηθούσε στην εδραίωση της ιδεολογίας της αποαποικιοποίησης.²⁸ Από την άλλη πλευρά, η Αλβανία ήδη από το 1920 είχε τεθεί σε καθεστώς έμμεσου ιταλικού προστατευτισμού, παρόλο που ο Αλβανός βασιλιάς, Άχμετ Ζόγκου, άρχισε να εκφράζει μία παρελκυστική πολιτική απέναντι στους Ιταλούς.²⁹ Η ελληνική κυβέρνηση, ιδίως από το Μάρτιο του 1939, λάμβανε διαρκώς αναφορές από τους διπλωματι-

26. το μετέπειτα ΚΚΕ

27. Αρχείο Π.Σ. Δέλτα, σ. 62

28. Βλ. σχετ. στο George D. Boyce, *Decolonisation and the British Empire 1775-1997*, Mineapolis 2000

29. Ο Μουσολίνι το 1924 είχε υπογράψει ένα σύμφωνο συνεργασίας με τους Γιουγκο-

κούς ακολούθους της, ότι οι Ιταλοί «εξέφραζαν» μία κινητικότητα, αναζωπυρώνοντας τα πάθη των αλβανόφωνων ομάδων της Πριζρένης (περιοχή του Μαυροβουνίου) που στρέφονταν εναντίον της βασιλικής ηγεσίας της Αλβανίας. Ο Μεταξάς αν και είχε γνώση, είτε δεν έδινε τη δέουσα διπλωματική ερμηνεία είτε τη δέουσα προσοχή. Για τον Έλληνα πρωθυπουργό αρκούσαν οι διαβεβαιώσεις που είχε από την ιταλική κυβέρνηση, ότι δεν είχε πρόθεση η Ιταλία να καταλάβει το αλβανικό έδαφος. Ακόμα κι όταν ο Έλληνας πρέσβης στο Βελιγράδι ενημέρωσε το Ελληνικό Υπ.Εξ., ότι είχε αποφασιστεί απόβαση Γερμανών και Ιταλών στο αλβανικό έδαφος, ο Μεταξάς αδιαφόρησε σε τέτοιο βαθμό, ώστε δεν κινήθηκε να ενημερώσει τους Αγγλογάλλους και του Γιουγκοσλάβους να στείλουν στρατεύματα, προκειμένου να ανακόψουν την προέλαση του Άξονα. Ο ίδιος δε, έχασε την ευκαιρία να καταλάβει με τη βοήθειά τους την περιοχή με τους ελληνικούς πληθυσμούς.

Πώς ερμηνεύεται η στάση αυτή του Μεταξά; Όπως εξηγεί ο Νικ. Πλαστήρας, ο Μεταξάς ήταν ηγέτης, ο οποίος ανήλθε στην εξουσία με πραξικοπηματικό τρόπο, έχοντας υιοθετήσει την πολιτική ιδεολογία του εθνικοσιασμού, με τον τρόπο που την πρέσβευαν οι Ιταλοί και Γερμανοί, εκείνη την περίοδο. Αν οι Αγγλογάλλοι προέβαιναν σε απόβαση στην Αλβανία, αποκόπτοντας την στρατιωτική παρουσία του Άξονα στα Βαλκάνια, είναι σίγουρο ότι τόσο ο Χίτλερ όσο και ο Μουσολίνι θα εξέπιπταν από τη διακυβέρνηση των κρατών τους, το ίδιο θα συνέβαινε και με τις συμμαχικές τους χώρες. Με βάση, λοιπόν, το συγκεκριμένο σκεπτικό, ο Μεταξάς θα διακύβευε το πολιτικό μέλλον του. Ταυτόχρονα δε, η στενή προσήλωσή του στο γερμανικό καθεστώς και η διαβεβαίωση που είχε από τον Ιταλό αξιωματούχο, Χιτζελότι, ότι η Ελλάδα ως σύμμαχη χώρα δεν είχε το φόβο κατάληψής της, δημιουργούσε στον Έλληνα πρωθυπουργό την πεποίθηση, ότι είχε «τα νώτα του καλυμμένα».

Η μεταστροφή του Μεταξά απέναντι στους Ιταλούς και τους Γερμανούς άρχισε, όταν τα «πολεμικά σύννεφα» μαζεύτηκαν επικίνδυνα πάνω από τα Βαλκάνια. Τον Απρίλιο του 1939, έξι πολεμικά ιταλικά αεροσκάφη βομβάρδισαν το Δυρράχιο, αιφνιδιαζοντας την ελληνική κυβέρνηση. Παρά τις συνεχείς εκκλήσεις του Μεταξά στα «στρατόπεδα του Άξονα», οι διπλωματικοί ακόλουθοι των δύο χωρών απέφευγαν να απαντήσουν, υποδηλώνοντας ως εκ τούτου τις προθέσεις τους για την τύχη της Ελλάδας και αφήνοντας εκτεθειμένο τον μέγχο εκείνη την στιγμή σύμμαχό τους, Έλληνα πρωθυπουργό.³⁰ Είναι αξιοπερίεργο το γεγονός, ότι ο Πλαστήρας, καταθέτοντας στη βιογραφία του σχετικά με την μεταξική πολιτική, αποσόβησε τον τορπιλισμό του καταδρομικού «Έλλη» (15 Αυγούστου 1940) και εστίασε μοναδικά στην εξιστόρηση πολιτικών γεγονότων που προειδοποιούσαν για τον επικείμενο ελληνοϊταλικό πόλεμο. Η ερμηνεία που μπορεί να δοθεί είναι, ότι τα πολεμικά αρχεία εκείνης της περιόδου άνοιξαν μόλις το 1960, όταν οι Ιταλοί αξιωματικοί απέκτησαν το δικαίωμα να καταθέσουν σχετικά με τα συμβάντα που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια του Πολέμου. Αν και ο Μεταξάς, δύο μέρες μετά την εμπλοκή της Ελλάδας, έδωσε «στο φως» το πόρισμα τους ελληνικού ΓΕΝ σχετικά με την

σλάβους που αφορούσε τη διαχείριση των αλβανοφώνων με συνέπεια να αφήσει εκτεθειμένο τον Άχμετ Ζόγκου, αναγκάζοντας στην πρώτη παραίτησή του, μέχρι ο δεύτερος εκ νέου να επανέλθει στον αλβανικό θρόνο το 1925 με τη βοήθεια των αλβανοφώνων του Κοσσοβού. Για το λόγο αυτό, ο Αλβανός άνδρας εξέφραζε έναν διπολισμό στις σχέσεις του με τους Ιταλούς, βλ στο Roland Bernand, *Essai sur l'Histoire de l'Albanie Moderne*, Paris, 1935

30. Ι.Α. Πεπονής, 163-180, καθώς και στο Κώστας Χατζηαντωνίου, Νικόλαος Πλαστήρας - Ιστορική βιογραφία, β' έκδοση, Αθήνα 2006

«εθνικότητα» τής τορπίλης, ωστόσο, η μέχρι τότε συμμαχική πολιτική του με τις δυνάμεις του Άξονα σε συνδυασμό με την αγγλοϊταλική διένεξη για την επικυριαρχία στον ευρωμεσογειακό χώρο, δεν άφηναν το περιθώριο στους «παράγοντες» που έζησαν τα γεγονότα να εικάσουν για την σκοπιμότητα της ιταλικής αυτής ενέργειας, μια και η ιταλική κυβέρνηση την είχε παρουσιάσει ως «παράπλευρο λάθος».

Και φτάνουμε στην περίοδο κατά την οποία ο Νικόλαος Πλαστήρας διέπρεψε ως πολιτική φυσιογνωμία στο ελληνικό κατεστημένο. Αυτό που πρέπει με βεβαιότητα να καταθέσουμε, χωρίς να υπεισέλθουμε σε γεγονότα της εποχής που ακόμα και σήμερα προξενούν τριγμούς, είναι ότι ο Πλαστήρας αν και είχε επιλεγεί από τους δύο αντίπαλους πόλους, «εθνικόφρονες» και κομμουνιστές, να σχηματίσει κυβέρνηση κοινής συνεννόησης, δυστυχώς, οι καιροσκόποι πολιτικοί και των δύο παρατάξεων, υπονόμισαν τον Έλληνα πολιτικό άνδρα. Ο ίδιος ο Πλαστήρας, μετά τη Συμφωνία του Λιβάνου το 1944, είχε καταστήσει σαφές, ότι η Ελληνική Κυβέρνηση (του Γεωργίου Παπανδρέου) έπρεπε να την εφαρμόσει κατά γράμμα. Το μοναδικό θέμα στην αντιμαχία των δύο πολιτικών πόλων ήταν το πολιτειακό ζήτημα. Ο βασιλιάς ως ανώτατος πολιτειακός άρχοντας οδήγησε στον Εμφύλιο Πόλεμο, όπως τουλάχιστον έχει διαφανεί από τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν μετά το 1944.

Ο βασιλιάς ήταν αυτός που τορπίλιζε το εσωτερικό κατεστημένο τού ελληνικού κράτους, παγιώνοντας τα ξένα συμφέροντα στην Ελλάδα. Ο ελληνικός Θρόνος ήταν αυτός που διακύβευε την ελληνική πολιτική σκηνή, γι' αυτό άλλωστε, από την Επανάσταση στο Γουδί μέχρι τα γεγονότα της Σύγχρονης Ελλάδας κρινόταν επιβεβλημένη η αλλαγή του πολιτειακού συστήματος. Η θέση αυτή εκφραζόταν με οποιοδήποτε μέσο και τρόπο από πολιτικά πρόσωπα εκείνης της εποχής. Αν δεν υπήρχαν καιροσκόποι πολιτικοί, εκατέρωθεν των πολιτικών παρατάξεων, που με τους μεταξύ τους διαξιφισμούς άφηναν ελεύθερο το βασιλιά να υπονομεύει το ελληνικό πολιτικό σύστημα, είναι βέβαιο, ότι η Ελλάδα δεν θα περνούσε από τις «συμπληγάδες» του Εμφυλίου. Μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ο Στάλιν και οι Δυτικοί είχαν έρθει σε συνεννόηση για την διανομή των σφαιρών επιρροής. Ωστόσο, από τη μια πλευρά ο βασιλιάς του ελληνικού Θρόνου σε συνεργασία με Έλληνες πολιτικούς του Λαϊκού κόμματος κι από την άλλη πλευρά, πολιτικοί άνδρες του κομμουνιστικού κόμματος με επιφανέστερο αυτών, τον Ν. Ζαχαριάδη όχι μόνο περιέπλεξαν τα εσωτερικά πράγματα, αλλά δίχασαν ακόμα και τους ίδιους τους κομματικούς πόλους που οι ίδιοι αντιπροσώπευαν, υποτάσσοντας το ελληνικό κράτος στην επιτήρησή του από τους ξένους μηχανισμούς.

Είναι γνωστή η διένεξη ανάμεσα στον Βαφειάδη και τον Ζαχαριάδη, η οποία αφενός επέφερε τον κατακερματισμό του ΚΚΕ αφετέρου καταδίκασε το συγκεκριμένο κόμμα σε περιθωριακή και επικίνδυνη οργάνωση. Ο Νικόλαος Πλαστήρας, ένας άνδρας ο οποίος δεν τίμησε μόνο το ελληνικό στράτευμα στις πιο δύσκολες περιόδους της ελληνικής Ιστορίας, αλλά και το ίδιο το Έθνος του, όταν ανέλαβε την πρωθυπουργία της χώρας, κατηγορήθηκε τόσο από τους κομμουνιστές του Ζαχαριάδη όσο και από τους οπαδούς του βασιλιά για πολιτικό αριβισμό. Ο Έλληνας στρατιωτικός (και σε δεύτερο βαθμό, πολιτικός) αγάπησε την ίδια την πατρίδα του, γιατί δεν ήταν απλά ένα διπλωμάτης που ασκούσε πολιτική από το κομματικό γραφείο του, αλλά στάθηκε στις στρατιωτικές επάλξεις, πολεμώντας για τους συμπατριώτες του. Δυστυχώς, οι Έλληνες που ήταν επικεφαλής των κομμάτων τη δεκαετία τού Εμφυλίου

ου, είτε δεν είχαν ζήσει την Ελλάδα στις δύσκολες στιγμές της (όπως λχ. ο Ν. Ζαχαριάδης, ο οποίος ήταν Έλληνας ομογενής από τη Ρωσία) είτε δεν είχαν πολεμήσει γι' αυτήν, αφού ως επαγγελματίες πολιτικοί δεν είχαν βρεθεί στο πολεμικό μέτωπο (λχ οι κυβερνώντες τη δεκαετία του 1940). Ο Εμφύλιος δεν ήταν απόρροια της εμπλοκής των ξένων δυνάμεων στο ελληνικό κατεστημένο. Ο Εμφύλιος ήταν απόρροια του καιροσκοπισμού μίας μερίδας Ελλήνων πολιτικών που εκπροσωπούσε τον μπολσεβικισμό και μίας μερίδας που αντιπροσώπευε το βασιλισμό.³¹

Αυτό φάνηκε το 1952, όταν στη δίκη του Μπελογιάννη, ο Νικόλαος Πλαστήρας από το «κρεβάτι του πόνου» προειδοποιούσε εκατέρωθεν των πλευρών, ότι η καταδίκη του Έλληνα αριστερού ακτιβιστή θα τορπίλιζε και θα βάθυνε περισσότερο το νωπό γεγονός του Εμφυλίου με ανεξέλεγκτες διαστάσεις για τα χρόνια που θα ακολουθούσαν. Και επαληθεύτηκε. Ο ίδιος ο γιος του Μπελογιάννη σε συνέντευξή του επαλήθευε τους υπαίτιους του Εμφυλίου, οι οποίοι ήταν οι ίδιοι που με τους λανθασμένους πολιτικούς χειρισμούς τους καταδίκασαν σε θάνατο τον πατέρα του. Ήταν ο βασιλιάς και ο Ζαχαριάδης. Ο βασιλιάς, για να μην διακυβεύσει το θρόνο του, είχε πάρει την απόφασή του να μην αποδώσει χάρη, ενώ ο Νίκος Ζαχαριάδης από τη Ρουμανία άφησε εκτεθειμένο το Νίκο Πλουμπίδη,³² όταν ο δεύτερος, στέλνοντας επιστολή στην ελληνική κυβέρνηση, αναλάμβανε την ευθύνη για τα γεγονότα που κατηγορούνταν ο Μπελογιάννης.³³

Επίλογος

Η συγκεκριμένη μελέτη στόχο είχε να αναδείξει, ότι οι Θεσμοί σε ένα κράτος αν και διαπνέονται από την ιδεολογία του εθνισμού, ωστόσο, οι λειτουργοί της ενεργούν στη βάση των θεσμικών αρχών που αντιπροσωπεύουν. Το γεγονός αυτό γίνεται ιδιαίτερα αισθητό σε καιρό κρίσεων που έχει να αντιμετωπίσει ένα Κράτος. Το πώς ενήργησε η ελληνική πολιτική ηγεσία και πώς οι Έλληνες αξιωματικοί κατά τη διάρκεια του Ηπειρωτικού Ζητήματος και μετά τη Μικρασιατική Εκστρατεία, αλλά και κατά τον Εμφύλιο αναδείχτηκε μέσα από την παρούσα μελέτη που χωρίστηκε σε δύο μέρη και η οποία αξιοποίησε τα προσωπικά αρχεία των Στρατηγών Σπυρομήλιου και Πλαστήρα.

Βιβλιογραφία

1. Αρχείο Ιστορικών Εγγράφων ΙΕΕΕ, Αρχείο Σπυρομήλιου, φακ. 7 (αδημοσίευτο αρχείο)
2. Στ. Γονατάς, Απομνημονεύματα Στυλιανού Επ. Γονατά εκ του στρατιωτικού και πολιτικού δημόσιου βίου του από το 1897 μέχρι του 1957, Αθήναι 1958
3. Ι.Α. Πεπονή, Νικόλαος Πλαστήρας στα γεγονότα 1909-1945, β' έκδοση, εκδ. Α. Γαλατιανού, χχ.

31. Γιώργος Αναστασιάδης, *Ο Πλαστήρας και οι «συμπληγάδες» του 1950 - Μία ακόμα «χαμένη ευκαιρία»*, στα *Πρακτικά του Συνεδρίου, Ιστορικό - Πολιτικό Συνέδριο για το Νικόλαο Πλαστήρα*, Καρδίτσα 1994, σ.145

32. Από το ραδιοφωνικό σταθμό του Βουκουρεστίου, ο Νίκος Ζαχαριάδης κατηγορήσε τον Πλουμπίδη ως συνεργάτη της Ασφάλειας κι οπότε η επιστολή που είχε στα χέρια της η Κυβέρνηση ήταν πλαστή.

33. Συνέντευξη Νίκου Μπελογιάννη (υιού) στον Γιάννη Χατζηγεωργίου. Γιάννης Χατζηγεωργίου, *προσωπικό αρχείο Ν. Μπελογιάννη*, εκδ, Κέδρος

4. Alphonse Muzet, Le Monde balkanique (www.bnf.fr)
5. Pierre Batiffol, Les Manuscrits Grecs de Birat d'Albanie et le codex Parpureus, 1896 (www.bnf.fr)
6. Αλεξάνδρα Καραδήμου - Γερολύμπου, Επανασχεδιασμός και ανοικοδόμηση της Θεσσαλονίκης μετά την πυρκαγιά του 1917 - ένα ορόσημο στην ιστορία της πόλης και την ανάπτυξη της ελληνικής πολεοδομίας, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 1985 (διατριβή που εκπονήθηκε στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων της Πολυτεχνικής Σχολής ΑΠΘ), Κεντρική Βιβλιοθήκη ΑΠΘ
7. Θάνος Βερέμης, Ο στρατός στην Ελληνική Πολιτική - από την Ανεξαρτησία στη Δημοκρατία, εκδ. Κούριερ Εκδοτική, Αθήνα 2000
8. Αρχείο Π.Σ. Δέλτα, Νικόλαος Πλαστήρας - Η εκστρατεία στην Ουκρανία 1919, Κίνημα της 6ης Μαρτίου 1933 - Η αλληλογραφία, (επιμ. Π.Α Ζάννας), Αθήνα 1979
9. Άννα Παπαδοπούλου, Ο Πλαστήρας, εκδ. της Μάννας, Αθήνα 1924
10. Γιάννης Στρατηγάκης, Νικόλαος Πλαστήρας - ο άνθρωπος και ο Έλληνας, εκδ. Απασιόδη, Αθήνα 1952
11. Εφημερίς των Συζητήσεων της Δ' εν Αθήναις Συντακτικής των Ελλήνων Συνελεύσεως, Συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου 1924, τ.Γ' (Κεντρική Βιβλιοθήκη ΑΠΘ)
12. George D. Boyce, Decolonisation and the British Empire 1775-1997, ed. Palgrave, Mineapolis 2000
13. Roland Bernand, Essai sur l' Histoire de l' Albanie Moderne, Paris, 1935
14. Κώστας Χατζηαντωνίου, Νικόλαος Πλαστήρας- Ιστορική βιογραφία, β' έκδοση, εκδ. Ιωλκός, Αθήνα 2006
15. Γιώργος Αναστασιάδης, Ο Πλαστήρας και οι «συμπληγάδες» του 1950- Μία ακόμα «χαμένη ευκαρία», στα Πρακτικά του Συνεδρίου, Ιστορικό-Πολιτικό Συνέδριο για το Νικόλαο Πλαστήρα, Καρδίτσα 1994
16. Γιάννης Χατζηγεωργίου, προσωπικό αρχείο Ν. Μπελογιάννη, εκδ. Κέδρος

Βιογραφικό Σημείωμα

Η Άννα Κωνσταντινίδου είναι Ιστορικός- Διεθνολόγος, Διδάκτωρ Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης της Νομικής Σχολής ΑΠΘ. Εργάζεται ως ειδικό ερευνητικό προσωπικό στη Νομική Σχολή ΑΠΘ (Τομέας Διεθνών Σπουδών). Διδάσκει σε μεταπτυχιακό επίπεδο στη Νομική Σχολή ΑΠΘ (διατμηματικό μεταπτυχιακό Δίκαιο & Μηχανική της Ενέργειας), στο Τμήμα Πολιτικών Επιστημών ΑΠΘ και στο Ποιμαντικό Τμήμα της Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ. Παράλληλα, δίδαξε κατά το εαρινό εξάμηνο του 2018 και το χειμερινό εξάμηνο του 2019 στη Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ).

Τα ερευνητικά ενδιαφέροντά της εστιάζονται σε ζητήματα θρησκευτικών και εθνικών ταυτοτήτων σε πολυεθνικά περιβάλλοντα, τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και τις ελληνοαραβικές σχέσεις. Έχει δημοσιεύσει άρθρα για τα ελληνοτουρκικά ζητήματα και τα μεσανατολικά θέματα. Έχει εκδώσει τα βιβλία: 1. Ο ρόλος της Ελληνικής Παροικίας στην Αίγυπτο- η Έξοδος και το Αιγυπτιακό Ζήτημα, 2. Ισλάμ και το ενεργειακό ζήτημα στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο. Την παρούσα χρονική περίοδο επεξεργάζεται δύο μελέτες, η πρώτη αφορά άγνωστες πτυχές της στρατιωτικής και πολιτικής ιστορίας της Νεότερης Ελλάδας μέσα από τα προσωπικά αρχεία των στρατιωτικών Σπ. Σπυρομυλίου και Ν. Πλαστήρα και η δεύτερη αφορά τη διαμόρφωση της ελληνικής ταυτότητας πριν από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Συμμετέχει σε ερευνητικά προγράμματα του ΑΠΘ με πιο σημαντικό εξ αυτών, τη συλλογή και επεξεργασία των ιστορικών αρχείων της Ελληνικής Παροικίας στα Ιεροσόλυμα. Παράλληλα, είναι μέλος της Ελληνικής Ιστορικής Εταιρείας.

Πολιτιστικά Μονοπάτια

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών εορτάζει εφέτος 80 χρόνια αδιάλειπτης εθνικής δράσης και ενεργούς παρουσίας στην πνευματική και πολιτιστική ζωή της Μακεδονίας. Πρόκειται για μια ιδιαίτερος καρποφόρο πορεία, αποτέλεσμα εμπνευσμένης και εργώδους προσπάθειας που η Εταιρεία μας καταβάλλει, προσφέροντας επιστημονικό και κοινωνικό έργο, το οποίο έχει αναγνωριστεί τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη τον Απρίλιο του 1939 από επίλεκτα μέλη της κοινωνίας της Θεσσαλονίκης, τα οποία ανήκαν στον πνευματικό και εμπορικό κόσμο και, έκτοτε, η λειτουργία της είναι αδιάκοπη. Από την ίδρυσή της, στρατηγικός στόχος της ήταν -και παραμένει εσαεί- η υπεράσπιση και ανάδειξη της ελληνικότητας της Μακεδονίας. Τον στόχο αυτό υπηρετεί σταθερά με το επιστημονικό της κύρος, με

Τελετή θεμελίωσης του Θεάτρου της Ε.Μ.Σ., παρουσία των Βασιλέων Παύλου και Φρειδερίκης (19.11.1951)

εκδόσεις, ερευνητικά Προγράμματα, Συνέδρια, Ημερίδες και πνευματικές εκδηλώσεις, προσφέροντας, ως επιστημονικό Ίδρυμα, με τα ικανά στελέχη της και τη στήριξη των εταίρων της, πολλές φορές αφανώς, πολύτιμη βοήθεια στην Ελληνική Πολιτεία για την αντιμετώπιση των εθνικών θεμάτων. Το σημαντικό εθνικό και πνευματικό της έργο αναγνώρισε και τίμησε ποικιλοτρόπως κατά καιρούς η επίσημη Ελληνική Πολιτεία. Μέλη της είναι επιφανείς κάτοικοι της Θεσσαλονίκης, ακαδημαϊκοί, καθηγητές πανεπιστημίου, επιστήμονες, επιχειρηματίες, ανώτατοι στρατιωτικοί και κρατικοί λειτουργοί.

Την Εταιρεία διοικεί εννεαμελές Διοικητικό Συμβούλιο και την οικονομική διαχείρισή της ελέγχει Εξελεγκτική Επιτροπή. Τα όργανα αυτά εκλέγονται με μυστική ψηφοφορία κάθε τρία χρόνια από τη Γενική Συνέλευση των μελών της.

Στους σκοπούς της Εταιρείας περιλαμβάνεται η καλλιέργεια των πολιτιστικών αξιών του ελληνικού πνεύματος στη Μακεδονία. Εκδίδει αυτή σημαντικά βαρυσήμαντα επιστημονικά συγγράμματα, περιοδικά και πραγματείες, το περιεχόμενο των οποίων σχετίζεται με τους καταστατικούς της στόχους. Τα Συνέδρια και οι Ημερίδες, που διοργάνωσε η Εταιρεία μέχρι σήμερα, σημείωσαν εξαιρετική επιτυχία μέσω της συμμετοχής διακεκριμένων επιστημόνων από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

Την τελευταία δεκαετία, η Εταιρεία ανέδειξε την εθνική προσφορά των Μακεδονομάχων αγωνιστών αλλά και την ουσιαστική

Ο Πρωθυπουργός Κων. Γ. Καραμανλής επιθεωρεί τις εργασίες στο ανεγειρόμενο Θέατρο της Εταιρείας

Ο Παναγιώτης Κανελλόπουλος, καθηγητής και ακαδημαϊκός, στο βήμα της Εταιρείας (1952)

Ο Αρχιεπίσκοπος Αμερικής Ιάκωβος συσκέπτεται με το Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρείας (13.4.1973)

Ο Γιάννης Βασδραβέλλης ομιλεί στην αίθουσα διαλέξεων της Ε.Μ.Σ.

Ο Πρόεδρος της Ε.Μ.Σ. Χαράλαμπος Φραγκίστας στα εγκαίνια της Πινακοθήκης της (Ιούνιος 1975)

Ο καθηγητής Απόστολος Κ. Βακαλόπουλος δίδει διάλεξη στην Ε.Μ.Σ. (8.2.1977)

Το 2ο Συνέδριο Παμμακεδονικών Ενώσεων Αμερικής - Καναδά και Αυστραλίας στο Θέατρο της Εταιρείας (1977)

Ο Πρόεδρος της Ε.Μ.Σ. Κων. Βαβούσκος (1976-2006) με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κων. Τσάτσο στην Εταιρεία

Ο Κων. Γ. Καραμανλής παρών στον πανηγυρικό εορτασμό των 40 χρόνων της Ε.Μ.Σ. (1980)

Το Δ.Σ. της Εταιρείας κατά την επίσκεψη του Οικουμενικού Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίου στην Εταιρεία (30.9.2018)

συνεισφορά των Αγιορειτών μοναχών στον εθνικό αγώνα, κατά τα τέλη του 19ου - αρχές του 20ού αι.

Η Εταιρεία πληροφορεί και παρεμβαίνει με Ανακοινώσεις και Δελτία Τύπου σε σημαντικά ζητήματα, που απασχολούν την κοινή γνώμη και σχετίζονται με τη Μακεδονία. Τούτο έπραξε και με τα πρόσφατα Ψηφίσματά της για το Ζήτημα των Σκοπίων, καλώντας την Ελληνική Πολιτεία να επιτελέσει το ιστορικό και πατριωτικό της καθήκον, υπερασπιζόμενη την Ιστορία και τον Πολιτισμό της Μακεδονίας.

Με την ίδρυση του Δικτύου Επικοινωνίας Ομογενών Μακεδόνων (Δ.Ε.Ο.Μ.) ως αναπόσπαστου Τμήματός της, στις αρχές του 2016, η Εταιρεία ενεργοποίησε εκ νέου τη στοχοθεσία του παλαιού Κέντρου Αποδήμων Μακεδόνων, του οποίου το νέο της Τμήμα αποτελεί τη φυσική συνέχεια. Με τον τρόπο αυτό η Ε.Μ.Σ., χρησιμοποιώντας τις νέες δυνατότητες που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία,

Ο Ιωάννης Κ. Μαζαράκης-Αινιάν, υιός του καπετάν-Ακρίτα, στην Ε.Μ.Σ. (12.11.2018)

Εγκαινία έκθεσης στην Πινακοθήκη της Εταιρείας (2.10.2019)

ενίσχυσε την επικοινωνία της με τους απανταχού της γης Ομογενείς Μακεδόνες και Φιλέλληνες και συνέσφιξε τους δεσμούς της μαζί τους.

Η Εταιρεία στεγάζεται σε ένα από τα πιο εμβληματικά κτιριακά συγκροτήματα της Θεσσαλονίκης. Στο πενταώροφο κτήριο της οδού Εθνικής Αμύνης βρίσκονται τα Γραφεία της Εταιρείας, το Δίκτυο Επικοινωνίας Ομογενών Μακεδόνων, τα Τμήματα Ιστοσελίδας και Εκδόσεων, η Βιβλιοθήκη, το Ηλεκτρονικό Δίκτυο «Ιω. Μανδύλας», το Λογιστήριο και το Βιβλιοπωλείο.

Η Βιβλιοθήκη της Εταιρείας, διαθέτει περίπου 83.000 τόμους βιβλίων, περιοδικών, χειρογράφων, εφημερίδων, χαρτών καθώς και άλλο μη βιβλιακό υλικό, το οποίο πολλαπλασιάζεται συνεχώς με αγορές, δωρεές και ανταλλαγές, και θεωρείται μία από τις σπουδαιότερες της χώρας.

Η Α.Θ.Π. ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος υπογράφει στο βιβλίο των επισήμων της Εταιρείας (30.9.2018)

Ο ελληνιστής φιλέλληνας από την Αυστραλία, καθηγητής Michael John Osborne (Ε.Μ.Σ., 20.9.2019)

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Πρ. Παυλόπουλος παραλαμβάνει από τον Πρόεδρο της Ε.Μ.Σ. Δρ Βασ. Ν. Πάππα το Χρυσούν Μετάλλιον της Εταιρείας (27.10.2019)

Ο πρ. Πρωθυπουργός και μέλος της Ε.Μ.Σ. κ. Κώστας Αλ. Καραμανλής βραβεύεται από τον Πρόεδρο της Εταιρείας (27.10.2019)

Ο Σεβ. Μητροπολίτης Νέας Κρήνης και Καλαμαριάς κ. Ιουστίνος ομιλητής για τον Μακεδονικό Αγώνα στην Ε.Μ.Σ. (10.11.2019)

Ο Υπουργός της Κυπριακής Δημοκρατίας κ. Νίκος Χριστοδουλίδης στο βήμα της Εταιρείας (3.12.2019)

Οι βραβευθέντες από την Ε.Μ.Σ. στο Επισημονικό Συμπόσιο για τον Πόντο που διοργάνωσε η Εταιρεία (13-14.12.2019)

Η Αίθουσα Διαλέξεων

Η Πινακοθήκη

Η Βιβλιοθήκη

Η Πινακοθήκη λειτουργεί στον έκτο όροφο του Μεγάρου της Εταιρείας επί της οδού Ν. Γερμανού, διαθέτει 940 έργα στη μόνιμη συλλογή της και εμπλουτίζεται διαρκώς από αγορές και προσφορές, προσελκύοντας χιλιάδες επισκέπτες ετησίως, ενώ παράλληλα οργανώνει και φιλοξενεί περιοδικές εκθέσεις σημαντικών καλλιτεχνών από όλο τον κόσμο.

Η παρούσα Διοίκηση συνεχίζει την ίδια διαδρομή που χάραξε η Εταιρεία με την εμβληματική παρουσία της επί 80 χρόνια στην πόλη της Θεσσαλονίκης και στη Μακεδονία γενικότερα και ως άμεσες προτεραιότητές της θέτει: την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και της σύγχρονης ηλεκτρονικής υποδομής, την ψηφιοποίηση του σπάνιου έντυπου και αρχειακού υλικού της Βιβλιοθήκης της και του εικαστικού της Πινακοθήκης της, την ενίσχυση του Ηλεκτρονικού Δικτύου της «Ιωάννης Μανδύλας», την περαιτέρω σύσφιξη των σχέσεων της Ε.Μ.Σ. με τον Ελληνισμό της Διασποράς. Ιδιαίτερα στοχεύει στην προσέλκυση νέων ανθρώπων που ενδιαφέρονται για την έρευνα της ιστορίας της Μακεδονίας αλλά και μικρότερων ηλικιών σε μια πρώτη

Η Αίθουσα Εκδηλώσεων του Δικτύου Επικοινωνίας Ομογενών Μακεδόνων (Δ.Ε.Ο.Μ.)

γνωριμία (επισκέψεις σχολείων, συλλόγων κ.λπ.) με τους χώρους και το έργο της Εταιρείας, συμμετέχοντας παράλληλα σε άλλες ανάλογες εκδηλώσεις.

Σχετικά με τις πρόσφατες εξελίξεις για την ονομασία της γείτονας χώρας, η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών δεν θα μπορούσε να μείνει αμέτοχη. Καθ' όλη τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για τη Συμφωνία των Πρεσπών που διεξήγαγε η Ελληνική Διπλωματία με το κράτος των Σκοπίων, η Εταιρεία βρισκόταν σε επαγρύπνηση και αξιολογούσε τα διαδραματιζόμενα. Από τη στιγμή που δημοσιεύθηκαν τα συμφωνηθέντα μεταξύ των δύο πλευ-

Το Βιβλιοπωλείο

ρών, γνωστοποίησε τη θέση της με Ψηφίσματα, Ημερίδες, Συνεντεύξεις, Ομιλίες και δράσεις επιφανών μελών της. Προέβη μάλιστα στην επιστημονική αποτίμηση της Συμφωνίας των Πρεσπών, αναλύοντας τα επιμέρους ζητήματά της. Η ειδική επιστημονική Επιτροπή που ορίστηκε για την εξέταση του ζητήματος τεκμηρίωσε πολύπλευρα την άποψη πως η Συμφωνία των Πρεσπών είναι αρνητική για τα Δίκαια της Μακεδονίας. Η αποτίμηση της Συμφωνίας έγινε αποδεκτή ομοφώνως από το Δ.Σ. και κυκλοφόρησε σε βιβλίο, το οποίο διαμοιράστηκε δωρεάν στους εκπροσώπους της Ελληνικής Βουλής, Αρχές και Φορείς στην Ελλάδα και στη Διασπορά, τυπωμένο στην ελληνική και στην αγγλική, καθιστώντας γνωστή την εναντίωση της Εταιρείας απέναντι σε οποιαδήποτε εκχώρηση του ονόματος της Μακεδονίας με γεωγραφικό ή άλλο προσδιορισμό. Ταυτόχρονα, η Εταιρεία διατύπωσε και τις επιφυλάξεις της απέναντι στη χρήση των επιθέτων «μακεδονικός-ή» από τη γείτονα χώρα, στην εθνική ταυτότητα και στη γλώσσα.

Με αφορμή τον εορτασμό των 80 χρόνων από της ιδρύσεώς της (1939-2019), οργανώνει διαλέξεις με προσωπικότητες εγνωσμένου κύρους, Ανοικτό Πανεπιστήμιο, επιστημονικά Συνέδρια, εκθέσεις Χαρτών, Εκδόσεων και Ζωγραφικής, προγραμματίζει την έκδοση επετειακών επιστημονικών εκδόσεων και την υλοποίηση επιστημονικών Προγραμμάτων, συνεχίζοντας τον θεσμό των υποτροφιών τον οποίο καθιέρωσαν οι αείμνηστοι ιδρυτές της.

Τέλος, αναλαμβάνει άμεσα πρωτοβουλίες σε ολόκληρη τη Μακεδονία για τον σχεδιασμό και την οργάνωση Επιστημονικών Προγραμμάτων με κεντρικό θέμα την ανάδειξη της θυσιαστικής προσφοράς, του ορθόδοξου φρονήματος και της Ιδέας περί Ελευθερίας των αγωνιστών του '21 (200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση, 1821-2021).

Το κτιριακό συγκρότημα της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών

Δραστηριότητες της ΑΔΙΣΠΟ

Ημερίδα ΑΔΙΣΠΟ

Θέμα: «Η Επίδραση της Τεχνολογίας στις Σύγχρονες Μορφές Επιχειρήσεων»

Στο πλαίσιο του Αναλυτικού Προγράμματος Εκπαιδεύσεως της 17ης ΕΣ, πραγματοποιήθηκε την Τετάρτη 29 Ιανουαρίου 2020, στη Λέσχη Αξιωματικών Φρουράς Θεσσαλονίκης (ΛΑΦΘ), ημερίδα, με θέμα «Η Επίδραση της Τεχνολογίας στις Σύγχρονες Μορφές Επιχειρήσεων».

Την έναρξη της Ημερίδας κήρυξε ο Διοικητής της ΑΔΙΣΠΟ, Υπτιγός κ. Δημήτριος Κούκκος, ο οποίος στη σύντομη ομιλία του, αφού καλωσόρισε τους ομιλητές, τους διακεκριμένους καλεσμένους, κ. Μιχαήλ Κωσταράκο πρώην πρόεδρο της Στρατιωτικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τον κ. Στυλιανό Κατσανίδη Πρύτανη ΠΑΜΑΚ και τους παρευρισκόμενους, ανέλυσε τους προβληματισμούς και τις σκέψεις εκείνες που οδήγησαν τη Σχολή στην απόφαση διεξαγωγής της συγκεκριμένης Ημερίδας και έθεσε τους προς εκπλήρωση στόχους, από την διεξαγωγή της.

Το πρόγραμμα της Ημερίδας συμπεριελάμβανε δύο θεματικές ενότητες, με θέμα της 1ης Ενότητας «Τεχνητή Νοημοσύνη / Μη Επανδρωμένα Συστήματα» και της 2ης Ενότητας «Σύγχρονα Επικοινωνιακά Συστήματα».

Η εναρκτήρια παρουσίαση της 1ης Ενότητας, έγινε από τον κ. Ανδρέα Συμεωνίδη, Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ο οποίος ανέπτυξε το θέμα: «Τεχνητή νοημοσύνη και σύγχρονες εφαρμογές». Στην ομιλία του, αφού προσ-

διόρισε τον όρο «Τεχνητή Νοημοσύνη - AI» και συνέδεσε το παρελθόν με το παρόν, μίλησε ακροθιγώς για τους τύπους της τεχνητής νοημοσύνης και τους τομείς εφαρμογής της στον ιδιωτικό τομέα αλλά και σε στρατιωτικές εφαρμογές. Κλείνοντας την διάλεξη του αναφέρθηκε στα κυριότερα ερευνητικά προγράμματα του Τμήματός του, όπως το ρομποτικό όχημα PANDORA και το κυβερνο-φυσικό σύστημα "REMEDUS".

Στη συνέχεια τον λόγο πήρε ο κος Κύρος Υάκινθος καθηγητής του Τμήματος Μηχανολόγων Μηχανικών του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ο οποίος παρουσίασε το θέμα: «Σύγχρονες σχεδιαστικές τάσεις μη επανδρωμένων αεροχημάτων». Ο κ. Κύρος Υάκινθος αναφέρθηκε επιγραμματικά στις συμβατικές και

μη-συμβατικές σχεδιαστικές τάσεις σχεδίασης των UAVs, στα στάδια σχεδίασής τους, στο σχεδιαστικό μέλλον των αεροχημάτων (μη-συμβατικά μοντέλα με δυνατότητες VTOL), καθώς επίσης και στα υβριδικά μοντέλα UAVs και τις προοπτικές ανάπτυξής τους στην ΕΕ.

Η 1η ενότητα ολοκληρώθηκε με την παρουσίαση του Ασμηου (ΜΗ) Ιωάννη Κίτσιου, Διευθυντή του Εργαστασίου Τηλεπικοινωνιακών Μέσων της Πολεμικής Αεροπορίας, με θέμα: «Δυνατότητες σύγχρονων UAS». Στην παρουσίασή του ο κος Κίτσιος τόνισε τις διαφορετικές προσεγγίσεις στην κατηγοριοποίηση των UAS μεταξύ ΕΕ-ΕΔΑ και NATO δίνοντας παραδείγματα για κάθε μία κατηγορία. Στη συνέχεια αναφέρθηκε ακροθιγώς στο διαφανόμενο μέλλον των υπόψη συστημάτων, στην δημιουργία Ομάδων και «Νεφών» UAS (σύστημα «PERDIX»), καθώς επίσης και στο πρόγραμμα «LOTUS», που αφορά σε συνεργασία, μεταξύ των άλλων, Ελλάδας και Κύπρου, στην ανάπτυξη αντίστοιχων UAS.

Η 2η ενότητα της Ημερίδας με γενικό τίτλο «Σύγχρονα Επικοινωνιακά Συστήματα», ξεκίνησε με τον κο Παναγιώτη Διαμαντουλάκη μεταδιδακτορικό ερευνητή του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών - ΑΠΘ, ο οποίος ανέπτυξε το θέμα: «Ασύρματα δίκτυα 5G: Η επόμενη γενιά στις στρατιωτικές επικοινωνίες». Παρουσιάστηκαν μια σύντομη ιστορική αναδρομή προς το 5G, οι διαφαινόμενες εφαρμογές του στον ιδιωτικό τομέα και στις ΕΔ, καθώς επίσης και τα μεγάλα πλεονεκτήματα που προσφέρει η υπόψη τεχνολογία, κυρίως στην δυνατότητα μεταφοράς όγκου δεδομένων - πληροφοριών με ελάχιστη καθυστέρηση ("Latency"). Τέλος, έγινε μία αναφορά στα γενικότερα ζητήματα που φαίνεται να εγείρονται με την εφαρμογή της τεχνολογίας 5G, πέρα από τις καθαρά τεχνικές ιδιαιτερότητες του συστήματος (θέματα ηθικής, γεωπολιτικά, οικονομικά κλπ).

Ακολούθησε η ομιλία του Αντχου Γεώργιου Σταυρίτη ΠΝ, που παρουσίασε την: «Στρατηγική του ΠΝ στα Συστήματα Επικοινωνιών Πληροφορικής». Αναλύθηκε η προοπτική του ΠΝ για την παροχή ξεχωριστού IP σε όλες τις Μονάδες του Στόλου, καθώς και η διαδικασία ανάπτυξης ανεξάρτητου κυψε-

λοιιδούς δικτύου στο Αιγαίο πέλαγος από τους παρόχους και η απαίτηση δημιουργίας υπολογιστικού νέφους πληροφοριών για την αξιολόγηση μεγάλου όγκου δεδομένων σε ελάχιστο χρόνο και την αναγνώριση μέσα από αυτή την διαδικασία, της διαφορετικότητας («αλλαγής συνθηκών και μοτίβων»).

Την ενότητα έκλεισε ο κος Νικόλαος Κανταρτζής καθηγητής του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ο οποίος στην παρουσίαση του με τίτλο «Προηγμένες τάσεις και πεδία Η/Μ συμβατότητας, με έμφαση στα σύγχρονα τηλεπικοινωνιακά δίκτυα», μίλησε για την δυνατότητα προσαρμοζόμενης εμπιστευτικότητας μέσω των δικτύων 5G και την δυνατότητα επιλεκτικότητας μέσω των κεραιών “Multiple Input-Multiple Output - MIMO”, προκειμένου η πληροφορία να αποστέλλεται εκεί που θέλουμε, όπως και όποτε το θέλουμε. Ο καθηγητής αναφέρθηκε επιλεκτικά στα θέματα των ηλεκτρονικών παρεμβολών και τις τεχνικές αντιμετώπισής τους, καθώς και στο πρόγραμμα “VISOR-SURF” για την κατασκευή κεραιών τύπου «μανδύα» από Γραφένιο.

Στο τέλος κάθε ενότητας διατέθηκε χρόνος για συζήτηση και υποβολή ερωτήσεων επί των θεμάτων που αναπτύχθηκαν, ενώ μετά το πέρας και της 2ης ενότητας πραγματοποιήθηκε ανοικτή συζήτηση επί όλων των θεμάτων που αναπτύχθηκαν. Ταυτόχρονα στην είσοδο της αίθουσας υπήρχαν διάφορα εκθέματα όπως το UAV RX3 καθώς και δείγματα υλικών κατασκευασμένων με τεχνολογία τρισδιάστατης εκτύπωσης 3D Printing.

Η Ημερίδα ολοκληρώθηκε από τον Διοικητή της Σχολής Υππγο Δημήτριο Κούκκο, ο οποίος τόνισε στην ομιλία του την επιτυχημένη διεξαγωγή της Ημερίδας, ευχαρίστησε του ομιλητές για την πληρότητα των αναλύσεών τους και τους λοιπούς παρευρισκόμενους για την παρουσία τους.

Ακολούθησε η επίδοση από τον στρατηγό Διοικητή της ΑΔΙΣΠΟ, στους ομιλητές των «Βεβαιώσεων Συμμετοχής» στις εργασίες της Ημερίδας και αναμνηστικών με το έμβλημα της Σχολής.

Ημερίδα ΑΔΙΣΠΟ

Θέμα: “Μετανάστευση και προσφυγικές ροές υπό το Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο: Από τη θεωρία στην πρακτική”

Στο πλαίσιο του Αναλυτικού Προγράμματος Εκπαίδευσης της 17ης ΕΣ, πραγματοποιήθηκε την Τρίτη 17 Δεκεμβρίου 2019, στο Αμφιθέατρο της Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ), ημερίδα, με θέμα «Μετανάστευση και προσφυγικές ροές, υπό το Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο: Από τη θεωρία στην πρακτική».

Την έναρξη της Ημερίδας κήρυξε ο Διοικητής της Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ, Υπτογος κ. Δημήτριος Κούκκος. Στη σύντομη ομιλία του, καλωσόρισε τους ομιλητές και τους παρευρισκόμενους και αναφέρθηκε στους προβληματισμούς και τις σκέψεις που οδήγησαν τη Σχολή στην απόφαση διεξαγωγής της συγκεκριμένης Ημερίδας. Τόνισε ότι το μεταναστευτικό - προσφυγικό είναι ένα πολυδιάστατο, πολυεπίπεδο και πολυσυζητημένο φαινόμενο, το οποίο στις μέρες μας έχει οξυνθεί και αποτελεί αντικείμενο καθημερινού ενδιαφέροντος. Επισήμανε ότι η πολυπλοκότητά του οφείλεται στο γεγονός ότι αποτελεί ένα φαινόμενο εγγενές του ανθρώπου και της κοινωνίας και συνεπώς αφορά πολλούς τομείς όπως της πολιτικής, της οικονομίας, της κοινωνιολογίας, του πολιτισμού και

της εθνικής ασφάλειας. Ολοκλήρωσε την ομιλία του θέτοντας τους προς εκπλήρωση στόχους και εκφράζοντας τη βεβαιότητά του ότι η ημερίδα θα καταστεί εποικοδομητική για όλους τους συμμετέχοντες.

Το πρόγραμμα της Ημερίδας συμπεριελάμβανε τέσσερις θεματικές ενότητες.

Στην 1η Ενότητα, ο κ. Μίλτος Σαρηγιαννίδης, Επίκουρος Καθηγητής του ΑΠΘ, ανέπτυξε το θέμα: «Διεθνής Προστασία του πρόσφυγα και σύγχρονες προκλήσεις». Στην ομιλία του, προσδιόρισε την έννοια του «Ασύλου», αναφέρθηκε στην εξέλιξη του όρου «πρόσφυγας» από το 1951 μέχρι σήμερα και τόνισε τον τρόπο με τον οποίο η Ελληνική Εταιρεία Ασύλου κάνει τη διάκριση – διαχωρισμό των εισερχομένων σε πρόσφυγες και μη. Ολοκλήρωσε την εισήγησή του τονίζοντας την αρχή της μη επαναπροώθησης που ισχύει για τους αιτούντες άσυλο και τη χρονοβόρα διαδικασία εξέτασης της παροχής ασύλου στους αιτούντες από τις διοικητικές και δικαστικές αρχές.

Στη 2η Ενότητα, η κα. Άννα Κωνσταντινίδου, Διδάκτωρ της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ, παρουσίασε το θέμα: «Παράμετροι για τον κοινωνικό εγκλιματισμό προσφύγων και μεταναστών στην Ευρώπη του 21ου αιώνα. Ο ρόλος της εθνικής και της θρησκευτικής ταυτότητας των μεταναστευτικών – προσφυγικών ομάδων». Στην εισήγησή της ασχολήθηκε με τις βασικές χρονικές περιόδους του μαζικού μεταναστευτικού φαινομένου, τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά της μετακίνησης των πληθυσμών και την εσφαλμένη χρήση εννοιών που σχετίζονται με το προσφυγικό και μεταναστευτικό όπως οι λέξεις αφομοίωση – ενσωμάτωση και πολιτισμικό περιβάλλον. Αναφέρθηκε στις τρεις κατηγορίες των μετακινούμενων πληθυσμών και συγκεκριμένα στις πληθυσμιακές ομάδες που επιδιώκουν μόνιμη εγκατάσταση, σ' αυτές που χρησιμοποιούν τα κράτη ως ενδιάμεσους προορισμούς και σ' αυτές που αναζητούν προσωρινή εγκατάσταση μέχρι να επιστρέψουν στην πατρίδα τους. Ολοκλήρωσε την εισήγησή της με τους παράγοντες που διαμορφώνουν τον εγκλιματισμό των μετακινούμενων ομάδων στο νέο περιβάλλον όπως το κοινωνικό και πολιτιστικό τους υπόβαθρο.

Στην 3η ενότητα ο κ. Βενιαμίν Καρακωστανόγλου, Λέκτορας του ΑΠΘ, ανέπτυξε το θέμα: «Ανάμεσα στον ανθρωπισμό και την εθνική ασφάλεια. Η εισβολή των αμάχων». Στην παρουσίασή του αναφέρθηκε στο Κοινό Ευρω-

παϊκό Σύστημα Ασύλου και την παράνομη μετανάστευση. Τόνισε ότι το προσφυγικό - μεταναστευτικό αποτελεί πολιτικό και όχι νομικό ζήτημα. Αναφέρθηκε στην χρονοβόρα διαδικασία παροχής ασύλου και στη νομιμότητα παραμονής των αιτούντων άσυλο μέχρι την εξέταση της αίτησής τους. Ολοκλήρωσε την εισήγησή του επισημαίνοντας τη συνεργασία των επίσημων τουρκικών αρχών με τους παράνομους διακινητές και τον τρόπο μετατροπής των επιχειρήσεων ανάσχεσης της FRONTEX σε επιχειρήσεις διάσωσης.

Η ημερίδα ολοκληρώθηκε με την 4η ενότητα όπου ο κ. Παναγιώτης Γκλαβίνης, Καθηγητής του ΑΠΘ, ανέπτυξε το θέμα: «Η οικονομική διάσταση των μεταναστευτικών ροών». Στην εισήγησή του τόνισε ότι το μεταναστευτικό είναι ένα κατ' εξοχήν οικονομικό πρόβλημα που οφείλεται στο αναπτυξιακό χάσμα μεταξύ Βορρά και Νότου. Αναφέρθηκε σε χώρες που σφράγισαν τα σύνορά τους με σκοπό το σταμάτημα των προσφυγικών ροών καθώς και στην πρόθεση κρατών ακόμα και εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία εκμεταλλευόμενα το οικονομικό πρόβλημα της χώρας μας, θέλουν να την καταστήσουν μια BUFFER COUNTRY. Επισήμανε το δημογραφικό πρόβλημα που θα αντιμετωπίσει η χώρα μας μέχρι το 2060 και τους οικονομικούς κινδύνους που διατρέχει όπως η χρεωκοπία του ασφαλιστικού συστήματος και μακροπρόθεσμα η πτώχευσή της. Ολοκλήρωσε την εισήγησή του τονίζοντας ότι η μετανάστευση αποτελεί μια επώδυνη λύση για τη χώρα μας, χωρίς όμως να υπάρχει καμιά άλλη μη επώδυνη λύση.

Στο τέλος κάθε εισήγησης διατέθηκε χρόνος για συζήτηση και υποβολή ερωτήσεων, ενώ μετά το πέρας και των τεσσάρων εισηγήσεων πραγματοποιήθηκε ανοικτή συζήτηση επί όλων των θεμάτων που αναπτύχθηκαν.

Η Ημερίδα ολοκληρώθηκε από τον Διοικητή της Σχολής Υππγο Δημήτριο Κούκκο. Στην ομιλία του τόνισε την επιτυχημένη διεξαγωγή της Ημερίδας, ευχαρίστησε του ομιλητές για την πληρότητα των αναλύσεών τους και τους λοιπούς παρευρισκόμενους για την παρουσία τους.

Ακολούθησε η επίδοση από τον στρατηγό Διοικητή της ΑΔΙΣΠΟ, στους ομιλητές των «Βεβαιώσεων Συμμετοχής» στις εργασίες της Ημερίδας και αναμνηστικών με το έμβλημα της Σχολής.

Σχολείο Προσανατολισμού Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (Common Security and Defense Policy Orientation Course) στην ΑΔΙΣΠΟ

Το διάστημα από την Δευτέρα 10 Φεβ 2020 έως και την Παρασκευή 14 Φεβ 2020 πραγματοποιήθηκε στη ΑΔΙΣΠΟ, το Σχολείο Προσανατολισμού Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (Common Security and Defense Policy Orientation Course) στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας της ΕΕ.

Το Σχολείο πραγματοποιήθηκε στις εγκαταστάσεις της ΑΔΙΣΠΟ, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (ΠΑ.ΜΑΚ) και υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Κολεγίου Άμυνας και Ασφάλειας (European Security Defense College - ESDC). Το Σχολείο διεξήχθη στην αγγλική γλώσσα.

Κατά τη διάρκεια του σχολείου έγιναν εισηγήσεις από διπλωμάτες, στρατιωτικούς, καθηγητές Πανεπιστημίου, εκπροσώπους Διεθνών Οργανισμών και Χωρών της Ε.Ε. Το Σχολείο παρακολούθησαν 76 συμμετέχοντες από 14 χώρες της ΕΕ και την Ν. Κορέα, απαρτιζόμενοι από στρατιωτικούς, προσωπικό των Σωμάτων Ασφαλείας, μεταπτυχιακούς φοιτητές του ΠΑ.ΜΑΚ, καθώς και υπαλλήλους διπλωματικών σωμάτων χωρών της ΕΕ και διαφόρων Ευρωπαϊκών Οργανισμών.

Τελετή Ορκωμοσίας 5ης Σειράς Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών

Την Τρίτη 25 Φεβρουαρίου 2020 πραγματοποιήθηκε η τελετή ορκωμοσίας 75 Αξιωματικών της 5ης σειράς του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών με τίτλο «Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια», που διοργανώθηκε από το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας σε συνεργασία με την ΑΔΙΣΠΟ, παρουσία του Αρχηγού ΓΕΕΘΑ Στρατηγού Κωνσταντίνου Φλώρου και του Πρύτανη του Πανεπιστημίου Μακεδονίας κ. Στυλιανού Κατσανίδη.

Στην τελετή παρευρέθηκαν επίσης εκπρόσωποι θρησκευτικών, πολιτικών και στρατιωτικών αρχών της Θεσσαλονίκης, καθώς επίσης και συγγενείς των αποφοίτων Αξικών.

Επισκέψεις στην ΑΔΙΣΠΟ

Επίσκεψη και Ομιλία Αρχηγού ΓΕΕΘΑ στην ΑΔΙΣΠΟ

Την Τρίτη 25 Φεβρουαρίου 2020 ο Αρχηγός ΓΕΕΘΑ Στρατηγός Κωνσταντίνος Φλώρος επισκέφθηκε την Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου όπου και απευθύνθηκε στους σπουδαστές της 17ης εκπαιδευτικής σειράς.

Κατά την ομιλία του αναφέρθηκε στην έννοια και λειτουργία της Αποτροπής, στην Ηγεσία η οποία βασίζεται στην Αποστολή, στην επιχειρησιακή σχεδίαση και εκπαίδευση, στην αναδιοργάνωση των ΕΔ καθώς και των Δυνάμεων Ειδικών Επιχειρήσεων.

Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΕΦ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 17ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Πέμπτη 19 Ιανουαρίου 2019 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Εθνικής Φρουράς, Αντιστράτηγος Ηλίας Λεοντάρης, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Αποστολή - Προκλήσεις ΓΕΕΦ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Διοικητού 1ης Στρατιάς

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 17ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τρίτη 10 Δεκεμβρίου 2019 επισκέφθηκε την Σχολή ο Διοικητής 1ης Στρατιάς, Αντιστράτηγος Φλώρος Κωνσταντίνος, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Σχεδίαση - Διεξαγωγή Επιχειρήσεων από την 1η Στρατιά». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Αρχηγού Στόλου

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 17ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Δευτέρα 16 Δεκεμβρίου 2019 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αρχηγός Στόλου, Αντιναύαρχος Στυλιανός Πετράκης ΠΝ, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Σχεδίαση - Διεξαγωγή Επιχειρήσεων από το Αρχηγείου Στόλου». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές της Σχολής και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Αρχηγού Τακτικής Αεροπορίας

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 17ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Παρασκευή 13 Δεκεμβρίου 2019 επισκέφθηκε την Σχολή ο Αρχηγός Τακτικής Αεροπορίας, Αντιπτέραρχος (Ι) Θεμιστοκλής Μπουρόλιας, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Σχεδίαση - Διεξαγωγή Επιχειρήσεων από ΑΤΑ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Δκτού Διοικητικής Μέρимνας Ναυτικού

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 17ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Παρασκευή 22 Νοεμβρίου 2019 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Δ/ΔΔΜΝ Αντιναύαρχος (Μ) Αριστείδης Αλεξόπουλος ΠΝ, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Η συμβολή της ΔΔΜΝ στην αποστολή του Πολεμικού Ναυτικού». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Διοικητού ΑΣΔΥΣ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 17ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τετάρτη 27 Νοεμβρίου 2019 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Διοικητής ΑΣΔΥΣ, Αντιστράτηγος Βασίλειος Παπαδόπουλος, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Η Συμβολή της ΑΣΔΥΣ στην Αποστολή του ΣΞ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Διοικητού ΑΣΔΕΝ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 17ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Δευτέρα 25 Νοεμβρίου 2019 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Διοικητής ΑΣΔΕΝ, Αντιστράτηγος Γεώργιος Δημητρόπουλος, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Σχεδίαση - Διεξαγωγή Επιχειρήσεων από την ΑΣΔΕΝ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Διοικητού Δ'ΣΣ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 17ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Παρασκευή 29 Δεκεμβρίου 2019 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Διοικητής του Δ' Σώματος Στρατού, Αντιστράτηγος Χαράλαμπος Λαλούσης, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Σχεδίαση - Διεξαγωγή Επιχειρήσεων από το Δ'ΣΣ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Διοικητού Γ'ΣΣ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 17ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Πέμπτη 28 Νοεμβρίου 2019 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Διοικητής του Γ' ΣΣ/NRDC-GR, Αντιστράτηγος Κωνσταντίνος Κούτρας, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Αποστολή - Οργάνωση - Προοπτικές Γ'ΣΣ/NRDC-GR». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Γενικού Επιθεωρητή Αστυνομίας Βορείου Ελλάδος

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 17ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Παρασκευή 31 Ιανουαρίου 2020 επισκέφθηκε την Σχολή ο Γενικός Επιθεωρητής Αστυνομίας Βορείου Ελλάδος, Αντγος Κωνσταντίνος Σκούμας, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Αποστολή - Οργάνωση - Επιχειρήσεις ΕΛΑΣ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Διευθυντού Επιχειρήσεων Πυροσβεστικού Σώματος Θεσσαλονίκης

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 17ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Πέμπτη 5 Δεκεμβρίου 2019 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Υποστράτηγος ΠΣ Σπυρίδων Βαρσάμης, Διευθυντής Επιχειρήσεων ΠΣ Θεσσαλονίκης, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Αποστολή - Οργάνωση - Δομή Επιχειρήσεις ΠΣ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Πρύτανη ΑΠΘ στην ΑΔΙΣΠΟ

Ο Πρύτανης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Νίκος Παπαιωάννου, παρευρέθηκε στις εγκαταστάσεις της Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου, την Πέμπτη 20 Φεβρουαρίου 2020 και είχε συνάντηση εργασίας, με τον Διοικητή της Σχολής Υποστράτηγο Δημήτριο Κούκκο και ομάδα επιτελών της ΑΔΙΣΠΟ με αντικείμενο μελέτης, τη μελλοντική συνεργασία της Σχολής με το ΑΠΘ.

Επισκέψεις της ΑΔΙΣΠΟ

Αντιπροσωπία της ΑΔΙΣΠΟ στην Άσκηση “Χρυσόμαλλο Δέρας” του ΓΕΣ

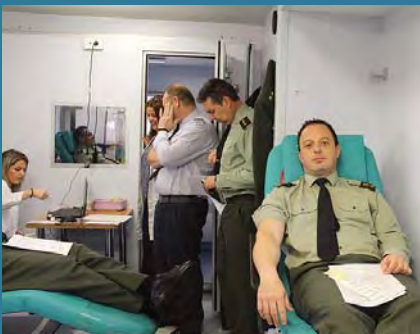
Αντιπροσωπία της ΑΔΙΣΠΟ στην άσκηση «Χρυσόμαλλο Δέρας 2020» «GOLDEN FLEECE-20». Πρόκειται για μια Τακτική Άσκηση Μετά Στρατευμάτων (ΤΑΜΣ) με πραγματικά πυρά επιπέδου Τάγματος. Σχεδιάστηκε με εντολή του Γενικού Επιτελείου Στρατού προς την 1η Στρατιά και το ΓΣΣ, από την II Μ/Κ Μεραρχία Πεζικού. Διεξήχθη στο Κυκλίκι και συγκεκριμένα στην περιοχή του Πεδίου Ασκήσεων - Πεδίου Βολής «ΑΣΚΟΥ ΠΡΟΦΗΤΗ», από 10 έως 14 Φεβρουαρίου 2020. Σκοπός της άσκησης ήταν η ενίσχυση των δεσμών και η εμπιστοσύνη μεταξύ των Στρατιωτικών δυνάμεων των συμμετεχόντων.

Επίσκεψη της ΑΔΙΣΠΟ στην Κεντρική Βιβλιοθήκη του ΑΠΘ

Η ΑΔΙΣΠΟ πραγματοποίησε την Πέμπτη 27 Φεβρουαρίου 2020, επίσκεψη στην Κεντρική Βιβλιοθήκη του Αριστοτέλειο Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), όπου ξεναγήθηκε στην Επετειακή Έκθεση για τα 130 χρόνια της Γεωγραφικής Υπηρεσίας Στρατού (ΓΥΣ).

Αιμοδοσία στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της κοινωνικής προσφοράς των ΕΔ, πραγματοποιήθηκε την Πέμπτη 28 Νοεμβρίου 2019 εθελοντική αιμοδοσία από το προσωπικό της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου. Η αιμοληψία, έγινε από κινητή μονάδα του Νοσοκομείου «ΑΧΕΠΑ», εντός του Στρώου «ΚΩΝ/ΝΟΥ ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ».

Η Βιβλιοθήκη μας

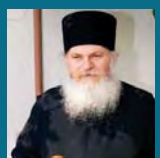
Η στήλη με τις προτάσεις της βιβλιοθήκης της σχολής,
επιλεγμένων μέσα από το σύνολο των τίτλων που διαθέτει

Λεύκωμα: "Εκκλησίες και Ξωκλήσια της Ίμβρου" ..εκεί που τα καντήλια δεν έσβησαν ποτέ..

Το Λεύκωμα, "Εκκλησίες και Ξωκλήσια της Ίμβρου" είναι ένα μοναδικό έργο που η σημασία του μεγαλώνει εάν σκεφτεί κανείς ότι οι γέροντες του νησιού που γνώριζαν πού βρίσκονται οι Εκκλησίες και τα Ξωκλήσια του χωριού τους, οι περισσότεροι έχουν αποβιώσει. Είναι η πρώτη μεγάλη προσπάθεια να φωτογραφηθούν και να καταμετρηθούν όλες οι εκκλησίες και τα ξωκλήσια του νησιού. Η καταγραφή και η φωτογράφιση των ξωκλησιών κράτησε πέραν των δύο ετών, κάτω από δύσκολες συνθήκες και αρκετά προβλήματα. Η Ιμβριακή Ένωση γνωρίζοντας ότι μόνο ο Κωνσταντίνος Βάντσος ήταν δυνατόν να φέρει εις πέρας αυτή την αποστολή ως ο μοναδικός που έχει γυρίσει όλο το νησί στα πιο απάτητα μονοπάτια και στις πιο κακοτράχαλες πλαγιές του. Έτσι λοιπόν του πρότεινε και αυτός τελείως αφιλοκερδώς ανέλαβε για λογαριασμό της Ένωσης να βρει, να καταγράψει και να χωρίσει ανά χωριό, τις 300 εκκλησίες και ξωκλήσια.

Με τον τρόπο αυτό ξεπεράστηκε η πρώτη πολύ μεγάλη δυσκολία. Η δεύτερη δυσκολία ήταν η χορηγία που θα έκανε σάρκα και οστά την πολυτελέστατη αυτή έκδοση. Η λύση ήρθε από τον Καθηγούμενο της Ιεράς Μεγίστης Μονής Βατοπαιδίου Γέροντα Εφραίμ, ο οποίος στο άκουσμα και μόνο της έκδοσης του συγκεκριμένου λευκώματος το αγκάλιασε αμέσως και παρείχε κάθε ευκολία για την ολοκλήρωσή του. Τα κείμενα του λευκώματος έγραψαν οι: Γεώργιος Κομνηνάρας, Γεώργιος Χριστοφορίδης, Χρήστος Ρεκτοίνης, Βασιλική Γραφιαδέλλη και Παύλος Σταματίδης. Τη διόρθωση κειμένων έκανε η Ελένη Θεοφάνους και την επιμέλεια του Λευκώματος την είχε ο Παύλος Σταματίδης.

Στο εξώφυλλο είναι το μανουάλι της Παναγιάς Μπαλωμένης. Το λεύκωμα προλογίζει ο Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος, ο Καθηγούμενος της Ιεράς Μεγίστης Μονής Βατοπαιδίου Αρχιμανδρίτης Εφραίμ και ο Πρόεδρος της Ιμβριακής Ένωσης Παύλος Σταματίδης. Στη συνέχεια και στις σελίδες που ακολουθούν παρατίθενται εισαγωγικά και στατιστικά στοιχεία για τις Εκκλησίες. Τέτοια στοιχεία είναι για παράδειγμα, σε ποιον Άγιο είναι τα περισσότερα αφιερώματα, ποιο χωριό έχει τις περισσότερες εκκλησίες, σε ποιο χωριό είναι τα περισσότερα αναστηλωμένα Ξωκλήσια κλπ. Το Λεύκωμα είναι χωρισμένο στα επτά χωριά της Ίμβρου με αλφαβητική σειρά. Σε κάθε χωριό με αλφαβητικό τρόπο παρουσιάζονται οι Εκκλησίες και τα Ξωκλήσια που υπάρχουν σ' αυτό. Μέσα από τις φωτογραφίες των Ξωκλησιών μπορεί ο αναγνώστης εύκολα να περιηγηθεί στα πανέμορφα τοπία της Ίμβρου. Το ξεφύλλισμα του βιβλίου είναι μια περιήγηση στις ομορφιές του νησιού και σε μέρη που ελάχιστα έχουν περπατήσει.

Το λεύκωμα έγινε με την ευγενική χορηγία του Διεθνούς Εκκλησιαστικού Πρακτορείου Ειδήσεων «Ορθοδοξία» και την Ευλογία του Καθηγουμένου της

Το Λεύκωμα παρουσιάστηκε το Σάββατο 23 Νοεμβρίου 2019, ώρα 6.30μμ στο Σισμανόγλειο Μέγαρο, στην Κωνσταντινούπολη με τη συνεργασία του Γενικού Προξενείου της Ελλάδας στην Κωνσταντινούπολη με την Ιμβριακή Ένωση Μακεδονίας - Θράκης.

Την εκδήλωση παρουσίασε ο Γεώργιος Χριστοφορίδης, Β' Αντιπρόεδρος της Ιμβριακής Ένωσης Μακεδονίας - Θράκης.

Στην έναρξη της εκδήλωσης προβλήθηκε πεντάλεπτο σχετικό βίντεο, παραγωγής του Διεθνούς Εκκλησιαστικού πρακτορείου ειδήσεων «Ορθοδοξία». Στην εκδήλωση, οι παρευρισκόμενοι είχαν την ευκαιρία να θυμηθούν στιγμές από την Ίμβρο και να δουν αναλυτικά εικόνες από τα σπουδαία Εωκλήσια της.

Στην εκδήλωση για το Λεύκωμα απεύθυναν χαιρετισμό:

- Η Α.Θ.Π. ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος ο οποίος τίμησε με την υψηλή παρουσία του την εκδήλωση.
- Η Γενική Πρόξενος της Ελλάδας στην Κωνσταντινούπολη κυρία Τζωρτζίνα (Γεωργία) Σουλτανοπούλου.
- Εκπρόσωπος του Καθηγουμένου της Ι.Μ.Μ.Βατοπαιδίου κ. Εφραίμ
- Ο Άρχων Μέγας Χαρτοφύλαξ της Μ.τ.Χ.Ε. και πρώην Πρόεδρος του Ε.Π.Σ.Ι. κ. Λάκης (Παντελεήμων) Βίγκας.
- Ο Αντιπρόεδρος του Φιλανθρωπικού και Μορφωτικού Συλλόγου Ιμβρίων Κωνσταντινουπόλεως, Αιδεσιμολογιώτατος Πρεσβύτερος κ. Αδαμάντιος Κοκκινάκης.

Ομιλητές της εκδήλωσης ήταν:

- Ο Άρχων Οστιάριος της Μ.Τ.Χ.Ε. και Πρόεδρος της Ιμβριακής Ένωσης κ. Παύλος Σταματίδης
- Ο Φωτογράφος της έκδοσης Κωνσταντίνος Βάντσος.

[illegible][illegible]

Απάνθισμα Σοφίας

Αποφθέγματα

«Η διαφορά μεταξύ της εξυπνάδας και της βλακειάς
είναι ότι η εξυπνάδα έχει όρια.»

Albert Einstein

«Ζήσε σαν να μην υπάρχει αύριο. Μάθε σαν να ήσουν
για να ζήσεις για πάντα.»

Mahatma Gandhi

«Μη σε απασχολεί τι τρως και πίνεις, αλλά με ποιους τρως και πίνεις.»

Επίκουρος

«Τον βλάκα μπορείς να τον καταλάβεις από δύο σημεία:
Μιλά για πράγματα που δεν ενδιαφέρουν κανένα, και εκφράζει γνώμη
για κάτι που δεν τον ρώτησε κανείς.»

Πλάτων

«Όταν έχεις δίκιο κανείς δεν το θυμάται. Όταν έχεις άδικο
κανείς δεν το ξεχνά.»

Χάρυ Τρούμαν

«Η ευτυχία βρίσκεται μέσα σε όλα τα πράγματα.
Φτάνει να ξέρεις πώς να την βγάλεις.»

Κομφούκιος

«Όσο μεγαλώνεις τόσο δυναμώνει ο άνεμος...
και είναι πάντα αντίθετος.»

Πικάσο

«Ο καλύτερος τρόπος για να πραγματοποιήσεις τα όνειρά σου
είναι να ξυπνήσεις.»

Βαλερί

«Υπάρχουν τρία είδη ανθρώπων: Οι εραστές της σοφίας,
οι εραστές της τιμής, οι εραστές του κέρδους.»

Πλάτωνας

«Από τις διαφορές γεννιέται η πιο όμορφη αρμονία.»

Ηράκλειτος

«Θυμηθείτε παιδιά μου ότι δεν υπάρχει τίποτα πιο σταθερό
από την αλλαγή.»

Βούδας

«Οι άνθρωποι δεν είναι αιχμάλωτοι της μοίρας, αλλά μόνο
αιχμάλωτοι του μυαλού τους.»

Φραγκλίνος Ρούσβελτ

«Τίποτα δεν ταραίζει την ευτυχία σου, αν εσύ δεν το επιθυμείς.»

Κικέρων

Η ζωή του

Ποιητής, στιχουργός, αρθρογράφος, μεταφραστής και ραδιοσκηνοθέτης, ο Νίκος Γκάτσος γεννήθηκε στις 30 Απριλίου του 1911 στα Χάνια Φραγκόβρυσης (κάτω Ασέα) της Αρκαδίας, όπου και τελείωσε το Δημοτικό Σχολείο.

Αφού τελείωσε το Γυμνάσιο στην Τρίπολη βρέθηκε στην Αθήνα όπου φοίτησε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Είχε ήδη μελετήσει Παλαμά, Σολωμό, δημοτικό τραγούδι αλλά και τις νεωτεριστικές τάσεις στην ευρωπαϊκή ποίηση. Στην Αθήνα ήρθε σε επαφή με τους λογοτεχνικούς κύκλους της εποχής και δημοσίευσε τα πρώτα του ποιήματα. Το 1943 κυκλοφόρησε την ποιητική του σύνθεση «Αμοργός», ένα υπερρεαλιστικό κομψοτέχνημα που αν και κατακρεουργήθηκε στα 1943 υμνήθηκε λίγα χρόνια αργότερα και εκδόθηκε σε 308 αντίτυπα από τις Εκδόσεις Αετός, για να επανεκδοθεί από τα 1963 και ύστερα από τις Εκδόσεις Πατάκης.

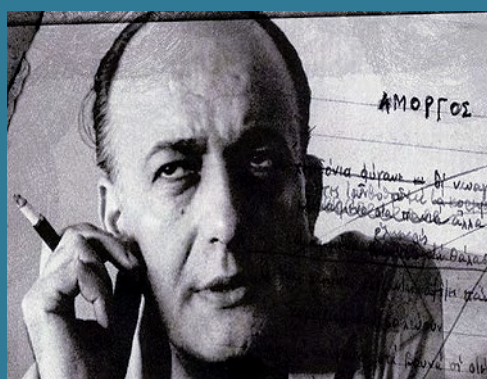
Λέγεται ότι το μεγάλης έκτασης ποίημα γράφτηκε σε μία μόλις νύχτα με το σύστημα της «αυτόματης γραφής», που χρησιμοποιούν οι σουρεαλιστές δημιουργοί. Δια στόματος του Μάνου Χατζιδάκι η Αμοργός αποτελεί «μνημειώδες έργο του νεοελληνικού ποιητικού λόγου επειδή περιέχει βαθύτατα την ελληνική παράδοση, δεν την εκμεταλλεύεται, ενώ συγχρόνως περιέχει όλη την ευρωπαϊκή θητεία του Μεσοπολέμου».

Από τότε έως τον θάνατό του, ο Γκάτσος δημοσίευσε μόνο τρία ποιήματα: «Ελεγείο» (1946), «Ο Ιππότης και ο θάνατος» (1947) και το «Τραγούδι του παλιού καιρού» (1963). Ασχολήθηκε κυρίως με μεταφράσεις αλλά και με τη συγγραφή στίχων μέσω των οποίων χάρισε στην ελληνική μουσική αξέχαστα τραγούδια, όπως το «Χάρτινο το Φεγγαράκι» και το «Πάει ο καιρός»... «Πάει ο καιρός πάει ο καιρός που ήταν ο κόσμος δροσερός και καθ' αυγή ξεκινούσε μια πληγή για να ποτίσει όλη τη γη...»

Το τραγούδι, απαγορεύτηκε από τη δικτατορία. Μετά την πτώση της, το 1974, ο ποιητής όμως θα απαντήσει: «Ήρθε ο καιρός, ήρθε ο καιρός πάνου στου κόσμου την πληγή ήρθε ο καιρός, ήρθε ο καιρός να ξαναχτίσετε τη γη...» Ο Ν. Γκάτσος πέθανε στις 12 Μαΐου 1992 και τάφηκε στην Ασέα. Θα μείνει για πάντα σαν ο κατ' εξοχήν εκφραστής του ελληνικού ποιητικού υπερρεαλισμού και μια εξέχουσα μορφή του ελληνικού ποιοτικού τραγουδιού...

Νίκος Γκάτσος

..συντροφιά μας οι στίχοι του..

ΚΙ ΑΝ ΘΑ ΔΙΨΆΣΕΙΣ ΣΙΑ ΝΕΡΌ
ΘΑ ΣΤΊΨΟΥΜΕ ΕΝΆ ΣΥΝΝΕΦΟ.

ΝΙΚΟΣ ΓΚΑΤΣΟΣ

Πηγή: <http://tvxs.gr/>

Κρυπτόλεξο: Βρείτε τις λέξεις

Στρατιωτική Ορολογία

Y	M	M	E	P	J	H	G	C	V	P	F	L	M	P
G	V	N	H	D	R	D	O	U	A	J	E	P	A	O
M	K	O	R	Y	A	R	B	T	N	N	X	L	E	O
D	I	I	E	G	P	G	R	M	O	S	S	A	T	R
Z	N	L	G	S	E	O	I	L	H	F	K	T	E	T
L	O	A	I	B	L	N	O	R	W	O	C	O	R	Y
I	I	T	M	T	O	C	E	K	B	R	A	O	I	Q
E	T	T	E	M	A	O	F	R	F	C	R	N	F	N
U	C	A	N	D	O	R	T	F	A	E	R	X	W	R
T	E	B	T	H	P	C	Y	S	B	L	A	M	E	T
E	S	Q	P	R	I	V	A	T	E	Z	B	I	E	M
N	O	I	S	I	V	I	D	B	M	K	D	M	A	P
A	B	R	I	G	A	D	I	E	R	L	L	J	Q	K
N	F	D	A	U	Q	S	N	R	O	E	O	J	W	T
T	U	N	I	F	O	R	M	S	H	R	B	W	T	L

BARRACKS
BATTALION
BOOTS
BRIGADE
BRIGADIER
COLONEL
COMMAND

CORPS
DIVISION
FIRETEAM
FORCE
GENERAL
GUNS
HELMET

LIEUTENANT
MAJOR
MILITARY
PATROL
PLATOON
PRIVATE
REGIMENT

SECTION
SOLDIER
SQUAD
TROOP
UNIFORM

Καλή επιτυχία!!!!

Όχι τέσσερα στη σειρά:

Τοποθετήστε ένα Χ ή ένα Ο σε κάθε ένα κενό κελί έτσι ώστε να μην εμφανίζονται τέσσερα συνεχόμενα Χ ή Ο οριζόντια κάθετα ή διαγώνια.

				X	X	X	O
	O	O	O		X	O	O
X	O	X	O		X		
X			X				
		X	O	O	X		X
	O			X			O
O	O		O	X		X	X
O			O			X	O

			O		X	X	O
	O	O	O		X		X
X					X		O
	O		O				X
			O		X		
			O	X	X	O	O
	X		X				O
X	X			X	X	X	

Εκδόσεις Ιστορικών Τόμων ΓΕΣ/Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού

Εγκρίθηκε η διάθεση προς πώληση από τα Στρατιωτικά Πρατήρια και τα Στρατιωτικά Μουσεία ανά την Επικράτεια, των ιστορικών τόμων του ΓΕΣ/Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού.

Εκδοτικό έργο της Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού

Το μέχρι τώρα συγγραφικό έργο της Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού (ΔΙΣ) υπερβαίνει τους 100 ιστορικούς τόμους και μονογραφίες. Τα έργα αυτά αποτελούν το πανόραμα της σύγχρονης ελληνικής πολεμικής ιστορίας και καλύπτουν, από τη στρατιωτική τουλάχιστον πλευρά, όλα σχεδόν τα ιστορικά γεγονότα από το 1897 μέχρι σήμερα που σημάδεψαν θετικά ή αρνητικά τη νεότερη πορεία της Ελλάδας. Μέχρι σήμερα έχουν εκδοθεί και κυκλοφορήσει περισσότερα από 800.000 αντίτυπα των ιστορικών τόμων της ΔΙΣ.

Ελληνικές Εκδόσεις

- Ο Ελληνοτουρκικός Πόλεμος 1897 - (τόμος 1)
- Ο Μακεδονικός Αγώνας - (τόμος 1)
- Ο Ελληνικός Στρατός κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους - (τόμοι 12)
- Ο Ελληνικός Στρατός κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο - (τόμοι 3)
- Η εκστρατεία στη μεσημβρινή Ρωσία 1919 - (τόμος 1)
- Η εκστρατεία στη Μικρά Ασία - (τόμοι 14)
- Ο Ελληνικός Στρατός κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο - (τόμοι 22)
- Η Εκστρατεία στην Κορέα - (τόμοι 2)
- Μονογραφίες - (τόμοι 40)
- Πολεμικά Γεγονότα της Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας (1897-1974)
- Ιστορία του Ελληνικού Στρατού (1821-1997)

Αγγλικές Εκδόσεις

- An Abridged History of the Greek-Italian and Greek-German War 1940-1941
- A Concise History of the Balkan Wars 1912-1913
- An Index of Events in the Military History of the Greek Nation
- A History of the Hellenic Army, 1821-1997
- A Concise History of the Participation of the Hellenic Army in the First World War, 1914-1918
- The Battle of Crete, May 1941
- The Struggle for Northern Epirus
- The Struggle for Macedonia and the Events in Thrace 1904-1908
- A Concise History of the Campaign in Asia Minor 1919-1922
- A Concise History of the Hellenic Army General Staff

*Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις εκδόσεις στην επίσημη ιστοσελίδα του ΓΕΣ/ΔΙΣ <https://dis.army.gr>.

ΑΔΙΣΠΟ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Αποστολή ΑΔΙΣΠΟ

Αποστολή της Σχολής είναι να παρέχει διακλαδική εκπαίδευση επιχειρησιακού και στρατηγικού επιπέδου, καθώς και επιμόρφωση σε βασικά θέματα γεωπολιτικής σε ανώτερους αξιωματικούς των τριών Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) με σκοπό την προαγωγή της ικανότητάς τους στη σχεδίαση, διεύθυνση, διεξαγωγή διακλαδικών επιχειρήσεων, την κατάρτισή τους για τη στελέχωση εθνικών και συμμαχικών διακλαδικών στρατηγείων, στο εσωτερικό ή εξωτερικό και λοιπών εθνικών - συμμαχικών διεθνών θέσεων και για να τους καταστήσει ικανούς διοικητές και επιτελείς διακλαδικών στρατηγείων.

Η Σχολή λειτουργεί και ως επιστημονικός και επιτελικός φορέας στο χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων για θέματα διακλαδικότητας, άμυνας, ασφάλειας και γεωπολιτικής - στρατηγικής εθνικού - συμμαχικού και διεθνούς ενδιαφέροντος.

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ
Επιθεώρηση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ
www.adispo.gr / e-mail: info@adispo.gr